

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav románských studií

Anna Hrdličková

Giacomo Leopardi, básník romantismu?

Giacomo Leopardi, Romantic poet?

Diplomová práce

Praha 2008

Autor práce: **Anna Hrdličková**

Vedoucí práce: **PhDr. Alice Flemrová, Ph.D.**

Oponent práce: **doc. PhDr. Jiří Pelán**

Datum obhajoby: **2008**

Hodnocení: .....

Bibliografický záznam

HRDLIČKOVÁ, Anna. *Giacomo Leopardi, básník romantismu?*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav románských studií, 2008. 130 str. Vedoucí diplomové práce PhDr. Alice Flemrová, Ph.D.

Anotace

Diplomová práce „Giacomo Leopardi, básník romantismu?“ se zabývá poetikou tohoto autora z hlediska jejího vztahu k poetice romantismu. Předmět zkoumání se přitom omezuje na jeho lyrické básně obsažené ve sbírce *Canti*. Tato práce nicméně bere v úvahu také jeho literárně-kritickou tvorbu, která se romantismu týká. Text diplomové práce se skládá ze dvou hlavních částí. První část je věnována charakteristice romantismu a jeho specifickým v různých národních literaturách. Zejména se soustředí na percepci a ohlas romantismu v italských literárních kruzích a na postoj, který k romantismu zaujal Giacomo Leopardi. Druhá část práce je věnována vlastní analýze textů básní: jejich formě, obsahu a myšlence.

Annotation

The diploma thesis “Giacomo Leopardi, Romantic poet?” addresses this author’s poetics from the point of view of its relation to Romantic poetics. The subject of this research is limited in so doing to lyrical poems contained in *Canti*. However, his literature critics related to Romanticism are taken in consideration as well. The thesis text consists of two main parts. The first part is dedicated to Romanticism characteristics and its specifics in various national literatures. It concentrates mainly on reception and response of Italian literary sphere to Romanticism as well as on the attitude that Giacomo Leopardi assumed towards it. The second part is then dedicated to the analysis of the poems texts itself; to their form, content and idea.

Annotazione

La tesi di laurea „Giacomo Leopardi, poeta romantico?“ si occupa della poetica di questo autore dal punto di vista della sua relazione con la poetica romantica. Il soggetto della ricerca si limita frattanto ai poemi lirici contenuti nella raccolta *Canti*. Questo testo comunque prende in considerazione anche la sua opera critico-letteraria che riguarda il romanticismo. Il testo della tesi consiste di due parti. La prima parte è dedicata alla caratteristica del romanticismo e alle sue specificità in diverse letterature nazionali. Si concentra soprattutto sulla ricezione del romanticismo e risposta allo stesso nei circoli letterari italiani come anche sull'attitudine che Giacomo Leopardi assunse nei suoi confronti. La seconda parte è dedicata all'analisi stessa dei testi: alla loro forma, il contenuto e al pensiero.

Klíčová slova

Leopardi, poezie, poetika, lyrika, romantismus, italský, filozofie

Keywords

Leopardi, poetry, poetics, lyrical, Romanticism, Italian, philosophy

Parole chiave

Leopardi, poesia, poetica, lirica, romanticismo, italiano, filosofia

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.
3. Práce obsahuje 173 501 znaků (i s mezerami); 191 888 znaků včetně poznámek pod čarou a vysvětlivek.

V Praze dne ..... Anna Hrdličková.....

Poděkování

Tímto děkuji PhDr. Alici Flemrové , Ph.D., bez níž by tato práce vznikala se velkými obtížemi, za trvalou podporu a ochotu k veškerým konzultacím.

I. ÚVOD.....	9
II. ROMANTISMUS A LEOPARDI	11
I. EVROPSKÝ ROMANTISMUS	12
II. ROMANTISMUS V ITÁLII	13
a. <i>Romanticko – klasicistická diskuze</i>	13
b. <i>Discorso: Leopardiho postoj</i>	17
c. <i>Východiska na italské literární půdě</i>	22
III. CANTI	23
I. VZNIK A VÝVOJ	23
II. ČTVERO BLOKŮ <i>CANTI</i>	108
a. <i>Patriotický korpus</i>	108
b. <i>Idyly</i>	110
c. <i>Korpus nových zpěvů, tzv. canti pisano-recanatesi</i>	113
d. <i>Poslední zpěvy</i>	115
III. POETIKA	117
IV. KRITICKÁ PERCEPCE.....	120
IV. ZÁVĚR.....	123
RESUMÉ.....	125
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	130
SEZNAM OSTATNÍCH POUŽITÝCH PRAMENŮ.....	131

„Co je bez chvění, není pevné“

Mons. prof. PhDr. Tomáš Halík, Th.D.,

I. Úvod

Cílem této práce je analyzovat lyriku Giacoma Leopardiho, kterou představují básně, obsažené ve sbírce *Canti* a posoudit, zda tohoto autora přísluší označit za básníka romantismu. Za tímto účelem nebudeme sledovat pouze formální rysy a poetiku jeho tvorby, ale i charakter autora přístup k ní, jakož i vývoj stupnice jeho hodnotového systému. Zajímá nás, zda vlivem specifického tradicionalismu italského literárního prostředí nezůstala nepovšimnuta jedna z největších osobností romantismu.

Textům básní *Canti* se budeme věnovat z diachronního pohledu a nejprve se je pokusíme jednotlivě posoudit v chronologickém pořadí. Již zde je naším cílem si povšimnout jejich formy, obsahu a myšlenkového pozadí, vzájemným podobnostem a rozdíly. Tento postup usnadní zachycení hlavních směrů vývoje Leopardiho poetiky v čase a pomůže nám následně utříditi básně v této různorodé sbírce obsažené do eventuálních tématických a poetických okruhů a tyto stručně charakterizovat.

Abychom se na základě zjištěných faktů mohli vyřknout soud o úrovni kompatibility Leopardiho lyriky s poetickými premisami romantismu, musíme se ze všeho nejdříve zaměřit na charakteristiku tohoto literárního směru. Vzhledem k referenčnímu substrátu této práce bude nutné se poněkud pozastavit nad specifiky romantismu v Itálii. Soustředíme se na Leopardiho příspěvky k veřejné diskusi, k níž

vedla polemika mezi klasicistně a romanticky – respektive ke klasicismu alternativně – smýšlejícími skupinami italských literátů.

Z primární literatury tedy využijeme také textu Leopardiho pojednání *Discorso di un italiano intorno alla poesia romantica*. Dále budeme také čerpat z jeho téměř deníkového *Zibaldone*, základním studijním textem nicméně bude samozřejmě sbírka *Canti*. V našem případě se budeme kromě originálu odkazovat na přebásnění do českého jazyka z pera Karla Zlína. V případě některých básní (a nejen těch, které Zlín ve svém výboru neuvádí) pak sáhneme po překladech Kamila Bednáře. Ze sekundární literatury zejména využijeme kritické práce Waltera Binniho, především jeho *La protesta di Leopardi*¹.

Na základě výsledných zjištění o hlavních poetických a myšlenkových tendencích Leopardiho lyriky a jejich konfrontace s fakty literární teorie se pak pokusíme posoudit romantickou povahu Leopardiho lyriky i jeho osobnosti samé.

---

¹ *Protest Giacoma Leopardiho*

II. Romantismus a Leopardi

Ptáme-li se, zda Leopardi svou básnickou tvorbou naplňuje charakteristiku romantismu, musíme si uvědomit, že odpovědí je především mnoho dalších otázek. Zejména je potřeba si vyjasnit, jaký „romantismus“ máme na mysli. Na evropské literární scéně se objevil tento směr v mnoha národně specifických podobách a nebyl synchronizován ani časově.²

Projevy anglického romantismu jsou nejstarší, zde měl romantismus za sebou značný základ v preromantické tvorbě již od 40. let 18. století. V Německu se také formuje velice konzistentně, ač později a rychleji; jádro spočívá v 70. letech 18. století. V době, kdy proniká romantismus naplno do Francie a Itálie, je již dávno na světě dílo vrcholných anglických romantických autorů. Italský romantismus svým zpožděním ještě lehce překonává romantismus francouzský – na literární scéně se o něm začíná diskutovat, a to velice bouřlivě, až roku 1816. Ve Francii došlo k plnému vyjádření romantismu o dva roky dříve a není bez zajímavosti, že v obou případech sehrála klíčovou roli kritická činnost téže osoby, Madame de Staël. Její eseje *De l'Allemagne* (vydaný 1814 v Paříži) a *Sulla maniera e utilita delle traduzioni*³ zasahují významně do literárního vývoje zmíněných zemí.

Obdobně bychom mohli sledovat časové posuny romantismu i dalších zemích, pro naše reference však postačí právě zmíněné národní literatury. Více nás zajímá, jak se romantismus lokálně proměňuje co do formy.

---

² srovnej PELÁN, Jiří, *Kapitoly z francouzské, italské a české literatury*, Praha: Karolinum, 2007, (dále jen PELÁN, J., *Kapitoly*) strana 248

³ *O překládání a jeho užitečnosti*

I. Evropský romantismus

Romantismus, jak ho emblematicky reprezentují Byron, Shelly, Keats, Herder nebo Burger, má kořeny v oněch několika textech, vzniklých okolo poloviny 18. století.⁴ Do literatury přináší tato díla několik zlomových novinek. Zejména je to zcela nová, vypjatá a rozjitřená citovost protagonistů, která je naplno vyjádřena. Rozkol mezi jedincem a světem, potemnělé emoce, rozervanost a tajemno, to jsou další hlavní rysy anglosaského romantismu. Objevuje se proud noční poezie, často navíc kolokované do prostředí hřbitova, hrůzno se stává novým estetickým elementem.

Nová poetika s sebou nese samozřejmě i nové formy. Na pole vysoké literatury se dostane nevidaný žánr: balada, jejíž hybridní charakter a obsahové portfolio jsou s dosavadní estetikou neslučitelné. V próze zažívá rozmach epistolární román. Na pomezí žánru a tematiky bychom ještě mohli zmínit další novinku: literární mystifikaci. Anonymní hlas a kolektivita jsou pro romantismus tak atraktivní, že jsou mnohé autorské texty této doby předkládány jako autentické fragmenty lidové literatury, sebraná lidová slovesnost. Koneckonců, výše uvedená charakteristická témata a formy mají původ v lidové tvorbě. Toto přiblížení se literatury publiku je veliké novum. Romantici opouštějí klasické pojetí literatury určené privilegovaným adresátům a obracejí se k současnému, živému člověku. Pokud se odvolávají na antiku, přihlašují se k Homérovi jako k básníku lidu.

Ze všech těchto rysů je patrné, že romantismus představuje estetickou revoluci; přináší krizi do umění, protože nabourává všechny dosavadní normy.

Klade důraz na tvůrčí osobnost a nechává tak samotného básníka stanovit kritéria krásy, opouští rozumné, univerzálně platné normy klasicismu, důraz na „ušlechtilou prostotu a tichou velikost“. Umění již nenapodobuje přírodu v její vyrovnané, exemplární podobě. Zcela opouští alegorický aparát, akcentuje citovost, autentické vášně, chování

---

⁴ YOUNG, Edward, *The complaint of night of mortality and immortality (Kvilení noční)*, 1742; RICHARDSON, Samuel, *Clarissa*; GREY, Thomas, *An elegy written in a country church yard*, 1750; MACPHERSON, James, *Fragments of ancient poetry collected in Scottish Highland – Ossian*, 1760

člověka podle přírody a přirozenosti, mimo racionální kodexy, a zdůrazňuje opozici rozumu a citu.

II. Romantismus v Itálii

a. Romanticko – klasicistická diskuze

Pro italskou literární tradici byla estetika romantismu tak, jak se projevila v anglosaských zemích, příliš odlišná a proto bylo nepředstavitelné, aby Itálie přijala romantismus okamžitě a v neadaptované podobě. Musíme mít na paměti, že - jak říká Pelán - “italská literatura se vyznačuje tradiční věrností svému humanisticko-klasicistickému základu, poděděnému z renesance, který ji hluboko do 19. století chránil před příliš snadným přejímáním cizích vlivů a garantoval značnou (byť čím dál konzervativnější) autonomnost jejího vývoje⁵“.

Když publikoval Pietro Giordani v roce 1816 na stránkách *Biblioteca Italiana* dříve zmíněnou esej Madame de Staël, činil tak proto, aby tyto humanistické a klasicistní pozice obhájil coby nejvyšší estetickou cestu. *Sulla maniera e utilità delle traduzioni* neoklasicistický přístup k literární tvorbě, respektive současný stav italské literatury, kritizuje. Podle zmíněné teze by měli italští autoři, vstoupit do světové literatury, povznést se nad malé, dílčí, národní literatury a překročit jejich hranice. Zejména zdůrazňuje Madame de Staël literaturu německou a anglickou. Rozšíření referenčního spektra podle ní vždy obohacuje, zatímco lokální literatury se svojí tradicí jsou více či méně omezené. Podle de Staël teprve kontaktem s jinými literaturami vede k pochopení významu živého jazyka a nový jazyk s sebou nese také nová témata.

Italskou literární společnost tato myšlenka nesmírně popudila, neboť vyzývala k vykročení z tradiční linie jejich cesty a zpochybňovala její správnost.

Musíme si uvědomit, že zde de Staël zasahuje i národní hrdost a její kosmopolitismus je vnímán urážlivě. Italští literáti této doby jsou nazíráním převážně filologové, vázaní na rétoriku a jazyk jejich předchůdců a považují se za nositele

kulturního odkazu antiky. Studují zejména řecké a římské klasiky, na něž lze italskou tvorbu navázat, vidí v tomto postupu kulturní kontinuitu a kontinuita je právě to, čeho si velmi cení. Všimněme si odkazů a reminiscencí na antická díla v průběhu celé jejich literární historie: tím, že literát použije nějaký druh odkazu, dává najevo své zařazení do rodu umělců, je to dokladem také jeho vzdělanosti a takové odkazy jsou v klasicistní literatuře velice ceněny. Ba co víc, jsou vlastně jediným prostředkem vyjádření citů a nálad. Zprostředkovatelem zážitku je zde alegorie, hra odkazů a parafrází.

V tomto duchu také Giordani na uveřejněnou esej – anonymně, předstíraje kýžený hlas z literární veřejnosti - odpovídá. Proti romantickým tendencím říká, že nestačí, je-li umění nové; umění musí být zejména krásné, a i kdyby takovým romantické umění bylo, je s italskou kulturou neslučitelné. Dává Madame de Staël za pravdu, co se současné úrovně italské literatury týče, přijímání cizích literárních vlivů ale podle něj není cesta k obrodě. Míšení kultur může vést jen ke snížení kvality, ke kontaminaci stávajícího kulturního patrimonium. Vyzývá k tomu, aby Italové odhodili „pyšnou netečnost“⁶, znovu napřeli do tvorby síly a obhájili svou etnokulturní soběstačnost a správnost filologického přístupu. Fakt, že Madame de Staël si tohoto necení, ho pobuřuje, neboť on chápe tento přístup jako mezinárodně přínosnou, výsadní italskou schopnost. „Italové necht' se vzdělávají ve svých klasicích, v latinských a v řeckých, v nichž mohou se státi zběhlejšími v rámci italské literatury více než v kterékoli literatuře jiné; protože tam, kde jiné literatury mají zcela jiné kořeny, ona je přece jednou větví onoho kmene; pak se bude všem jevit kvetoucí a plodnou“⁷. Naopak, čím více budou italskou literární historií zanedbávat a obracet se k novotám, tím více bude tato upadat a bude – právem – terčem posměchu. Stejně xenofobně reaguje na návrh zvážit cizí přínos značná část italské literární společnosti. Na této straně stojí zejména osobnosti, činné právě v *Biblioteca Italiana*, jako Monti, Acerbi, a další.

Naopak pozitivní ohlas na esej Madame de Staël vyjadřuje průlomová úvaha *Lettera*

---

⁵ PELÁN, J., *Kapitoly*, strana 243

⁶ GIORDANI, Pietro, *Lettera di un italiano ai compilatori della Biblioteca*, in: *Biblioteca Italiana*, duben 1816; „superba ignavia“ (překlad autorka práce)

*semiseria di Grisostomo a suo figlio*⁸. Byla napsána ještě v průběhu roku 1816 a jejím autorem je Giovanni Berchet⁹. Tento manifest romantismu se věnuje původnímu tématu eseje, to jest možnosti a způsobu překladu ze současných literatur. Ukazuje, že cizí texty přinášejí i nový žánr, baladu, a s ní se objevuje naprosto nový problém transpozice.

V klasických parametrech tento žánr interpretovat nelze, základní překážkou je jeho smíšenost, v dosavadní „vysoké“ literatuře nemyslitelná, stejně jako hrůzná tematika, vypjatá citovost, ponurá atmosféra. Právě pro blízkost lidové tvorbě doporučuje Berchet při interpretaci čerpat z lidových zdrojů.

Na tento návrh navazuje zlomovou myšlenkou demokratizace literatury. Není správné literaturu dělit na „vysokou“ a „nízkou“, všichni lidé mají v hloubi duše touhu po poezii¹⁰. Poezie nepatří akademiím, ale lidu: musí něčemu sloužit, a jejím hlavním zájmem by měl být současný člověk. Od tisíckrát opakovaných reminiscencí „poesia dei morti“¹¹ by měli Italové přejít k „poesia dei vivi“¹². Tato myšlenka byla vlastní již osvícenství, teprve romantikové si však uvědomují potřebu přiblížit se publiku i za cenu jistého formálního a lexikálního oproštění literatury. Jazyk má být adekvátní dílu a adresátovi.

Obdobná je reakce di Bremeho¹³, který zastává názor, že italská literatura už přešla do stádia pouhého jazykového brusičství. U osobnosti, která byla s Madame de Staël, ale i například s Byronem v kontaktu, nepřekvapí názor, že žádná pravidla by neměla básnickou imaginaci svazovat, obsah i formu by měla určit pouze intuice, od nápodoby je potřeba se obrátit k expresi.

Další osobností, která polemizuje s Giordanim, je Pietro Borsieri. Jeho *Le avventure letterarie di un giorno o consigli di un galantuomo a vari scrittori*¹⁴ jsou

---

⁷ tamtéž; „Studino gl'Italiani ne' propri classici; e ne' Latini e ne' Greci; de' quali nella italiana piú che in qualunque altra letteratura nel mondo possono farsi begl'innesti; poiché ella é pure un ramo di quel tronco; laddove le altre hanno tutt'altra radice; e allora parrá a tutti fiorita e feconda“ (překlad týž)

⁸ BERCHET, Giovanni, *Sul 'Cacciatore feroce' e sulla 'Eleonora' di Goffredo Augusto Burger. Lettera semiseria di Grisostomo a suo figliuolo*, Bernardoni, Milano: 1816

⁹ Giovanni Berchet (1783 – 1851) mimojiné přeložil do italštiny dílo Thomase Greye

¹⁰ BERCHET, G., tamtéž

¹¹ „poezie mrtvých“; BERCHET, G., tamtéž

¹² „poezie živých“; BERCHET, G., tamtéž

¹³ Lodovico di Breme (1780 – 1820)

¹⁴ Pietro Borsieri (1788 – 1852), *Literární dobrodružství jednoho dne, neboli rady gentlemana různým spisovatelům*

vnímány jako radikální obhajoba romantismu. Autor zde opět vyjadřuje přesvědčení, že užití dialektu je první krok přiblížení literatury k lidu (a tudíž také ke zkulturnění lidu samotného). Z těchto ideových důvodů Borsieri opouští redakci Biblioteki a spolu s di Bremem a Pellicem¹⁵ zakládá *Conciliatore*. Toto periodikum vzniklo dle vzoru *Edinburgh Review*¹⁶ poté, co se nepodařilo realizovat velkorysý projekt evropského *Messaggero delle Alpi*¹⁷ a v jeho redakci se scházejí v podstatě všechny proromanticky smýšlející osobnosti této doby. Kromě uměleckých názorů sdíleli i politické přesvědčení, a tak byli po nepokojích v roce 1821 přinuceni k exilu nebo věznění. Šéfredaktor periodika, které bylo pod neustálým policejním tlakem a po roce svou činnost ukončilo, Silvio Pellico, obsáhl své vzpomínky na vězení v *Le mie prigioni*¹⁸ z roku 1832. Tento smířlivý, intimní text může sloužit jako doklad skutečnosti, že ač se tato skupina literátů k romantismu přihlásila, jejich tvůrčí produkce je (mnohdy i jejich vlastním) teoretickým východiskům romantismu vzdálená. Realizace programu naráží na silnou tradici a pevně zakořeněné klasicistní tendence zejména na formální úrovni. Jejich požadavky a očekávání jsou v podstatě velmi umírněné, vedené ideou adekvátního pokroku, harmonie mezi tradicí a inovací.

V závěru diskuse stojí roku 1823 Alessandro Manzoni s textem *Sul romanticismo*¹⁹. Chybí v něm jasná formulace jakéhosi programu, autor hovoří spíše o klasických prvcích a pravidlech, které považuje za vhodné odbourat. Jsou to metaforičnost a striktní využívání mytologického aparátu k vyjádření reálných citů a myšlenek; druhý bod, který odsuzuje, je napodobování různých antických autorů. V neposlední řadě kritizuje imperativ trojí jednoty v dramatickém projevu: požadavek na jednotu času, místa a prostoru. Zastává názor, že toto pravidlo bylo vytvořeno pouze ex post, a že tudíž požadavek, aby jediným, kdo určuje podobu díla, byl autor, má i jistou tradici.

---

¹⁵ Silvio Pellico (1789 – 1854)

¹⁶ čtvrtletně vycházející periodikum směřující k politické reformě založili v říjnu 1802 Francis Jeffrey, Sydney Smith a Henry Brougham; vycházelo nákladem až 13 500 výtisků, činnost ukončilo roku 1829; publikoval zde mimojiné i Byron

¹⁷ *Messaggero delle Alpi* měl propojovat opoziční literární okruhy: ženevský (jehož zástupci byli Pellegrinim a Rossi), pařížský, londýnský (Foscolo), turínský (Pellico), florentský a brešský (Scatini, Nicollini).

¹⁸ *Má vězení*

¹⁹ *O romantismu*

b. *Discorso*: Leopardiho postoj

Leopardi vstupuje do diskuse velice záhy a to na straně odpůrců Madamme di Staël. Se svým vrozeným nadšením bojovníka za pravdu chce obhájit klasické pozice, v podstatě se ale staví kriticky k oběma směrům.

Ač mladičký, nehovoří z pozice nezasvěceného. V té době má za sebou již obsáhlá filologická studia a vědecké uznání svých odborných děl²⁰, kterými navázal na korpus první vlastní poezie²¹, dramát²² a encyklopedických kompilativních pojednání²³. Juvenilní Leopardiho produkce je naprosto v klasickém duchu. To je dáno zejména silným vlivem jeho otce. Od aktuálního kulturního dění je v Recanati odříznut, a to jak společensky, tak i místně. Rodné prostředí jeho kontakt s novými myšlenkami rozhodně nepodporuje ani názorově: rodiče jsou vzorově loajálními občany Církevního státu, politicky konzervativně orientovaní katolíci.

Právě v době neoklasicisticko – romantické polemiky se Leopardi začíná vymaňovat z domácího myšlenkového a literárního vlivu. Diskuse, která se odehrává na liberálnější kulturní scéně Milána, podpoří formulaci myšlenek, na které jeho jasnozřivou mysl přivedly úvahy nad antickými texty. První svou písemnou reakci zasílá redakci Biblioteky v květnu 1816, dopis však není publikován²⁴. *Lettera ai sigg. compilatori della Biblioteca Italiana in risposta a quella di Mad. La Baronessa di Staël Holstein ai medesimi*²⁵, druhá Leopardiho reakce, pochází z července téhož roku a je reakcí na odpověď de Staël na Giordaniho dubnovou *Lettera di un italiano ai compilatori della Biblioteca*. Leopardi zde oceňuje styl, kterým Giordani reaguje, a staví se na stranu obhájců tradičních pozic. Odporuje názoru, že italští literáti se bezpodmínečně potřebují

---

²⁰ pojednání o Porfyriově životopisu Plotina *Porphyrii de vita Plotini et ordini librorum eius commentarius*, rozprava o řečnících 2. století *Commentarii de vita et scriptis rhetorum quorundam qui secundo post Christum saeculo vel primo declinante vixerunt* a o dalším řečníku, Iuliu Africanovi *In Julium Africanum*

²¹ sonet *La morte di Ettore* (Hektorova smrt), rokokovou *La campagna* (Venkov), epické *Catone in Africa* (Cato v Africe) a *Le notti puniche* (Punské noci)

²² *La virtù indiana* (Indická ctnost), *Pompeo in Egitto* (Pompeius v Egyptě)

²³ *Saggio sopra gli errori popolari degli antichi*, *Storia dell'astronomia fino all'anno 1811*

²⁴ není k dispozici ani jeho text; víme jen, že pojednával o překladech jistého Bernarda Belliniho z řečtiny

²⁵ *Dopis pánům redaktorům Biblioteca italiana, odpovídající na psaní madamme baronky De Staël Holstein témtýž*

seznamovat se světovou literaturou a hojně ji číst, chtějí-li vytvářet kvalitní díla. Jeho argumentem je, že vzdělání, přehled a sečtělou nejsou to, co dělá básníka básníkem. K vytvoření jedinečného díla je potřeba imaginace a inspirace, jakýsi nadlidský impuls:

„Nebeské jiskry a nadlidského impulsu žádá si zrod velikého básníka, nikoli studia autorů a posuzování cizího vkusu. Bud' žár té božské jiskry a sílu onoho nesmírně živého impulsu cítíme, nebo ne. Pokud ano, nadměrné studium cizích literatur nemůže složit k ničemu jinému, než k tomu, že nám zamezí myslet a tvořit za sebe samé: pokud ne, ani všichni spisovatelé na světě nás neučiní básníkem, není-li to v naší přirozenosti. Pamatujme si (a zdá se mi, že bychom to měli mít na paměti stále), že největší z básníků je ten nejdávnější, který neměl vzory, že Danta budeme vždy napodobovat, ale nikdy se mu nevyrovnáme; a že jsme se nemohli nikdy měřit s dávnými autory (...), protože když oni chtěli popsat nebe, moře nebo venkov, pozorovali je, zatímco my se chopíme nějakého básníka, když chtěli vypořádat vášeň, představovali si, že ji cítí, a my se dáme do čtení tragedie, když chtěli hovořit o vesmíru, přemýšleli o něm a my přemýšlíme o způsobu, jakým oni o něm hovořili. Je to dáno tím, že oni - a zejména Řekové - vzory neměli, nebo je neužívali, a my je nejenom máme a využíváme je, ale neumíme se bez nich obejít, takže skoro všechna naše díla jsou kopiemi jiných kopií, a to je důvod, proč je tak málo originálních spisovatelů, proč nás zaplavuje spousta obvyklých myšlenek a vět a proč se naše půda stala neplodnou a už nerodí nic nového.“²⁶

---

²⁶ *Lettera ai sigg. compilatori della Biblioteca Italiana in risposta a quella di Mad. La Baronessa di Staël Holstein ai medesimi*, v LEOPARDI, G., *Tutte le opere*, díl I, str. 765; “ Scintilla celeste, e impulso sopraumano vuolsi a fare un sommo poeta, non studio di autori, e disaminamento di gusti stranieri. O noi sentiamo l'ardore di quella divina scintilla, e la forza di quel vivissimo impulso, o non lo sentiamo. Se sí, un soverchio studio delle letterature straniere non puo' servire ad altro che ad impedirci di pensare, e di creare di per noi stessi: se no, tutti gli scrittori del mondo non ci faranno poeti in dispetto della natura. Ricordiamoci (e parmi dovessimo pensarvi sempre) che il piú grande di tutti i poeti é il piú antico, il quale non ha avuto modelli, che Dante sará sempre imitato, agguagliato non mai, e che noi non abbiamo mai potuto pareggiare gli antichi (...) perché essi quando voleano descrivere il cielo, il mare, le campagne, si metteano a osservarle, e noi pigliamo in mano un poeta, e quando voleano ritrarre una passione s'immaginavano di sentirla, e noi ci facciamo a leggere una tragedia, e quando voleavo parlare dell'universo vi pensavano sopra, e noi pensiamo sopra il modo un che essi ne hanno parlato; e questo perché essi e imprimamente i Greci non aveano modelli, o non ce ne faceano uso, e noi non pure ne abbiamo, e ce ne gioviamo, ma non sappiamo farne mai senza, onde quasi tutti gli scritti nostri sono copie di altre copie, ed ecco perché sí pochi sono gli scrittori originali, ed ecco perché c'inonda una piena d'idee e di frasi comuni, ed ecco perché il nostro terreno é fatto sterile e non produce piú nulla di nuovo“. (překlad autorka práce)

Již v tomto dopise geniálně postihuje podstatu celého problému: cesta k obrodě není najít nové reference v cizích literaturách, je v originalitě. Řešení, které nabízí Madame de Staël by bylo jen další nápodobou, navíc nepřírozenou. Hájí klasicistní pozice, ale vyslovuje zřetelně myšlenku, že na současném přístupu k umění není vše v pořádku, že neoklasicistní formy jsou bez kontaktu se současností, mrtvé, vyčpěly a jsou jen nápodobou. Leopardi cení klasiku nade vše vysoko a je to zejména pro její autentičnost, pro její bytostnou přirozenost. Odmítá romantismus a chce, aby zůstala zachována autonomní forma a odkaz, „protože naše literatura je nakonec (...) jedinou vlastní dcerou těch jediných dvou skutečných mezi antickými“, jak říká v dopise Petru Giordanimu ze 21.3. 1817²⁷. Literatura však musí bezpodmínečně vstoupit opět do kontaktu se životem.

Na zásah do literárního dění i tentokrát aspiruje bezúspěšně, jeho odpověď v Biblioteca Italiana nevyjde, neboť se neslučuje s názory, které toto provládání periodikum reprezentuje. Zásah do diskuze je tak pro Leopardiho přínosný zejména z osobního hlediska, právě kvůli navázání známosti mezi ním a Giordanim²⁸, který bude mít pro jeho život a tvorbu rozhodující význam. Giordaniho rozporuplná osobnost sice možná nedosahovala intelektuální výjimečnosti, ale byla rozhodně nad úrovní společnosti, se kterou do té doby Leopardi přicházel do styku, navíc obdařená nepochybnými mentorskými kvalitami, šťastně propojenými s lidskou otevřeností. Do té doby mladý autor nikde nenacházel ducha schopného pochopit jeho tvorbu a osobnost. Musíme si uvědomit, že společensko-politická situace v Itálii této doby není nikde dobrá a zemí zmítají mocenské boje, Leopardiho rodné Recanati bylo v jeho době však navíc součástí Církevního státu a patřilo tedy k jedné z nejméně liberálních oblastí na území Itálie. Leopardi se tedy potýkal s dvojitou cenzurou, politickou i církevní, osobní konfrontace s rigidní kulturou většiny byla u něj tedy zvlášť silná. Na oba dva, Leopardiho i Giordaniho, později donášel rakouské policii bolognský nakladatel Pietro Brighenti, Leopardimu je blokováno vydání některých básní – a to dokonce i rukou jeho

---

²⁷ LEOPARDI, G., *Tutte le opere*, I.díl, str. 1019; „perche alla fine la nostra letteratura (...) e la sola figlia legittima delle due sole vere tra le antiche“

²⁸ Narodil se 1774, byl tedy o generaci starší, než Leopardi; zemřel roku 1848

otce Monalda. Dokonce ještě po Leopardiho smrti se stane jeho dílo předmětem obav režimu, reprezentovaného samotným Metternichem.²⁹

Právě v kontaktu s Giordanim se formují Leopardiho alternativní politické názory, jeho prostřednictvím se mu dostává hustšího kontaktu s aktuálním společenským, kulturním i politickým děním. Jejich celoživotní korespondence bude mít na Leopardiho literární projev veliký vliv. V letech klasicisticko-romantické diskuze se tato samozřejmě stává hlavním tématem jejich názorové výměny, oba stojí na straně odpůrců romantismu.

V roce 1818 dovede četba Di Bremeho článku v *Lo Spettatore, Osservazioni del Cavaliere Lodovico di Breme sulla poesia moderna*³⁰, ke shrnutí svých názorů na téma romantické literární tvorby v *Discorso di un italiano intorno alla poesia romantica*³¹.

Podle slov *Discorso* Leopardiho donutila reagovat zejména nedůstojnost argumentů, kterými odpůrci Madame de Staël reagují a kterými se snaží správnost klasické cesty obhájit.

Největší kritice z jeho strany podléhá to, že je romantická poezie determinovaná a tvořená pouze rozumově. To je v kontrapozici se smyslovostí klasické poezie, respektive se smyslovou podstatou poezie vůbec. Jen přirozené, smyslové reakce, nekontaminované rozumem, mohou zrodit velikou poezii. Proto největší díla vznikla v antice, která reprezentuje dětství civilizace; byla to doba nezkažená a proto byla s to zrodit tak veliké básníky, nositele skutečných velkých iluzí a tvůrce mýtů.

Romantickým tendencím odmítat referenční materiál právě těchto antických mýtů zásadně odporuje, neboť jsou projevem dětsky živé fantazie, která přisuzuje i neživým předmětům život a lidskou tvář. Tato přirozená, primitivní reakce je hluboko zakořeněná v každém z nás: „Nemůže vám chybět zkušenost, již hledám, vaše srdce nemůže neznat ta hnutí, o kterých hovořím, není možné, že by vám nezkažená příroda, přirozenost, čistá jednoduchost a vzor básníků antiky tisíckrát nezpůsobily to nejúžasnější opojení; potvrďte mi, že jako se nezměnily a nezmění nejprimitivnější formy přírody, stejně tak neuhaslá a neuhaslne láska lidského rodu k nim. (...) Čím byli lidé dávných věků, tím

---

²⁹ srovnej BINNI, W., *La protesta*, str. 43 v poznámce

³⁰ *Potřehy urozeného pána Lodovica di Bremeho o moderní poezii*

³¹ *Rozprava jedoho Itala o romantické poezii*

jsme byli my všichni, a to, čím byl svět pár století, tím jsme my pár let byli také, chci říci dětmi, sdílejícími nevědomost, obavy, radosti a víru, jako i nekonečnou představivost³²;

Držet se mýtů, vytvořených velkými duchy, je pravděpodobně naší jedinou cestou a prostředkem k tomu, abychom v sobě citlivost obnovili. Necitelnost většiny současných lidí je tudíž jedním z důvodů, proč romantismus zjevně zaznamenává určitý úspěch:

moderní člověk, jehož přirozenost byla rozumem inhibována, již není s to vnímat přirozenou krásu a vyhledává tak křiklavost a excesy.

Romantikové se jimi snaží dosáhnout sentimentality a patetičnosti, neboť to jsou kýžené vlastnosti poezie. Leopardi se právě tímto tématem široce zabývá; sentimentality lze právě návratem k autentičnosti a citlivosti docílit ještě lépe, navíc zcela přirozeně, jako se to dařilo řeckým básníkům.

Mezi dalšími důvody zmiňuje úpadek vkusu a dále fakt, že neobvyklé a nové zaujme vždy, protože „nic není tak krásné a příjemné, aby to časem neomrzelo³³”.

Discorso obsahuje četné rozpory a je z něj také patrné, že Leopardi má o programu romantiků neucelený přehled³⁴. Svým názorům o málo později koneckonců nedostojí, když v roce 1819 napíše dvě básně právě v duchu afektovaného sentimentalismu, který zde kritizuje³⁵, navíc na náměty černé kroniky. Celá úvaha je tedy zejména dokladem hledání svého vlastního literárního projevu.

Vymyká se nicméně názorově oběma diskutujícím skupinám. Z hlediska Leopardiho budoucích poetik je už založena na systému přírody jako původkyně blahodárných iluzí, zmíněna je zde i perspektiva rozpomínání se. Jejím hlavním

---

³² LEOPARDI, G., *Tutte le opere*, I. díl, str. 783: „„non può mancare a voi quell'esperienza ch'io cerco, non può ignorare il cuor vostro quei moti ch'io dico, non può essere che la natura incorrotta, che il primitivo, che la candida semplicità, che la lezione de' poeti antichi non v'abbia inebbrinato mille volte di squisitissimo diletto; voi fatemi fede che come le forme primitive della natura non sono mutate nè si muteranno, così l'amore degli uomini verso quelle non è spento nè si spegnerà prima della stirpe umana. (...) Imperocché quello che furono gli antichi, siamo stati noi tutti, e quello che fu il mondo per qualche secolo, siamo stati noi per qualche anno, dico fanciulli e partecipi di quella ignoranza e di quei timori e di quei dilette e di quelle credenze e di quella sterminata operazione della fantasia” (překlad autorka práce)

³³ LEOPARDI, G., *Discorso di un italiano intorno alla poesia romantica*, in: LEOPARDI, G., *Tutte le opere*, I. díl, str. 797: „nessuna cosa è tanto bella nè piacevole che a lungo andare non annoi“

³⁴ srovnej BINNI, W., *La protesta*, str. 30

³⁵ *Na smrt ženy, již zavraždil i s útězkou její svůdce rukou chirurga a Ženě, jež ochořela dlouhou a smrtelnou nemocí* (*Nella morte di una donna fatta trucidare noc suo portato dal corruttore per mano ed arte di un chirurgo a Per una donna inferma di malattia lunga e mortale*)

východiskem je apel na přirozenost a smyslovou orientaci poezie, zamítnutí rozumového. V zásadě tedy již míří k autenticky romantickému postoji evropského charakteru.

První část této rozsáhlé úvahy vznikala jako aktuální reakce, když ale ani po zaslání druhé části nebyl článek publikován, Leopardi už se dále zasahovat nepokoušel.

c. Východiska na italské literární půdě

Italský romantismus reprezentuje nejexemplárněji lombardská skupina, do níž můžeme zahrnout Giovanniho Bercheta, Lodovica di Breme, Alessandra Manzoniho, Bersieriho, Viscontiho, Grossiho, Portu. Tito autoři realizovali jisté řešení romantismu, které se ale značně odlišuje od prapůvodních romantismů – anglického a německého. Italským romantikům není vlastní ani kritika společnosti, ani metafyzické duchovno, ani jistá polemičnost básnického slova s náboženským systémem. Nedošlo k výraznějším projevům opozičních literárních tendencí, umírněnost až opatrnost vedla k ulámání hrotů odvážnější invenci a interpretaci vztahu společnost – umělec bez předsudků. Nemalá část sil romantických projevů je orientovaná na polemiku s klasicismem, vlastní konstrukci nacházíme v dosti omezené míře. Do středu jejich zájmu se pak umisťuje práce na vzdělávání a formování vědomí v občanském duchu.

Výsledky hovoří samy za sebe: na poli prózy je největším romantickým dílem Manzoniho román *Promessi sposi*³⁶, stejně přeživší romantická dramata reprezentuje pár jeho textů. Literární teorie je spíše chabá, založená na repetitivní a rozumné reflexi. V kategorii poezie je většina diskutabilní kvality, stranou dialektální tvorby Porty a Belliho. V tomto výčtu nelze Leopardiho ani uvést, neboť z rámce lombardského romantismu zcela vystupuje a rozhodně není typickým reprezentantem. Sjednocujícím prvkem tohoto období na italské literární půdě je tak ponejvíc zájem o současného člověka: srovnajme Berchetovu myšlenku demokratizace literatury, Leopardiho výzvu, aby literatura vstoupila opět do kontaktu s životem, Manzoniho zájem o ‚popolo‘, obyčejné lidi, o kterých historie mlčí. Ruku v ruce s touto proměnou jsou také jazykové

---

³⁶ *Snoubenci*

inovace. Celkově by se dalo hovořit o romantismu umírněného, zmodřelého rázu, výše zmíněný společný rys italského romantismu je zároveň jeho velkým, nezanedbatelným přínosem italské literární historii.

Pokud ale neakceptujeme ideu národně specifického stylu, v lecčems sofistikovanějším, přiblížíme se pravdě více, řekneme-li, že Itálie v období obvykle spojovaným s romantismem nemá romantických autorů. Přesnější by bylo možná hovořit o tendencích, které můžeme v italské literatuře pozorovat v období romantismu. Luigi Baldacci dokonce soudí, že „jediný pravý italský romantismus, napájející se z onoho velkého zdroje romantismu evropského a zejména německého,“ přichází až s dílem Giovanniho Pratiho (1814 – 1881).

III. Canti

I. Vznik a vývoj

*Canti*³⁷ nejsou sbírkou v obvyklém slova smyslu, jako spíš lyrickou projekcí Leopardiho já. Vznikaly v průběhu téměř celého autorova života a na to je třeba brát při jejich četbě zřetel. Pod současným názvem vyšly koneckonců poprvé až v závěru autorova života. Odráží stopu mnohaletého vývoje autorova světónázoru, který dokumentují v prozaické a záznamové podobě jeho další díla, zejména *Operette morali*, *Pensieri* a *Zibaldone*³⁸. Zejména *Zibaldone*, jedinečný deníkový text, nám poskytuje diachronní a kontinuální komentář a klíč ke čtení *Canti*.

Celkem se v *Canti* včetně fragmentů objevuje 33 skladeb. Nejstarší je fragment z roku 1816, *Spento il diurno raggio in occidente*. Od napsání tohoto nedokončeného textu do vzniku posledního zpěvu, *Il tramonto della luna*, uběhne bez několika měsíců

---

³⁷ Zpěvy; v této práci jsou použity původní texty z LEOPARDI, G., *Tutte le opere*, Milano: Sansoni Editore, 1993

³⁸ *Morální dílka, Myšlenky a Směsice*

přesně 20 let. Počet básní, zahrnutých ve sbírce, se liší dle vydání a málokde jsou zahrnuty všechny. Za autorova života vyšly *Canti* či jejich části několikrát. V roce 1818 to byly *Canzoni* římského nakladatele Francesca Bourlié, obsahující *All'Italia* a *Sopra il monumento di Dante che si preparava a Firenze. Ad Angelo Mai*³⁹ vyšla o rok později v Bologni u Jacopa Marsigliho. Roku 1824 vyšla další verze *Canzoni* u nakladatele Nobiliho.

V letech 1824 a 1826 vyšlo několik textů v milánském periodiku *Nuovo Ricoglitore*, mezitím vyšla v roce 1825 *Elegia, Il sogno* v *Notizie teatrali bibliografiche e urbane, ossia il Caffè di Petronio*⁴⁰. V roce 1826 vychází ve Stamperia delle Muse rozsáhlejší *Versi*⁴¹. Pod názvem *Canti* pak sbírka vychází poprvé v roce 1831 u Guglielma Piattiho, později v roce 1835 v nakladatelství Starita. V roce 1845 vydává Leopardiho přítel Antonio Ranieri posmrtně *Opere*⁴² ve Florencii u Felice Le Monnier.

Spento il diurno raggio in occidente, chronologicky první text *Canti*, nese evidentně četné reminiscence na Danta, Petrarku i Vergilia. Později se mu dostalo modifikací a byl dokončen pod názvem *Appressamento della morte*⁴³. Vyšel ovšem pouze v oné podobě fragmentu, a to dokonce až v Neapolském vydání *Canti* v roce 1835.

Nejstarším dokončeným textem, který byl do *Canti* zařazen, je *Il primo amore*.⁴⁴ Vznikl během několika málo zimních dní v Recanati roku 1817 pod vlivem první, čisté - a nešťastné - lásky k Leopardiho vzdálené sestřenicí, Gertrudě Cassi – Lazzari.

Tato tvorba spadá do období, kdy Leopardi začíná soustřeďovat (zprvu ještě bez datace) své estetické, filozofické a morální úvahy do *Zibaldone*. V téže době ještě překládá Hésiodovu *Titanomachii*: je to však rok následující po Leopardiho obratu k italské literatuře, k živému jazyku, k poezii. Je to také rok velké lombardské polemiky nad romantismem.

---

³⁹ *Když pohasl na západě paprsek denní, Západ luny*, v *Kancónách* vyšly *Itálii* a *Na Dantův pomník*, Angelo Mai

⁴⁰ *Elegie, Sen* vychází v periodiku zvaném *Petroniova Kavárna*

⁴¹ *Verše*

⁴² *Díla*

⁴³ *Příchod smrti*

⁴⁴ *První láska*; český překlad této básně, stejně jako všech citací z *Canti* zde uvedených, viz Přílohy

Do Canti byla elegická báseň *Il primo amore* zahrnuta v roce 1831, jako číslo X, to jest po cyklu patriotických kancón, heroicky temných zpěvů i hymnu patriarchům. Idyly jsou odsunuty až za tuto báseň a jsou jí uvozeny. Původně bylo toto dílo – spolu s další elegií rovněž inspirovanou postavou Gertrude – zahrnuto pod názvem *Elegia I* mezi *Versi* (vydání 1836). Tato báseň je též pokusem zapsat jinou formou prozaický text *Diario del primo amore*, inspirovaný Alfieriho dílem *Vita*, což dokumentuje Leopardiho cílený obrat k poezii. Kromě odkazu Alfieriho nalézáme také četné petrarkovské reminiscence.⁴⁵ K faktu, že Leopardi dává vzniknout autobiograficko – reflexivní básni, kde vyjadřuje svoje osobní pocity, vedla jistě také témata korespondence s Giordanim, člověkem, který byl konečně schopen a ochoten jej pochopit, ocenit jeho osobnostní a tvůrčí kvality a podpořit ho k vyjádření vlastních pocitů právě v poezii.

Z této dvojice textů je to sice nakonec próza, která je řadou kritiků vnímána jako výrazně kvalitnější, v obou textech již nicméně sledujeme ideu poetiky rozpomínání⁴⁶: vzpomínka je poetičtější a leckdy silnější než současné pocity. Zajímavé je, že i ve skutečnosti recentní emocionální zážitek Leopardi stylizuje do vzdálené minulosti, dokonce mluví o „amarissima (...) ricordanza“:

Tornami a mente il dì che la battaglia
D'amor sentii la prima volta, e dissi:
Oimè, se quest'è amor, com'ei travaglia!

Che gli occhi al suol tuttora intenti e fissi,
Io mirava colei ch'a questo core
Primiera il varco ed innocente aprissi.

5

Ahi come mal mi governasti, amore!
Perchè seco dovea sì dolce affetto
Recar tanto desio, tanto dolore?

---

⁴⁵ BINNI, W., *La protesta*, str. 27 - 28

⁴⁶ „poetica della ricordanza“

E non sereno, e non intero e schietto, 10
Anzi pien di travaglio e di lamento
Al cor mi discendea tanto diletto?

Dimmi, tenero core, or che spavento,
Che angoscia era la tua fra quel pensiero
Presso al qual t'era noia ogni contento? 15

Quel pensier che nel dì, che lusinghiero
Ti si offeriva nella notte, quando
Tutto queto pareva nell'emisfero:

Tu inquieto, e felice e miserando,
M'affaticavi in su le piume il fianco, 20
Ad ogni or fortemente palpitando.

(...)

Poscia traendo i tremuli ginocchi
Stupidamente per la muta stanza,
Ch'altro sarà, dicea, che il cor mi tocchi? 60

Amarissima allor la ricordanza
Locommissi nel petto, e mi serrava
Ad ogni voce il core, a ogni sembianza.

(...)

Deh come mai da me sì vario fui,
E tanto amor mi tolse un altro amore? 80
Deh quanto, in verità, vani siam nui!

Solo il mio cor piaceami, e col mio core
In un perenne ragionar sepolto,
Alla guardia seder del mio dolore.

(...)

E quel di non aver goduto appieno
Pentimento, che l'anima ci grava,
E il piacer che passò cangia in veleno,

Per li fuggiti di mi stimolava
Tuttora il sen: che la vergogna il duro
Suo morso in questo cor già non oprava.

95

Al cielo, a voi, gentili anime, io giuro
Che voglia non m'entrò bassa nel petto,
Ch'arsi di foco incontaminato e puro.

Vive quel foco ancor, vive l'affetto,
Spira nel pensier mio la bella imago,
Da cui, se non celeste, altro diletto

100

Giammai non ebbi, e sol di lei m'appago.

Kromě myšlenky poetičnosti vzpomínání si všimneme už zde povzdechu, jak „jsme nicotností znamenáni!“⁴⁷ Elegie končí v tichém smutku a obratu do vzpomínek. Zařazení této básně v rámci *Canti* před idyly tedy není neopodstatněné.

---

⁴⁷ „quanto, in veritá, vani siam nui!“ (překlad Bednář)

V následujícím roce 1818 vznikají básně, které se budou v řazení sbírky objevovat v úvodu, držet první místa v řazení sbírky ve všech jejích podobách. Poprvé byly vydány samostatně v roce 1819 s věnováním Vincenzu Montimu⁴⁸. Patriotické kancóny *All'Italia a Sopra il monumento di Dante che si preparava a Firenze*⁴⁹ jsou tématice *Il primo amore* zcela vzdáleny, i zde nicméně najdeme odkaz na Petrarkovy verše. Formou a dikcí navazují na tradici klasických občanských zpěvů, a ač s nepopíratelnou dávkou hlučné patetičnosti, zdařile vyjadřují osobní prožití vlastenecké deziluze:

O patria mia, vedo le mura e gli archi
 E le colonne e i simulacri e l'erme
 Torri degli avi nostri,
 Ma la gloria non vedo,
 Non vedo il lauro e il ferro ond'eran carchi 5
 I nostri padri antichi. Or fatta inerme,
 Nuda la fronte e nudo il petto mostri.
 Oimè quante ferite,
 Che lividor, che sangue! oh qual ti veggio,
 Formosissima donna! Io chiedo al cielo 10
 E al mondo: dite dite;
 Chi la ridusse a tale? E questo è peggio,
 Che di catene ha carche ambe le braccia;
 Sì che sparte le chiome e senza velo
 Siede in terra negletta e sconsolata, 15
 Nascondendo la faccia
 Tra le ginocchia, e piange.
 Piangi, che ben hai donde, Italia mia,

---

⁴⁸ Vincenzo Monti vydal v roce 1810 výjimečný překlad *Illiade (Illyas)*, vrcholné neoklasicistickou reminiscenci na antiku, jež založil na moderní senzibilitě

⁴⁹ *Itálii a Na Dantův pomník, jehož zbudování je připravováno ve Florencii* (překlad Zlín)

Le genti a vincer nata

E nella fausta sorte e nella ria.

20

All'Italia čítá sedm dvacetiveršových strof v hendekasyllabech a septenárech. Leopardi tu vyjadřuje svůj militantní postoj proti Restauraci a po klasickém vzoru chce být schopný touto básní burcovat lid. Hovoří z pozic hrdého občana, který pociťuje, že ve vlast nelze věřit, pláče nad úpadkem Itálie a doufá, že nová generace ji znovu umožní vzkvést a obrodit se. Srovnává situaci země napříč dějinami a upozorňuje na úpadek lidstva. Ke stesku po antickém světě a odporu k životu v Recanati se přidává touha po slávě. Jeho bojovné odhodlání je až naivně horlivé, například když prohlašuje, že raději bude bojovat sám, než by se vzdal.

My si můžeme všimnout, že podobná, leckdy až exaltovaně patriotická poezie vzniká v raném věku u mnoha autorů. Nejde ovšem o jakési rétorické cvičení. Vliv nesvobodné doby, omezenost okolí a dvojí cenzura, kterou Leopardi na vlastní kůži zažívá, vedou k ještě vášnivějšímu risorgimentálnímu patriotismu a projevům vzpoury proti tyraně:

Nessun pugna per te? non ti difende

Nessun de' tuoi? L'armi, qua l'armi: io solo

Combatterò, procomberò sol io.

Dammi, o ciel, che sia foco

Agl'italici petti il sangue mio.

40

Zcela v duchu klasicistní tvorby zde najdeme četné reminiscence na antiku, je využit historicko-mytologický aparát. Leopardi využívá popis bitvy u Thermopyl, při níž se v boji proti Xerxovým oddílům dobrovolně obětovalo tři sta makedonských bojovníků, jako analogii boje proti barbarům. Opěvuje hrdinně padlé, kteří by měli být věčným příkladem, a lituje, že nemůže jako oni padnout za vlast:

Oh venturose e care e benedette

L'antiche età, che a morte

Per la patria correa le genti a squadre;
 E voi sempre onorate e gloriose,
 O tessaliche strette, 65
 Dove la Persia e il fato assai men forte
 Fu di poch'alme franche e generose!
 Io credo che le piante e i sassi e l'onda
 E le montagne vostre al passeggiere
 Con indistinta voce 70
 Narrin siccome tutta quella sponda
 Coprir le invitte schiere
 De' corpi ch'alla Grecia eran devoti.
 Allor, vile e feroce,
 Serse per l'Ellesponto si fuggia, 75
 Fatto ludibrio agli ultimi nepoti;
 E sul colle d'Antela, ove morendo
 Si sottrasse da morte il santo stuolo,
 Simonide salia,
 Guardando l'etra e la marina e il suolo. 80

E di lacrime sparso ambe le guance,
 E il petto ansante, e vacillante il piede,
 Toglieasi in man la lira:
 Beatissimi voi,
 Ch'offriste il petto alle nemiche lance 85
 Per amor di costei ch'al Sol vi diede;
 Voi che la Grecia cole, e il mondo ammira.
 Nell'armi e ne' perigli
 Qual tanto amor le giovanette menti,
 Qual nell'acerbo fato amor vi trasse? 90
 Come si lieta, o figli,
 L'ora estrema vi parve, onde ridenti

Correste al passo lacrimoso e duro?
 Parea ch'a danza e non a morte andasse
 Ciascun de' vostri, o a splendido convito: 95
 Ma v'attendea lo scuro
 Tartaro, e l'onda morta;
 Nè le spose vi foro o i figli accanto
 Quando su l'aspro lito
 Senza baci moriste e senza pianto. 100

(...)

Další kancóna čítá jedenáct strof – deset sedmnáctiveršových a jeden třináctiveršový. *Sopra il monumento di Dante che si preparava a Firenze* na předchozí tématicky navazuje, včetně přítomnosti prvků petrarkovských a alfieriovských prvků. Podnětem k jejímu napsání byla iniciativa florentských občanů, kteří se v roce 1818 rozhodli vztyčit Dantovi pomník.

K nářku nad úpadkem vlasti a liknavostí národa se tak přidává téma poklesu úrovně umění – báseň vznikla v témže roce, jako *Discorso di un italiano intorno alla poesia romantica* a příznačně dává za příklad velikost minulých umělců. V dnešní Itálii není umělce, kterého by bylo hodno opěvovat, a přesto ani velikána minulosti, jakým je Dante, si národ dostatečně neváží.

Perchè le nostre genti
 Pace sotto le bianche ali raccolga,
 Non fien da' lacci sciolte
 Dell'antico sopor l'itale menti
 S'ai patrii esempi della prisca etade 5
 Questa terra fatal non si rivolga.
 O Italia, a cor ti stia
 Far ai passati onor; che d'altrettali
 Oggi vedove son le tue contrade,

Nè v'è chi d'onorar ti si convegno. 10
 Volgiti indietro, e guarda, o patria mia,
 Quella schiera infinita d'immortali,
 E piangi e di te stessa ti disdegna;
 Che senza sdegno omai la doglia è stolta:
 Volgiti e ti vergogna e ti riscuoti, 15
 E ti pungo una volta
 Pensier degli avi nostri e de' nepoti.

D'aria e d'ingegno e di parlar diverso
 Per lo toscano suol cercando già
 L'ospite desioso 20
 Dove giaccia colui per lo cui verso
 Il meonio cantor non è più solo.
 Ed, oh vergogna! udia
 Che non che il cener freddo e l'ossa nude
 Giaccian esuli ancora 25
 Dopo il funereo di sott'altro suolo,
 Ma non sorgea dentro a tue mura un sasso,
 Firenze, a quello per la cui virtude
 Tutto il mondo t'onora.
 Oh voi pietosi, onde sì tristo e basso 30
 Obbrobrio laverà nostro paese!
 Bell'opra hai tolta e di ch'amor ti rende,
 Schiera prode e cortese,
 Qualunque petto amor d'Italia accende.

Nemenší kritika míví i na politickou situaci a opět obviňuje Italy ze zbabělosti.
 Báseň po prvních dvou vydáních doznala i textové úpravy, protože v odvážných verších
 původně jmenoval konkrétně Francii jako strůjce úpadku země.

Taccio gli altri nemici e l'altre doglie;
Ma non la più recente e la più fera,⁵⁰ 100
Per cui presso alle soglie
Vide la patria tua l'ultima sera.

Beato te che il fato
A viver non dannò fra tanto orrore;
Che non vedesti in braccio 105
L'itala moglie a barbaro soldato;
Non predar, non guastar cittadi e colti
L'asta inimica e il peregrin furore;
Non degl'itali ingegni
Tratte l'opre divine a miseranda 110
Schiavitùde oltre l'alpe, e non de' folti
Carri impedita la dolente via;
Non gli aspri cenni ed i superbi regni;
Non udisti gli oltraggi e la nefanda
Voce di libertà che ne schernia 115
Tra il suon delle catene e de' flagelli.
Chi non si duol? che non soffrimmo? intatto
Che lasciaron quei felli?
Qual tempio, quale altare o qual misfatto?

(...)

In eterno perimmo? e il nostro scorno
Non ha verun confine?
Io mentre viva andrò sclamando intorno, 190
Volgiti agli avi tuoi, guasto legnaggio;

---

⁵⁰ verš původně zněl „ma non la Francia scellerata e nera“

Mira queste ruine
 E le carte e le tele e i marmi e i templi;
 Pensa qual terra premi; e se destarti
 Non può la luce di cotanti esempli, 195
 Che stai? levati e parti.
 Non si conviene a sì corrotta usanza
 Questa d'animi eccelsi altrice e scola:
 Se di codardi è stanza,
 Meglio l'è rimaner vedova e sola. 200

Roku 1818 vzniká ještě text, označovaný jako fragment *XXXVIII*. Tento text se nejvíce blíží elegii *Il primo amore* a zdá se, že k jeho vzniku byl inspirací stejný podnět. Částí sbírky *Canti* byl pouze v neapolském vydání z roku 1835, v dokončené podobě figuruje samostatně jako *Elegia II* mimo *Canti*.

Podobný osud má další fragment, *XXXVII*, vzniklý roku 1819. I ten byl zařazen do neapolského vydání a v *Canti*, které vyšly ve Florencii roku 1831, se neobjevil. Původně nesl název *Il Sogno* (ten později změnil Leopardi ještě na *Lo spavento notturno*⁵¹, a titul *Sogno* dal jiné básni). Fragment má poněkud konvenčně arkadickou, neosobní podobu rozmluvy dvou pastýřů, ohlašuje se zde ale nové téma - společné pro okruh básní, které autor sám podle vzoru řeckého básníka Moscha zařadil do žánru Idyl - potěšení, které nám skýtají iluze.

Následně vzniklé *L'infinito*⁵² je patrně Leopardiho nejcitovanějším dílem. Minimálně je emblémem této ‚idylické‘ poezie, jejíž jádro vzniklo mezi lety 1819 a 1821. Spolu se dvěma jmenovanými jsou to zpěvy *Alla luna*, *La sera del dì di festa*, *La vita solitaria* a *Sogno*⁵³. V těchto básních se autor obrací mimo recanatskou současnost, mimo prostor a čas své existence: útěchou mu jsou vzpomínky, tak jako v *Primo amore*, a štěstí

---

⁵¹ *Noční úlek*

⁵² *Nekonečno*

⁵³ *Luně, Večer po svátečním dnu, Samotářský život a Sen*

V téže době vzniká zpěv XIV, *Alla luna*, v prvních vydáních roku 1825 – 26 s příznačným titulem *La ricordanza*⁵⁴. Název *Alla luna* získává až ve vydání *Canti* roku 1831. Do definitivní podoby, kterou uvádíme, chyběly ještě předposlední dva verše, v tištěné podobě přítomné až ve vydání z roku 1845.

V nesmírně sugestivní, rozechvělé promluvě k měsíci na obloze je vyjádřena myšlenka, že to, co činí zážitky poetickými a sladkými, je vzpomínka na ně. Svět - příroda okolo nás se nemění, ale podle našeho úhlu pohledu v nás vyvolává různé emoce. Sám proces vzpomínání, ‚la ricordanza‘, je zdrojem potěšení, i když předmětem vzpomínky je bolestná věc – viz verše 10 až 16:

O graziosa luna, io mi rammento
Che, or volge l'anno, sovra questo colle
Io venia pien d'angoscia a rimirarti:
E tu pendevi allor su quella selva
Siccome or fai, che tutta la rischiari. 5
Ma nebuloso e tremulo dal pianto
Che mi sorgea sul ciglio, alle mie luci
Il tuo volto apparia, che travagliosa
Era mia vita: ed è, nè cangia stile,
O mia diletta luna. E pur mi giova 10
La ricordanza, e il noverar l'etate
Del mio dolore. Oh come grato occorre
Nel tempo giovanil, quando ancor lungo
La speme e breve ha la memoria il corso,
Il rimembrar delle passate cose, 15
Ancor che triste, e che l'affanno duri!

Ani uzavření se do vlastní imaginace a vzpomínek nezrušilo v Leopardim jeho potřebu zasáhnout do společenského dění. Na počátku roku 1820 přerušuje řetězec idyl,

---

⁵⁴ *Rozpomínání*

aby reagoval další rozsáhlou vlasteneckou kancónou na aktuální události italské kulturní scény.

Báseň *Ad Angelo Mai quand'ebbe trovato i libri di Cicerona della Repubblica*⁵⁵ má dvanáct patnáctiveršových strof a v klasickém duchu pracuje opět s četnými referencemi na osobnosti italské literatury i historie. Formálně se samozřejmě blíží spíše individualistickým občanským zpěvům z roku 1818, Leopardi ale i zde rozvíjí svojí myšlenku potěšení, poskytovaného lidskou fantazií.

Filolog Mai, kterému je zpěv věnován, byl v té době knihovníkem Ambrosiany v Miláně. Roku 1819 se stal kustodem ve vatikánské Biblioteca Vaticana, kde se intenzivně věnoval své filologické činnosti a mimojiné objevil například Ciceronovy knihy *De re publica*. Leopardi byl touto snahou a úspěchem nadšen a adresoval Maiovi následující verše:

Italo ardito, a che giammai non posi
Di svegliar dalle tombe
I nostri padri? ed a parlar gli meni
A questo secol morto, al quale incombe
Tanta nebbia di tedio? E come or vieni 5
Sì forte a' nostri orecchi e sì frequente,
Voce antica de' nostri,
Muta sì lunga etade? e perchè tanti
Risorgimenti? In un balen feconde
Venner le carte; alla stagion presente 10
I polverosi chiostri
Serbaro occulti i generosi e santi
Detti degli avi. E che valor t'infonde,
Italo egregio, il fato? O con l'umano
Valor forse contrasta il fato invano? 15

Certo senza de' numi alto consiglio
 Non è ch'ove più lento
 E grave è il nostro disperato obbligo,
 A percoter ne rieda ogni momento
 Novo grido de' padri. Ancora è pio 20
 Dunque all'Italia il cielo; anco si cura
 Di noi qualche immortale:
 Ch'essendo questa o nessun'altra poi
 L'ora da ripor mano alla virtude
 Rugginosa dell'itala natura, 25
 Veggiam che tanto e tale
 E' il clamor de' sepolti, e che gli eroi
 Dimenticati il suol quasi dischiude,
 A ricercar s'a questa età sì tarda
 Anco ti giovì, o patria, esser codarda 30

(...)

Eran calde le tue ceneri sante,
 Non domito nemico
 Della fortuna, al cui sdegno e dolore
 Fu più l'averno che la terra amico.
 L'averno: e qual non è parte migliore 65
 Di questa nostra? E le tue dolci corde
 Sussurravano ancora
 Dal tocco di tua destra, o sfortunato
 Amante. Ahi dal dolor comincia e nasce
 L'italo canto. E pur men grava e morde 70
 Il mal che n'addolora
 Del tedio che n'affoga. Oh te beato,

---

⁵⁵ *Angelo Mai, Když nalezl Ciceronovu knihu Republika; jemu věnováno (překlad Zlín)*

A cui fu vita il pianto! A noi le fasce
Cinse il fastidio; a noi presso la culla
Immoto siede, e su la tomba, il nulla. 75

(...)

Da te fino a quest'ora uom non è sorto,
O sventurato ingegno,
Pari all'italo nome, altro ch'un solo,
Solo di sua codarda etate indegno
Allobrogo feroce, a cui dal polo 155

Maschia virtù, non già da questa mia
Stanca ed arida terra,
Venne nel petto; onde privato, inerme,
(Memorando ardimento) in su la scena
Mosse guerra a' tiranni: almen si dia 160

Questa misera guerra
E questo vano campo all'ire inferme
Del mondo. Ei primo e sol dentro all'arena
Scese, e nullo il seguì, che l'ozio e il brutto
Silenzio or preme ai nostri innanzi a tutto. 165

Disdegnando e fremendo, immacolata
Trasse la vita intera,
E morte lo scampò dal veder peggio.
Vittorio mio, questa per te non era
Età nè suolo. Altri anni ed altro seggio 170

Convienne agli alti ingegni. Or di riposo
Paghi viviamo, e scorti
Da mediocrità: sceso il sapiente
E salita è la turba a un sol confine,
Che il mondo agguaglia. O scopritor famoso, 175

Segui; risveglia i morti,

Poi che dormono i vivi; arma le spente
Lingue de' prischi eroi; tanto che in fine
Questo secol di fango o vita agogni
E sorga ad atti illustri, o si vergogni.

180

Hlavním tématem je opět historická deziluze, kontrast dnešní bídné doby a velikosti minulých věků. Básník oslovuje historické a literární osobnosti, které byly iluzím věrné a nechaly rozvinout svou imaginaci ve velikých činech a výtvorech. Ve verších 61 až 69 se obrací k Dantovi a Petrarkovi s myšlenkou, že je dokonce lepší žít v utrpení, než tížen nicotností, a že toto století není stvořené pro veliké duchy. V rytmu poté následujících veršů je dokonale vyjádřeno jeho nezměrné znechucení současným *modus vivendi*:

Oh te beato,
A cui fu vita il pianto! A noi le fasce
Cinse il fastidio; a noi presso la culla
Immoto siede, e su la tomba, il nulla.

75

V posledních dvou strofách volá po tom, aby i dnes Italové bojovali proti nicotě tohoto světa alespoň uměleckou či občanskou aktivitou: je to zoufalý boj, ale lepší než nuda a neaktivní přežívání. Téma aktivity coby alternativy brzy rozvede i ve zpěvu *Ad un vincitore a pallone*⁵⁶.

V roce 1820 vzniká *La sera del dí di festa*: Tato báseň o čtyřiceti šesti nerýmovaných hendekasyllabech hned v první strofě zásadně mění tón v polovině verše. Je tak dosaženo velmi efektního kontrastu mezi úvodním popisem poklidu noční krajiny a následujícím intimním dramatem autorova prožitku. Tento prvek bude později pro Leopardiho typický.

Text se vrací sice k idylické tematice a formě, ale stejně jako pozdější zpěvy tohoto období už ho charakterizuje určitá literárnost a nejistota. V *La sera del dí di festa*

je nicméně kontemplace a meditace ještě vyvážená. Myšlenkově v sobě báseň nese stopy nestability ve vztahu ke konceptu přírody a spásných iluzí. Poprvé v *Canti* zde objevuje náznak myšlenky, že za lidským neštěstím stojí lhostejná příroda, která člověku – od společnosti izolovanému a fyzicky zkoušenému autorovi – upírá i naději na štěstí⁵⁷. Na chodu světa nezanechá stopy ani lidská radost, ani zármutek, čas smaže veškeré naše stopy a zbyde prázdnota: “Kde je dnes hluk antického lidu? A kde je křik našich slavných předků, veliká říše tohoto Říma (...)?”⁵⁸.

Dolce e chiara è la notte e senza vento,
 E queta sovra i tetti e in mezzo agli orti
 Posa la luna, e di lontan rivela
 Serena ogni montagna. O donna mia,
 Già tace ogni sentiero, e pei balconi 5
 Rara traluce la notturna lampa:
 Tu dormi, che t'accolse agevol sonno
 Nelle tue chete stanze; e non ti morde
 Cura nessuna; e già non sai nè pensi
 Quanta piaga m'apristi in mezzo al petto. 10
 Tu dormi: io questo ciel, che sì benigno
 Appare in vista, a salutar m'affaccio,
 E l'antica natura onnipossente,
 Che mi fece all'affanno. A te la speme
 Nego, mi disse, anche la speme; e d'altro 15
 Non brillin gli occhi tuoi se non di pianto.
 Questo dì fu solenne: or da' trastulli
 Prendi riposo; e forse ti rimembra
 In sogno a quanti oggi piacesti, e quanti
 Piacquero a te: non io, non già, ch'io spero, 20

---

⁵⁶ *Óda na vítěze hry s míčem* (překlad Zlín)

⁵⁷ viz verše 13 až 16

⁵⁸ viz verše 33 až 36 (překlad Zlín)

Al pensier ti ricorro. Intanto io chieggo
 Quanto a viver mi resti, e qui per terra
 Mi getto, e grido, e fremo. Oh giorni orrendi
 In così verde etate! Ahi, per la via
 Odo non lunge il solitario canto 25
 Dell'artigian, che riede a tarda notte,
 Dopo i sollazzi, al suo povero ostello;
 E fieramente mi si stringe il core,
 A pensar come tutto al mondo passa,
 E quasi orma non lascia. Ecco è fuggito 30
 Il dì festivo, ed al festivo il giorno
 Volgar succede, e se ne porta il tempo
 Ogni umano accidente. Or dov'è il suono
 Di que' popoli antichi? or dov'è il grido
 De' nostri avi famosi, e il grande impero 35
 Di quella Roma, e l'armi, e il fragorio
 Che n'andò per la terra e l'oceano?
 Tutto è pace e silenzio, e tutto posa
 Il mondo, e più di lor non si ragiona.

Nakonec se vrací myšlenka nenaplnitelnosti lidské touhy po štěstí z *Infinito*.
 Budoucí potěšení nám sice poskytuje radostné očekávání, o to větší zklamání přichází
 poté, co si uvědomíme, že prázdnotě naší duše nikterak neulevilo: již v dětství nám tento
 pocit dává neblahé tušení:

Nella mia prima età, quando s'aspetta 40
 Bramosamente il dì festivo, or poscia
 Ch'egli era spento, io doloroso, in veglia,
 Premea le piume; ed alla tarda notte
 Un canto che s'udia per li sentieri

Lontanando morire a poco a poco,
Già similmente mi stringeva il core.

45

Nejisté je datum vzniku zpěvu s pořadovým číslem XV, *Il Sogno*, může se jednat o roky 1819 – 1822. Vyšel poprvé v *Il Café di Petronio* roku 1825, následně ve vydání *Idilli* z roku 1826. Myšlenka básně je shrnuta v zápisku *Se tu devi poetando fingere un sogno*⁵⁹ z prosince 1820: když se ve snu setkáme s milovanou osobou, o níž nás připravila smrt, cítíme nejasnou tíseň – osoba se nám jeví jako živá, ale i přes iluzi snu k nám doléhá bolestná předtucha definitivní skutečnosti, ve které nás tíží, že jsme nedali plně najevo naši náklonnost a nikdy více nebude možnost to napravit. Dívka, s níž Leopardi v básni *Il sogno* hovoří, má reálný předobraz v Terese, dceři kočího z rodného domu, se kterou se přátelil, než ve velmi raném věku zemřela. Motivem je opět jeho osobní osamělost, útěcha imaginace a nemožnost reálného štěstí.

V obraze přírody jako původci pozitivních iluzí se ale objevují další trhliny: „My oba (...) se zrodili jen k slzám. (...) a nebe těšilo se z našeho trápení⁶⁰. Spolu s básní *La vita solitaria* znamená *Il sogno* doznívání poetiky idyl, verše ztrácí intimitu a sílu, navrch získává melodramatičnost a formálnost. Objevují se opět reminiscence na Petrarkovu poezii, sám námět odkazuje na jeho *Trionfo della morte*⁶¹:

Era il mattino, e tra le chiuse imposte
Per lo balcone insinuava il sole
Nella mia cieca stanza il primo albore;
Quando in sul tempo che più leve il sonno
E più soave le pupille adombra,
Stettemi allato e riguardommi in viso
Il simulacro di colei che amore
Prima insegnommi, e poi lasciommi in pianto.

5

---

⁵⁹ *Máš-li v básních předstírat sen* (překlad autorka práce)

⁶⁰ verše 55 – 58; “Nascemmo al pianto (...) ambedue (...); e dilettoosi il ciel de’ nostri affanni” (překlad Zlín)

⁶¹ *Triumf smrti*; srovnej BINNI, W., *La protesta*, str. 46

Morta non mi pareva, ma trista, e quale
 Degl'infelici è la sembianza. Al capo 10
 Appressommi la destra, e sospirando,
 Vivi, mi disse, e ricordanza alcuna
 Serbi di noi? Donde, risposi, e come
 Vieni, o cara beltà? Quanto, deh quanto
 Di te mi dolse e duol: nè mi credea 15
 Che risaper tu lo dovessi; e questo
 Facea più sconcolato il dolor mio.
 Ma sei tu per lasciarmi un'altra volta?
 Io n'ho gran tema. Or dimmi, e che t'avvenne?
 Sei tu quella di prima? E che ti strugge 20
 Internamente? Obblivione ingombra
 I tuoi pensieri, e gli avvolge il sonno;
 Disse colei. Son morta, e mi vedesti
 L'ultima volta, or son più lune. Immensa
 Doglia m'opresse a queste voci il petto. 25

(...) non avverrà ch'io ti ritrovi al mondo,
 Creder nol posso. Ahi ahi, che cosa è questa
 Che morte s'addimanda? Oggi per prova
 Intenderlo potessi, e il capo inerme
 Agli atroci del fato odii sottrarre. 50
 Giovane son, ma si consuma e perde
 La giovinezza mia come vecchiezza;
 La qual pavento, e pur m'è lunge assai.
 Ma poco da vecchiezza si discorda
 Il fior dell'età mia. Nascemmo al pianto, 55
 Disse, ambedue; felicità non rise
 Al viver nostro; e diletto il cielo
 De' nostri affanni. Or se di pianto il ciglio,

Soggiunsi, e di pallor velato il viso
 Per la tua dipartita, e se d'angoscia 60
 Porto gravido il cor; dimmi: d'amore
 Favilla alcuna, o di pietà, giammai
 Verso il misero amante il cor t'assalse
 Mentre vivesti? Io disperando allora
 E sperando traeva le notti e i giorni; 65
 Oggi nel vano dubitar si stanca
 La mente mia. Che se una volta sola
 Dolor ti strinse di mia negra vita,
 Non mel celar, ti prego, e mi soccorra
 La rimembranza or che il futuro è tolto 70
 Ai nostri giorni. (...)

Váhavá setrvačnost těchto velice literárních veršů předznamenává další posun Leopardiho poetiky. Poslední 'idyla', *La vita solitaria*, vzniká roku 1821. Vyšla roku 1826 jak v *Nuovo Ricoglitore*, tak v bolognském vydání *Versi*. Znovu zřetelně odkazuje na poezii Francesca Petrarky, zejména na *De vita solitaria*, jisté prvky tuto báseň ale spojují i s Pariniho *Il giorno*⁶²: tvoří ji sto sedm nerýmovaných hendekasylabů členěných do částí dle denní doby.

V jinak kontemplativním obsahu básně se objevuje poměrně zásadní alternativa k útěše v iluzích a vzpomínkách:

"Nešťastní nemají na zemi, ani na nebi,
 Jiného přítele a jinou skrýš než kov"⁶³

Jinak je text dosti výpravný, formální a nejistý. Překypující půvabem, konstruovaný na motivy arkadické selanky venkova, zobrazuje poněkud neoriginální téma neporušené přírody, poskytující člověku útěchu:

---

⁶² *Den*; srovnej komentáře Alessandra Ruggera in LEOPARDI, G., *ZPĚVY*, Kutná Hora: Tichá Byzanc, 2000 (dále jen LEOPARDI, G., *Zpěvy*) str. 237

⁶³ verše 21 – 22 v překladu Karla Zlína

La mattutina pioggia, allor che l'ale
 Battendo esulta nella chiusa stanza
 La gallinella, ed al balcon s'affaccia
 L'abitator de' campi, e il Sol che nasce
 I suoi tremuli rai fra le cadenti 5
 Stille saetta, alla capanna mia
 Dolcemente picchiando, mi risveglia;
 E sorgo, e i lievi nugoletti, e il primo
 Degli augelli susurro, e l'aura fresca,
 E le ridenti piagge benedico: 10
 Poiché voi, cittadine infauste mura,
 Vidi e conobbi assai, là dove segue
 Odio al dolor compagno; e doloroso
 Io vivo, e tal morrò, deh tosto! Alcuna
 Benchè scarsa pietà pur mi dimostra 15
 Natura in questi lochi, un giorno oh quanto
 Verso me più cortese! E tu pur volgi
 Dai miseri lo sguardo; e tu, sdegnando
 Le sciagure e gli affanni, alla reina
 Felicità servi, o natura. In cielo, 20
 In terra amico agl'infelici alcuno
 E rifugio non resta altro che il ferro.

Druhá strofa má přece ještě jistou sílu v závěru; splynutí se světem nám připomene prožitek *Nekonečna*. Další strofy jsou pak již dosti disorganické.

Talor m'assido in solitaria parte,
 Sovra un rialto, al margine d'un lago
 Di taciturne piante incoronato. 25
 Ivi, quando il meriggio in ciel si volve,
 La sua tranquilla imago il Sol dipinge,

Ed erba o foglia non si crolla al vento,
 E non onda incresparsi, e non cicala
 Strider, nè batter penna augello in ramo, 30
 Nè farfalla ronzar, nè voce o moto
 Da presso nè da lunge odi nè vedi.
 Tien quelle rive altissima quiete;
 Ond'io quasi me stesso e il mondo obbligo
 Sedendo immoto; e già mi par che sciolte 35
 Giaccian le membra mie, nè spirto o senso
 Più le commova, e lor quiete antica
 Co' silenzi del loco si confonda.

(...)

Koncem roku 1821 se v Leopardiho díle otiskne výrazný myšlenkový posun. Leopardi vystupuje z uzavřeného světa svých idyl, aby opět vytvořil dvě občansky adresované kancóny. Od individualistického patriotismu *All'Italia* a *Sopra il monumento di Dante* ale přechází ke kolektivnímu vlasteneckému projevu. Za vznikem těchto básní, *Nelle nozze della sorella Paolina*⁶⁴ a *A un vincitore di pallone*⁶⁵, stojí prohlubující se autorova společensko-politická skepse. Ke vědomí národního úpadku, pochopení jisté výjimečnosti v rámci této společnosti a k touze po intervenci se přidává tíseň z osobní izolace, která mu do značné míry znemožňuje společenského života se aktivně účastnit a přispět tak k lepší Itálii. Básně jsou nevybíravou kritikou opatrníckosti vládnoucí současné italské společnosti, jež už je podle Leopardiho nenávratně kontaminována a jediná její naděje na obrodu spočívá v působení na novou generaci. Zápisek se společným náčrtem obou básní, *Dell'educare la gioventu' italiana*⁶⁶, mimojiné říká "Fortes creantur fortibus et bonis"⁶⁷.

⁶⁴ *U příležitosti sňatku sestry Paoliny*

⁶⁵ *Óda na vítěze hry s míčem*

⁶⁶ *O vychovávání mládeže italské*, in LEOAPRDI, G., *Tutte le opere*, II. díl, str. 301

⁶⁷ „Silní vychovávají silné a dobré“ (tamtéž)

Nelle nozze della sorella Paolina vyšlo poprvé v bolognských *Canzoni* v roce 1824. Kancóna čítá sedm patnáctislabičných strof. Vznikla při příležitosti plánované svatby Leopardiho sestry Paoliny. Namísto radostné oslavné básně je nám ovšem předložena myšlenka, že zrodit děti do tohoto světa znamená jen rozmnožit řady trpících. V tomto světě se lze vyhnout neštěstí jen zbabělostí, na jejíž vymýcení z nové generace Leopardi apeluje. Ten, kdo má tuto moc ovlivnit zásadně budoucnost italského národa jsou všechny matky, jež pochopí jako vzory hodné následování příklady antického hrdinství. Ty jsou v tomto nelídném konstatování dobové italské reality četné.

Poi che del patrio nido
 I silenzi lasciando, e le beate
 Larve e l'antico error, celeste dono,
 Ch'abbella agli occhi tuoi quest'ermo lido,
 Te nella polve della vita e il suono 5
 Tragge il destin; l'obbrobriosa etate
 Che il duro cielo a noi prescrisse impara,
 Sorella mia, che in gravi
 E luttuosi tempi
 L'infelice famiglia all'infelice 10
 Italia accrescerai. Di forti esempi
 Al tuo sangue provvedi. Aure soavi
 L'empio fato interdice
 All'umana virtude,
 Nè pura in gracil petto alma si chiude. 15

O miseri o codardi
 Figliuoli avrai. Miseri eleggi. Immenso
 Tra fortuna e valor dissidio pose
 Il corrotto costume. Ahi troppo tardi,
 E nella sera dell'umane cose, 20

Acquista oggi chi nasce il moto e il senso.
Al ciel ne caglia: a te nel petto sieda
Questa sovr'ogni cura,
Che di fortuna amici
Non crescano i tuoi figli, e non di vile 25
Timor gioco o di speme: onde felici
Sarete detti nell'età futura:
Poiché (nefando stile,
Di schiatta ignava e finta)
Virtù viva sprezziam, lodiamo estinta. 30

Donne, da voi non poco
La patria aspetta; e non in danno e scorno
Dell'umana progenie al dolce raggio
Delle pupille vostre il ferro e il foco
Domar fu dato. A senno vostro il saggio 35
E il forte adopra e pensa; e quanto il giorno
Col divo carro accerchia, a voi s'inchina.
Ragion di nostra etate
Io chieggo a voi. La santa
Fiamma di gioventù dunque si spegne 40
Per vostra mano? attenuata e franta
Da voi nostra natura? e le assonnate
Menti, e le voglie indegne,
E di nervi e di polpe
Scemo il valor natio, son vostre colpe? 45

(...)

Madri d'imbelle prole
V'incresca esser nomate. I danni e il pianto
Della virtude a tollerar s'avvezzi

La stirpe vostra, e quel che pregia e cole
 La vergognosa età, condanni e sprezzi; 65
 Cresca alla patria, e gli alti gesti, e quanto
 Agli avi suoi deggia la terra impari.
 Qual de' vetusti eroi
 Tra le memorie e il grido
 Crescean di Sparta i figli al greco nome; 70
 Finché la sposa giovanetta il fido
 Brando cingeva al caro lato, e poi
 Spandea le negre chiome
 Sul corpo esangue e nudo
 Quando e' reddia nel conservato scudo. 75

Virginia, a te la molle
 Gota molcea con le celesti dita
 Beltade onnipossente, e degli alteri
 Disdegni tuoi si sconsolava il folle
 Signor di Roma. Eri pur vaga, ed eri 80
 Nella stagion ch'ai dolci sogni invita,
 Quando il rozzo paterno acciar ti ruppe
 Il bianchissimo petto,
 E all'Erebo scendesti
 Volonterosa. A me disfiori e scioglia 85
 Vecchiezza i membri, o padre; a me s'appresti,
 Dicea, la tomba, anzi che l'empio letto
 Del tiranno m'accoglia.
 E se pur vita e lena
 Roma avrà dal mio sangue, e tu mi svena. 90

O generosa, ancora
 Che più bello a' tuoi dì splendesse il sole

Ch'oggi non fa, pur consolata e paga
 E' quella tomba cui di pianto onora
 L'alma terra nativa. Ecco alla vaga 95
 Tua spoglia intorno la romulea prole
 Di nova ira sfavilla. Ecco di polve
 Lorda il tiranno i crini;
 E libertade avvampa
 Gli obbliviosi petti; e nella doma 100
 Terra il marte latino arduo s'accampa
 Dal buio polo ai torridi confini.
 Così l'eterna Roma
 In duri ozi sepolta
 Femmineo fato avviva un'altra volta. 105

A un vincitore di pallone vznikla v téže době a současně s předchozí kancónou i vyšla. Tvoří ji pět patnáctiveršových strof, oslavujících postavu Carla Didimiho z Treie, tehdy známého hráče oblíbené míčové hry 'bracciale'.

V duchu antických oslavných básní se otevírá chválou aktivity jakou je sport.

Di gloria il viso e la gioconda voce,
 Garzon bennato, apprendi,
 E quanto al femminile ozio sovrasti
 La sudata virtude. Attendi attendi,
 Magnanimo campion (s'alla veloce 5
 Piena degli anni il tuo valor contrasti
 La spoglia di tuo nome), attendi e il core
 Movi ad alto desio. Te l'echeggiante
 Arena e il circo, e te fremendo appella
 Ai fatti illustri il popolar favore; 10
 Te rigoglioso dell'età novella

Oggi la patria cara
Gli antichi esempi a rinnovar prepara.

Del barbarico sangue in Maratona
Non colorò la destra 15
Quei che gli atleti ignudi e il campo eleo,
Che stupido mirò l'ardua palestra,
Né la palma beata e la corona
D'emula brama il punse. E nell'Alfeo
Forse le chiome polverose e i fianchi 20
Delle cavalle vincitrici asterse
Tal che le greche insegne e il greco acciario
Guidò de' Medi fuggitivi e stanchi
Nelle pallide torme; onde sonaro
Di sconcolato grido 25
L'alto sen dell'Eufrate e il servo lido.

Sportovní zápolení navazuje na antické hodnoty. Třetí sloka ale začíná zpochybňovat, jaký smysl toto má ve světě, který žádné hodnoty neuznává a leží v morálních a politických troskách, jak je možné se radovat z vlastního vítězství, když vlast upadá. Hodnota činorodého života plného rizik spočívá v tom, že člověk je vystaven nebezpečí a pročež se často přibližuje smrti, která jediná ukončuje lidské utrpení:

Vano dirai quel che disserra e scote
Della virtù nativa
Le riposte faville? e che del fioco
Spirto vital negli egri petti avviva 30
Il caduco fervor? Le meste rote
Da poi che Febo instiga, altro che gioco
Son l'opre de' mortali? ed è men vano
Della menzogna il vero? A noi di lieti

Inganni e di felici ombre soccorse 35
Natura stessa: e là dove l'insano
Costume ai forti errori esca non porse,
Negli ozi oscuri e nudi
Mutò la gente i gloriosi studi.

(...)

Alla patria infelice, o buon garzone,
Sopravviver ti doglia.
Chiaro per lei stato saresti allora 55
Che del sero fulgea, di ch'ella è spoglia,
Nostra colpa e fatal. Passò stagione;
Che nullo di tal madre oggi s'onora:
Ma per te stesso al polo ergi la mente.
Nostra vita a che val? solo a spregiarla: 60
Beata allor che ne' perigli avvolta,
Se stessa obblia, nè delle putri e lente
Ore il danno misura e il flutto ascolta;
Beata allor che il piede
Spinto al varco leteo, più grata riede. 65

Za posledními verši této básně je myšlenka, že pokud úspěšně unikneme nebezpečí, alespoň na chvíli se jedná o vítězství vitality nad nicotou - to utiňuje náš pocit neštěstí. Vyzývavý hazard se smrtí je v životě beze slávy a bez vášní dalším krokem v odmítání zbabělosti, nicoty, nečinnosti.

Nelle nozze della sorella Paolina a *A un vincitore di pallone* nejsou osamocenými úvahami na tato témata. Tvoří součást šestice básní, které odrážejí celkové prohloubení Leopardiho deziluze a narozdíl od idyl jsou vedeny vitalismem a nabývají podoby úvah o podobách sebelásky, heroismu a egoismu. Klíčovými jsou zde pojmy rozum a příroda:

zatímco egoismus je projevem sebelásky pokřivené rozumovým kalkulem, heroismus je determinován sebeláskou přirozenou, vitální a velkorysou, a je veden přírodou. Vhodně shrnuje úvahy, které tato polarita – spolu s úvahami nad celým systémem iluzí, včetně těch křesťanských – v Leopardiho mysli indukuje, zápisek v *Zibaldone* z ledna 1821. Připomeňme si také, že v této době vzniká nejobjemnější část tohoto myšlenkového deníku:

„Ejhle, všichni jsme filozofy... Ejhle, všichni jsme egoisty. Nuže, a jsme snad šťastni? Jaké je naše potěšení? Vyloučíme-li ze světa krásu, dobro, urozenost i ctnost, jaká výhoda, jaký život zůstane? Neříkám obecně, nebo snad celé společnosti, ale v jednotlivosti, každému z nás. Kdo je či byl šťastnější? Lidé antiky se svými obětmi, svými starostmi, obavami, obchody, čínorodostí, odvážnými podniky a nebezpečenstvím, anebo my s naší jistotou, klidem, lhostejností, pořádkem, mírem, nečinností, láskou k vlastnímu blahu a nezájmem o blaho druhých, či blaho veřejné, atd? Dávní předkové se svým hrdinstvím, nebo my s naším sobectvím?⁶⁸”.

Heroismus, následující a vytvářející iluze, je podle autora jediná správná cesta – ale činí snad člověka šťastného? Bez ohledu na svou ušlechtilost a morální či emoční kvality smrtelník trpí a Leopardi se táže: Jaká je pak tedy úloha přírody, když nás stvořila z podstaty naší duše k utrpení?

V kancónách se odráží vykrystalizovaná podoba těchto úvah ze *Zibaldone* a třetí z nich je skutečně zlomová: *Bruto Minore*⁶⁹. V těchto osmi patnáctiveršových strofách se téměř uzavírá formální vliv horatiovské ódy a začíná se projevovat metrické uvolnění⁷⁰.

Nemenší novinky přináší obsah. Autor se v této kancóně obrací k existenciálním otázkám; v systému potěšení v iluzích, které v nás podněcuje příroda, se objevují

---

⁶⁸ *Zibaldone*, zápis z 21.1.1821, in LEOPARDI, G., *Tutte le opere*, II. díl, str. 180 – 181; “Eccoci tutti filosofi... eccoci tutti egoisti. Ebbene siamo noi felici? Che cosa godiamo noi? Tolto il bello, il grande, il nobile, la virtù del mondo, che piacere, che vantaggio, che vita rimane? Non dico in genere, e nella società, ma in particolare, in ciascuno. Chi é o fu piu' felice? Gli antichi coi loro sacrifici, le loro cure, le loro inquietudini, negozi, attività, imprese, pericoli: o noi colla nostra sicurezza, tranquillità, non curanza, ordine, pace, inazione, amore del nostro bene, e non curanza di quello degli altri o del pubblico ec.? Gli antichi col loro eroismo, o noi col nostro egoismo?” (překlad autorka práce)

⁶⁹ *Brutus Mladší*

⁷⁰ srovnej komentáře Alessandra Ruggera in LEOPARDI, G., *Zpěvy*, str.233

významné trhliny. Kancóna vznikla na konci roku 1821 (vyšla o tři roky později v bolognském vydání *Canzoni*) a je zasazena do historického prostředí bitvy u Filipp, po níž Římskou republiku střídá diktatura císaře Octaviana. Postava Bruta, který po porážce raději volí sebevraždu, než by žil pod diktaturou, je obrazem zhroucení se lidských ideálů po vítězství kalkulátorského rozumu.

Leopardi si ještě drží ideál minulých šťastných věků v dětství civilizace⁷¹ (ne nepropojených s ideou demokracie) a ideál božské přírody, která nás stvořila čisté a svobodné, další úvahy nad přírodou jsou ale trýznivé: osud je k nám krutý, odmítáme-li nést jeho tíhu a chceme-li život svévolně ukončit, příroda se bouří, ačkoli ani její rozmar nám nechystá žádné jiné perspektivy. Proč dala příroda člověku lpění na životě, když mu odmítá dát možnost být šťasten? Proč člověk jako jediný z živých nebyl ušetřen vědomí? Jaká je povaha přírody, když nereflektuje žádné hrůzy, žádná utrpení, a v jejím zájmu není nás jich ušetřit?

Brutova sebevražda je protestem proti absurditě a krutosti existence⁷² – tedy protestem proti přírodě. Leopardi přiznává: “Sebevražda je proti přírodě. Ale cožpak žijeme podle přírody? Což jsme ji zcela neopustili, když jsme se rozhodli následovat rozum?⁷³” Svévolné ukončení vlastního života je navíc jediným okamžikem, kdy člověk nad přírodou vítězí, překonává ten nejsilnější pud – sebelásku – a vytrhává přírodě z rukou otěže svého osudu, čímž zpochybňuje její absolutní krutovládu.

Dramatická síla dopadu paradigmat, která přestávají fungovat, se odráží v napětí celé básně. Ta nemá povahu elegického nářku, je to hlasitý, rozhořčený protest.

Poi che divelta, nella tracia polve
Giacque ruina immensa
L'italica virtute, onde alle valli
D'Esperia verde, e al tiberino lido,
Il calpestio de' barbari cavalli
Prepara il fato, e dalle selve ignude

5

---

⁷¹ viz verše 52 - 55

⁷² viz verše 58 - 60

⁷³ *Zibaldone*, 23.10.1821, in LEOPARDI, G., *Tutte le opere*, II. díl, str. 437 - 438

Cui l'Orsa algida preme,
 A spezzar le romane inclite mura
 Chiama i gotici brandi;
 Sudato, e molle di fraterno sangue, 10
 Bruto per l'atra notte in erma sede,
 Fermo già di morir, gl'inesorandi
 Numi e l'averno accusa,
 E di feroci note
 Invan la sonnolenta aura percote. 15

Stolta virtù, le cave nebbie, i campi
 Dell'inquiete larve
 Son le tue scole, e ti si volge a tergo
 Il pentimento. A voi, marmorei numi,
 (Se numi avete in Flegetonte albergo 20
 O su le nubi) a voi ludibrio e scherno
 E' la prole infelice
 A cui templi chiedeste, e frodolenta
 Legge al mortale insulta.
 Dunque tanto i celesti odii commove 25
 La terrena pietà? dunque degli empi
 Siedi, Giove, a tutela? e quando esulta
 Per l'aere il nembo, e quando
 Il tuon rapido spingi,
 Ne' giusti e pii la sacra fiamma stringi? 30

Preme il destino invitto e la ferrata
 Necessità gl'infermi
 Schiavi di morte: e se a cessar non vale
 Gli oltraggi lor, de' necessarii danni
 Si consola il plebeo. Men duro è il male 35

Che riparo non ha? dolor non sente
Chi di speranza è nudo?
Guerra mortale, eterna, o fato indegno,
Teco il prode guerreggia,
Di cedere inesperto; e la tiranna 40
Tua destra, allor che vincitrice il grava,
Indomito scrollando si pompeggia,
Quando nell'alto lato
L'amaro ferro intride,
E maligno alle nere ombre sorride. 45

Spiace agli Dei chi violento irrompe
Nel Tartaro. Non fora
Tanto valor ne' molli eterni petti.
Forse i travagli nostri, e forse il cielo
I casi acerbi e gl'infelici affetti 50
Giocondo agli ozi suoi spettacol pose?
Non fra sciagure e colpe,
Ma libera ne' boschi e pura etade
Natura a noi prescrisse,
Reina un tempo e Diva. Or poi ch'a terra 55
Sparse i regni beati empio costume,
E il viver macro ad altre leggi addisse;
Quando gl'infausti giorni
Virile alma ricusa,
Riede natura, e il non suo dardo accusa? 60

Di colpa ignare e de' lor proprii danni
Le fortunate belve
Serena adduce al non previsto passo
La tarda età. Ma se spezzar la fronte

Ne' rudi tronchi, o da montano sasso 65
 Dare al vento precipiti le membra,
 Lor suadesse affanno;
 Al misero desio nulla contesa
 Legge arcana farebbe
 O tenebroso ingegno. A voi, fra quante 70
 Stirpi il cielo avvivò, soli fra tutte,
 Figli di Prometeo, la vita increbbe;
 A voi le morte ripe,
 Se il fato ignavo pende,
 Soli, o miseri, a voi Giove contende. 75

E tu dal mar cui nostro sangue irriga,
 Candida luna, sorgi,
 E l'inquieta notte e la funesta
 All'ausonio valor campagna esplori.
 Cognati petti il vincitor calpesta, 80
 Fremono i poggi, dalle somme vette
 Roma antica ruina;
 Tu sì placida sei? Tu la nascente
 Lavinia prole, e gli anni
 Lieti vedesti, e i memorandi allori; 85
 E tu su l'alpe l'immutato raggio
 Tacita verserai quando ne' danni
 Del servo italo nome,
 Sotto barbaro piede
 Rintronerà quella solinga sede. 90

Ecco tra nudi sassi o in verde ramo
 E la fera e l'augello,
 Del consueto obbligo gravido il petto,

L'alta ruina ignora e le mutate	
Sorti del mondo: e come prima il tetto	95
Rosseggerà del villanello indubre, Al mattutino canto	
Quel desterà le valli, e per le balze	
Quella l'inferma plebe	
Agiterà delle minori belve.	100
Oh casi! oh gener vano! abietta parte	
Siam delle cose; e non le tinte glebe, Non gli ululati spechi	
Turbò nostra sciagura,	
Né scolorò le stelle umana cura.	105
Non io d'Olimpo o di Cocito i sordi	
Regi, o la terra indegna,	
E non la notte moribondo appello;	
Non te, dell'atra morte ultimo raggio,	
Conscia futura età. Sdegnoso avello	110
Placàr singulti, ornàr parole e doni	
Di vil caterva? In peggio	
Precipitano i tempi; e mal s'affida	
A putridi nepoti	
L'onor d'egregie menti e la suprema	115
De' miseri vendetta. A me dintorno	
Le penne il bruno augello avido roti;	
Prema la fera, e il nembo	
Tratti l'ignota spoglia;	
E l'aura il nome e la memoria accoglia.	120

Na historické téma Bruta navazují další kancóny, opět obrácené do dob dávno minulých, s cílem ověřit platnost závěrů *Bruto Minore* v prostředí skutečné čisté přírody a světa nedotčeného civilizací: jsou to *Alla primavera o delle favole antiche*, *Ultimo canto di Saffo* a *Inno ai patriarchi o de' principi del genere umano*⁷⁴. Všechny vyšly v bolognském vydání *Canzoni* roku 1824.

Alla primavera o delle favole antiche vznikla bezprostředně po Brutovi, v lednu roku 1822. Forma klasické kancóny pokračuje v rozsahu pěti devatenáctiveršových strof, opět s mnoha odkazy na antickou mytologii a dějiny.

Perchè i celesti danni
ristori il sole, e perchè l'aure inferme
Zefiro avvivi, onde fugata e sparta
Delle nubi la grave ombra s'avvalla;
Credano il petto inerme 5
Gli augelli al vento, e la diurna luce
Novo d'amor desio, nova speranza
Ne' penetrati boschi e fra le sciolte
Pruine induca alle commosse belve;
Forse alle stanche e nel dolor sepolte 10
Umane menti riede
La bella età, cui la sciagura e l'atra
Face del ver consunse
Innanzi tempo? Ottenebrati e spenti
Di febo i raggi al misero non sono 15
In sempiterno? ed anco,
Primavera odorata, ispiri e tenti
Questo gelido cor, questo ch'amara
Nel fior degli anni suoi vecchiezza impara?

---

⁷⁴ Na jaře neboli antické mythy, Saphin poslední zpěv a Hymna patriarchům neboli o původu lidského rodu

Vivi tu, vivi, o santa 20
Natura? vivi e il dissueto orecchio
Della materna voce il suono accoglie?

(...)

Vissero i fiori e l'erbe,
Vissero i boschi un dì. Conscie le molli 40
Aure, le nubi e la titania lampa
Fur dell'umana gente, allor che ignuda
Te per le piagge e i colli,
Ciprigna luce, alla deserta notte
Con gli occhi intenti il viator seguendo, 45
Te compagna alla via, te de' mortali
Pensosa immaginò. Che se gl'impuri
Cittadini consorzi e le fatali
Ire fuggendo e l'onte,
Gl'ispidi tronchi al petto altri nell'ime 50
Selve remoto accolse,
Viva fiamma agitar l'esangui vene,
Spirar le foglie, e palpitar segreta
Nel doloroso amplesso
Dafne o la mesta Filli, o di Climene 55
Pianger credè la sconsolata prole
Quel che sommerse in Eridano il sole.

(...) E te d'umani eventi
Disse la fama esperto, 70
Musico augel che tra chiomato bosco
Or vieni il rinascente anno cantando,
E lamentar nell'alto

Ozio de' campi, all'aer muto e fosco,
Antichi danni e scellerato scorno, 75
E d'ira e di pietà pallido il giorno.

Ma non cognato al nostro
Il gener tuo; quelle tue varie note
Dolor non forma, e te di colpa ignudo,
Men caro assai la bruna valle asconde. 80

Ahi ahi, poscia che vote
Son le stanze d'Olimpo, e cieco il tuono
Per l'atre nubi e le montagne errando,
Gl'iniqui petti e gl'innocenti a paro
In freddo orror dissolve; e poi ch'estrano 85

Il suol nativo, e di sua prole ignaro
Le meste anime educa;
Tu le cure infelici e i fati indegni
Tu de' mortali ascolta,
Vaga natura, e la favilla antica 90

Rendi allo spirto mio; se tu pur vivi,
E se de' nostri affanni
Cosa veruna in ciel, se nell'aprica
Terra s'alberga o nell'equoreo seno,
Pietosa no, ma spettatrice almeno. 95

Jaro je obrazem dětství lidstva a nekontaminované přírody. Toto schéma funguje i v rovině umění – Leopardi, jak víme, obdivuje na klasicích zejména autentičnost jejich imaginace, která je stejně přirozená jako imaginace dětská, jež ještě neponičil rozum. Evokuje dobu, kdy příroda byla laskavá a mýty živé⁷⁵. Po nářku nad prázdnotou dnešního světa se poslední verše (88 – 95) obracejí sugestivní prosbou přímo k přírodě a žádají si

účast. Oproti *Bruto Minore* si tedy tato kancóna zachovává naději, že jednou se může jaro lidstva navrátit.

Poté ale přichází *Ultimo canto di Saffo*, kde opět vítězí obraz kruté, nelítostné přírody, ještě osobněji prožitý, než v *Bruto Minore*. Zpěv vzniklý v květnu 1822 je zpovědí osobního utrpení citlivé a vznešené duše, jež tíží ošklivost tělesné schránky, přes níž ji vnímají ostatní. Není třeba vysvětlovat, že Leopardi zná toto neštěstí velice důvěrně, a to se také přenáší do nesmírné síly této kancóny.

Sapho také, stejně jako Brutus, volí smrt vlastní rukou, než by dál snášela utrpení z neopětované lásky a citové prázdnoty, kterou jí osud přináší. Příroda je krásná, ale ve své mechanické nevšímavosti nejen rozděljuje svou přízeň slepě a bezohledně, ale ani nám nenechá dar potěšení ze své vlastní krásy.

Placida notte, e verecondo raggio
Della cadente luna; e tu che spunti
Fra la tacita selva in su la rupe,
Nunzio del giorno; oh dilettose e care
Mentre ignote mi fur l'erinni e il fato, 5
Sembianze agli occhi miei; già non arride
Spettacol molle ai disperati affetti.
Noi l'insueto allor gaudio ravviva
Quando per l'etra liquido si volve
E per li campi trepidanti il flutto 10
Polveroso de' Noti, e quando il carro,
Grave carro di Giove a noi sul capo,
Tonando, il tenebroso aere divide.
Noi per le balze e le profonde valli
Natar giova tra' nemi, e noi la vasta 15
Fuga de' greggi sbigottiti, o d'alto
Fiume alla dubbia sponda

---

⁷⁵ verše 39 – 40

Il suono e la vittrice ira dell'onda.

Bello il tuo manto, o divo cielo, e bella
Sei tu, rorida terra. Ahi di cotesta 20
Infinita beltà parte nessuna
Alla misera Saffo i numi e l'empia
Sorte non fenno. A' tuoi superbi regni
Vile, o natura, e grave ospite addetta,
E dispregiata amante, alle vezzose 25
Tue forme il core e le pupille invano
Supplichevole intendo. A me non ride
L'aprico margo, e dall'eterea porta
Il mattutino albor; me non il canto
De' colorati augelli, e non de' faggi 30
Il murmure saluta: e dove all'ombra
Degl'inchinati salici dispiega
Candido rivo il puro seno, al mio
Lubrico piè le flessuose linfe
Disdegnando sottragge, 35
E preme in fuga l'odorate spiagge.

Qual fallo mai, qual sì nefando eccesso
Macchiommi anzi il natale, onde sì torvo
Il ciel mi fosse e di fortuna il volto?
In che peccai bambina, allor che ignara 40
Di misfatto è la vita, onde poi scemo
Di giovanezza, e disfiorato, al fuso
Dell'indomita Parca si volvesse
Il ferrigno mio stame? Incaute voci
Spande il tuo labbro: i destinati eventi 45
Move arcano consiglio. Arcano è tutto,

Fuor che il nostro dolor. Negletta prole
Nascemmo al pianto, e la ragione in grembo
De' celesti si posa. Oh cure, oh speme
De' più verd'anni! Alle sembianze il Padre, 50
Alle amene sembianze eterno regno
Diè nelle genti; e per virili imprese,
Per dotta lira o canto,
Virtù non luce in disadorno ammanto.

Morremo. Il velo indegno a terra sparto, 55
Rifuggirà l'ignudo animo a Dite,
E il crudo fallo emenderà del cieco
Dispensator de' casi. E tu cui lungo
Amore indarno, e lunga fede, e vano
D'implacato desio furor mi strinse, 60
Vivi felice, se felice in terra
Visse nato mortal. Me non asperse
Del soave licor del doglio avaro
Giove, poi che perìr gl'inganni e il sogno
Della mia fanciullezza. Ogni più lieto 65
Giorno di nostra età primo s'invola.
Sottentra il morbo, e la vecchiezza, e l'ombra
Della gelida morte. Ecco di tante
Sperate palme e dilettoni errori,
Il Tartaro m'avanza; e il prode ingegno 70
Han la tenaria Diva,
E l'atra notte, e la silente riva.

Čím se člověk provinil, ptá se Leopardi⁷⁶, že musí tolik trpět? Ušlechtilá a odvážná duše odkládá své bídné tělo, neboť směřovat k smrti je jediná cesta, jak se zbavit neštěstí; jiní, kteří nebyli uvězněni v nevhlednosti, přece stejně nebudou šťastni⁷⁷.

V červenci téhož roku následující *Inno ai patriarchi* je v repertoáru Canti poměrně netypický, neboť vznikl jako jediná realizovaná část projektu křesťanských hymnů a používá rozsáhlý referenční aparát biblických postav a příběhů. Tématem čistého úsvitu lidské společnosti a neblahého vlivu civilizace navazuje na kancónu *Alla primavera*. Jedná se o poslední (a systematický) básnický pokus o obhajobu přírody jako dobrotivé matky, což se poněkud projevuje na jejím nucenějším charakteru. Hymnus se otevírá strofou oslovující všechny patriarchy lidského rodu za jejich trpící potomky a pokračuje jejich jednotlivými invokacemi, aby se uzavřel myšlenkou, že lidé žijící nezasažení civilizací v divočině (kterou zde ve verších 104 a dále ztělesňuje Kalifornie) žijí ve štěstí.

E voi de' figli dolorosi il canto,
Voi dell'umana prole incliti padri,
Lodando ridirà; molto all'eterno
Degli astri agitator più cari, e molto
Di noi men lacrimabili nell'alma 5
Luce prodotti. Immedicati affanni
Al misero mortal, nascere al pianto,
E dell'etereo lume assai più dolci
Sortir l'opaca tomba e il fato estremo,
Non la pietà, non la diritta impose 10
Legge del cielo. E se di vostro antico
Error che l'uman seme alla tiranna
Possa de' morbi e di sciagura offerse,
Grido antico ragiona, altre più dire

---

⁷⁶ verše 37 - 44

⁷⁷ verše 61 - 62

Colpe de' figli, e irrequieto ingegno, 15
 E demenza maggior l'offeso Olimpo
 N'armaro incontra, e la negletta mano
 Dell'altrice natura; onde la viva
 Fiamma n'increbbe, e detestato il parto
 Fu del grembo materno, e violento 20
 Emerse il disperato Erebo in terra.

(...)

Tal fra le vaste californie selve
 Nasce beata prole, a cui non sugge 105
 Pallida cura il petto, a cui le membra
 Fera tabe non doma; e vitto il bosco,
 Nidi l'intima rupe, onde ministra
 L'irrigua valle, inopinato il giorno
 Dell'atra morte incombe. Oh contra il nostro 110
 Scellerato ardimento inermi regni
 Della saggia natura! I lidi e gli antri
 E le quiete selve apre l'invitto
 Nostro furor; le violare genti
 Al peregrino affanno, agl'ignorati 115
 Desiri educa; e la fugace, ignuda
 Felicità per l'imo sole incalza.

Chronologicky vznikl sice *Inno ai patriarchi* až po *Ultimo canto di Saffo*, v *Canti* však je druhý jmenovaný řazen až za *Inno* a blok kantát uzavírá, stojíc jako poslední před idylami. Toto řazení můžeme chápat i jako jistý závěr; Leopardi v této šestici textů, rozvíjejících existenciální úvahy, přes veškeré pokusy dokázat nevinnost přírody dospívá

k tomu, že lidské neštěstí je ahistorická kauza. Člověk nenese vinu na svém osudu, potvrzuje se tak existenční rozpor mezi individuem a světem.

Biograficky uzavírá toto tvůrčí období Leopardiho cesta do Říma, kde v něm střet s realitou a neúspěšný pokus zapojit se aktivně do života ještě mnohonásobně prohloubí deziluze a pesimismus. V tvorbě se zobrazí jako pauza, po které se rozčarovaný básník opět vrací k rozpomínání se na ztracené iluze a minulé prožitky své duše. Leopardi se v lyrické poezii *Canti* odmlčí až do roku 1828. Výjimku tvoří dva přebásněné fragmenty⁷⁸ a pak ovšem *Alla sua donna*⁷⁹.

Tato kancóna o pěti jedenáctiveršových strofách vznikla koncem roku 1823 a byla rovněž součástí bolognského vydání *Canzoni* z roku 1824. V textu najdeme petrarkovské reminiscence, na Petrarkův *Canzoniere* vlastně navazuje celé téma. Leopardi v této básni promlouvá doslova ke “své dámě”. Její abstraktní a ideální charakter zrodila a živí pouze jeho imaginace; slovo ‘pouze’ v tomto případě ale není zcela na místě: této iluzi se naopak nemůže nic reálného z podstaty vyrovnat, je nesmrtelná a nezná lidskou nedokonalost, slabost a smutek. Ač autorovi nedosažitelná, patří “jeho dáma” jen jemu. Tuto myšlenku srovnáme s Petrarkovou Laurou; ta se stává skutečně jeho až ve chvíli, když přechází do světa vzpomínek a smrt ji zbavuje reálného rozměru.

Ve světě, ve kterém Leopardiho opustily všechny iluze a naděje, představuje “jeho dáma” zároveň zosobnění samotné imaginace. Není těžké zde najít spojnici s Nekonečnem - veškerá reálná potěšení jsou nějak omezená a lidská duše prahne po slasti nekonečné – pokud si neudržíme schopnost imaginace, pak již nám nezbývá nic, ona jediná je schopna nám dát ničím neomezenou slast. Z tohoto pevného bodu roste kantáta *Alla sua donna*.

Cara beltà che amore

Lunge m'inspiri o nascondendo il viso,

---

⁷⁸ *Del greco di Simonide (Podle Simonida)* a *Dello stesso (Podle téhož)*, vznikly na přelomu let 1823 a 1824 podle fragmentů básně ze 7. a pravděpodobně 5. století před Kristem

⁷⁹ *Své dámě*

Fuor se nel sonno il core
 Ombra diva mi scuoti,
 O ne' campi ove splenda 5
 Più vago il giorno e di natura il riso;
 Forse tu l'innocente
 Secol beasti che dall'oro ha nome,
 Or leve intra la gente
 Anima voli? o te la sorte avara 10
 Ch'a noi t'asconde, agli avvenir prepara?

Viva mirarti omai
 Nulla speme m'avanza;
 S'allor non fosse, allor che ignudo e solo
 Per novo calle a peregrina stanza 15
 Verrà lo spirto mio. Già sul novello
 Aprir di mia giornata incerta e bruna,
 Te viatrice in questo arido suolo
 Io mi pensai. Ma non è cosa in terra
 Che ti somigli; e s'anco pari alcuna 20
 Ti fosse al volto, agli atti, alla favella,
 Saria, così conforme, assai men bella.

Fra cotanto dolore
 Quanto all'umana età propose il fato,
 Se vera e quale il mio pensier ti pinge, 25
 Alcun t'amasse in terra, a lui pur fora
 Questo viver beato:
 E ben chiaro vegg'io siccome ancora
 Seguir loda e virtù qual ne' prim'anni
 L'amor tuo mi farebbe. Or non aggiunse 30
 Il ciel nullo conforto ai nostri affanni;

E teco la mortal vita saria
Simile a quella che nel cielo india.

Per le valli, ove suona
Del faticoso agricoltore il canto, 35
Ed io seggo e mi lagno
Del giovanile error che m'abbandona;
E per li poggi, ov'io rimembro e piagno
I perduti desiri, e la perduta
Speme de' giorni miei; di te pensando, 40
A palpitar mi sveglio. E potess'io,
Nel secol tetro e in questo aer nefando,
L'alta specie serbar; che dell'imago,
Poi che del ver m'è tolto, assai m'appago.

Se dell'eterne idee 45
L'una sei tu, cui di sensibil forma
Sdegni l'eterno senno esser vestita,
E fra caduche spoglie
Provar gli affanni di funerea vita;
O s'altra terra ne' superni giri 50
Fra' mondi innumerabili t'accoglie,
E più vaga del Sol prossima stella
T'irraggia, e più benigno etere spiri;
Di qua dove son gli anni infausti e brevi,
Questo d'ignoto amante inno ricevi. 55

V období mezi vznikem *Alla sua donna* a 'nových' zpěvů, to jest do roku 1828, pracuje Leopardi zejména na *Operette Morali* a sepisuje *Zibaldone*. Jeho poetická tvorba té doby je klasicky orientovaná, z hlediska struktury *Canti* ne tak esenciální, dokládá však dobře postup vývoje autorovy osobnosti.

*Al Conte Carlo Pepoli*⁸⁰, recitovaná veřejně na počest Leopardiho přítele, vzniká na počátku roku 1826 v Bologni – Leopardimu se opět podařilo na nějakou dobu opustit otcovský dům. Báseň vyšla téhož roku v tamějším vydání *Versi*.

V Recanati vzniká *Imitazione*⁸¹, svižná nerýmovaná strofa podle předlohy *La feuille*⁸² francouzského básníka Arnauta. Poprvé vyšla tiskem až ve verzi *Canti* z roku 1835.

Od konce roku 1827 do poloviny roku 1828 pobývá Leopardi v Pise, kde se začleňuje do společnosti, na rozdíl od pobytu v Římě úspěšně. Nad jeho propadem do nihilistického existencialismu opět vítězí vitální přístup k životu. Práce na *Operette morali* přinesla nové pohledy na lidskou existenci - neboť existence a nikoli život je to, pro co nás příroda rodí⁸³. Neměli bychom odmítat nést osud nebo hledat náhradní absolutní reality; právě v tom, že jsme si vědomi zbytečnosti naší existence a přesto máme sílu ji snášet, je naše nadřazenost. Podpora a společnost, kterou můžeme věnovat našim blízkým, dává našim životům kontinuitu, jedinou malou věčnost, kterou mít mohou.

Leopardiho oživení v pisánské společnosti dokumentuje báseň *Scherzo*⁸⁴ z roku 1828, jejíž motiv je sice satirou na stav současného umění, nicméně žertovnost mu upřít nelze.

Téhož roku se vrací Leopardi naplno ke své lyrické tvorbě příznačně nazvanou básní *Il Risorgimento*⁸⁵. Má celkem neobvyklou metrickou formu, spolu se *Scherzo* dosti čerpá z poezie 18. století.

Znamená obrodu básnické citlivosti a touhy po životě, bez ohledu na vědomí tíživé skutečnosti a nenávratně ztracených nadějí⁸⁶, a začátek dalšího konzistentního bloku básní, nazývaného obvykle ‘nové zpěvy’ nebo ‘pisánsko-rekanátské zpěvy’. Autorova duše se

---

⁸⁰ Hraběti Carlu Peopolimu

⁸¹ *Imitace*

⁸² *List*

⁸³ srovnej Zibaldone, zápisy z listopadu 1823, in LEOPARDI, G., *Tutte le opere*, II. díl, str. 967, 969, 979

⁸⁴ *Žert*

⁸⁵ *Obrození*

⁸⁶ srovnej BINNI, W., *La protesta*, str. 120

znovu otevírá citu a inspiraci a vrací se k poetice rozpomínání. Narozdíl od poklidných útěšných idyl let 1819 - 1821 je tato obohacena o dramatickou zkušenost nezaujaté přírody.

V dubnu 1828 vytvořil Leopardi kancónu *A Silvia*⁸⁷. Tato nesmírně zdařilá kantáta typicky charakterizuje nové zpěvy a jejich rozšíření poetiky rozpomínání na ‘ty druhé’. Autor zde hovoří k mrtvé, jako kdyby mohla ještě vidět svůj život, který on vyvolává ve svých vzpomínkách. Protože člověk ze své přirozenosti na posmrtnost nemůže věřit, snaží se své blízké vrátit do života alespoň tak, že evokuje ve vzpomínkách jejich nezaměnitelné rysy – tím, že vzpomínáme, udržujeme živý alespoň obraz toho člověka. Existence definitivně skončila, my jí ale dáváme nový, potenciálně nesmrtelný rozměr. Leopardi hovoří k Silvii o nadějích a očekávání, kterých byli oba – ač každý jinak – zbaveni. Předobrazem dívky byla pravděpodobně opět Teresa, dcera kočího v rodině hraběte Leopardiho, a jméno Silvia jí bylo přičteno v tassovské reminiscenci.

Metricky je *A Silvia* nová, nepravidelným výskytem rýmu dostal Leopardi směru, který se ohlásil v jeho tvorbě už s *Alla sua donna*. Tvoří ji šest nepravidelných strof v hendekasyllabech a septenárech.

Silvia, rimembri ancora
Quel tempo della tua vita mortale,
quando beltá splendea
negli occhi tuoi ridenti e fuggitivi,
e tu, lieta e pensosa, il limitare
di gioventu' salivi?

5

Sonavan le quiete
Stanze, e le vie dintorno,
al tuo perpetuo canto,
allor che all'opre femminili intenta
sedevi, assai contenta

10

di quel vago avvenir che in mente avevi.
Era il maggio odoroso: e tu solevi
Così menare il giorno.

Io gli studi leggiadri 15
Talor lasciando e le sudate carte,
Ove il tempo mio primo
E di me si spendea la miglior parte,
D'in su i veroni del paterno ostello
Porgea gli orecchi al suon della tua voce, 20
Ed alla man veloce
Che percorrea la faticosa tela.
Mirava il ciel sereno,
Le vie dorate e gli orti,
E quinci il mar da lungi, e quindi il monte. 25
Lingua mortal non dice
Quel ch'io sentiva in seno.

(...)

O natura, o natura,
Perchè non rendi poi
Quel che prometti allor? perchè di tanto
Inganni i figli tuoi?

(...)

Anche peria fra poco
La speranza mia dolce: agli anni miei 50
Anche negaro i fati

---

⁸⁷ *Sylvii*

La giovanezza. Ahi come,
Come passata sei,
Cara compagna dell'età mia nova,
Mia lacrimata speme!

55

(...)

U básně *Il passero solitario*⁸⁸ není zcela jisté datum vzniku, obecně se ale z formálního charakteru soudí⁸⁹, že vznikla právě v roce 1829, po Leopardiho návratu z Pisy zpět do samoty Recanati: metricky jde opět o volně rýmované strofy, motivy se odkazuje nejen na Petrarku a Ovidia, ale i na Bibli. Otištěna byla rovněž až v neapolském vydání *Canti* z roku 1835.

Z obsahového hlediska se zde mísí minulost a současnost. Báseň kreslí velmi silný autobiografický obraz osamocенého autora, který zvažuje, zda se ještě bude moci někdy zcela zapojit do života, zda už u něj osudově dlouhé osamocení - proti jeho vůli - nezpůsobilo nenávratnou uzavřenost. Již v mládí trpí, a dočká-li se i obávaného a nenáviděného stáří, ještě víc se bude trápit vzpomínáním na minulé roky a nebude již možnost vrátit samotářský způsob života zpět.

D'in su la vetta della torre antica,
Passero solitario, alla campagna
Cantando vai finchè non more il giorno;
Ed erra l'armonia per questa valle.
Primavera dintorno
Brilla nell'aria, e per li campi esulta,
Sì ch'a mirarla intenerisce il core.
Odi greggi belar, muggire armenti;
Gli altri augelli contenti, a gara insieme
Per lo libero ciel fan mille giri,

5

10

---

⁸⁸ *Vrabec samotář*

⁸⁹ srovnej BINNI, W., *La protesta*, str. 122, LEOPARDI, *Zpěvy*, komentář F.Flory, str. 235-236, a další

Pur festeggiando il lor tempo migliore:
Tu pensoso in disparte il tutto miri;
Non compagni, non voli,
Non ti cal d'allegria, schivi gli spassi;
Canti, e così trapassi 15
Dell'anno e di tua vita il più bel fiore.

Oimè, quanto somiglia
Al tuo costume il mio! Sollazzo e riso,
Della novella età dolce famiglia,
E te german di giovinezza, amore, 20
Sospiro acerbo de' provetti giorni
Non curo, io non so come; anzi da loro
Quasi fuggo lontano;

Quasi romito, e strano
Al mio loco natio, 25
Passo del viver mio la primavera.

Questo giorno ch'omai cede alla sera,
Festeggiar si costuma al nostro borgo.
Odi per lo sereno un suon di squilla,
Odi spesso un tonar di ferree canne, 30
Che rimbomba lontan di villa in villa.

Tutta vestita a festa
La gioventù del loco
Lascia le case, e per le vie si spande;
E mira ed è mirata, e in cor s'allegra. 35

Io solitario in questa
Rimota parte alla campagna uscendo,
Ogni diletto e gioco
Indugio in altro tempo: e intanto il guardo
Steso nell'aria aprica 40

Mi fere il Sol che tra lontani monti,
Dopo il giorno sereno,
Cadendo si dilegua, e par che dica
Che la beata gioventù vien meno.

Tu, solingo augellin, venuto a sera 45
Del viver che daranno a te le stelle,
Certo del tuo costume
Non ti dorrai; che di natura è frutto
Ogni vostra vaghezza.
A me, se di vecchiezza 50
La detestata soglia
Evitar non impetro,
Quando muti questi occhi all'altrui core,
E lor fia voto il mondo, e il dì futuro
Del dì presente più noioso e tetro, 55
Che parrà di tal voglia?
Che di quest'anni miei? che di me stesso?
Ahi pentirommi, e spesso,
Ma sconsolato, volgerommi indietro.

Následující báseň s příznačným názvem *Le ricordanze*⁹⁰ se opět, zcela v duchu originality jednotlivých textů tohoto cyklu, poněkud liší od předchozích dvou. Formálně je velice moderní a přes pro svůj rozsah (čítá sto sedmdesát nerýmovaných hendekasylabů) v sobě nese dramatické napětí.

Byla napsána na konci léta 1829, když se Leopardi po delší době – a naposledy – vrátil do rodného Recanati, a je souhrnem pocitů a vzpomínek, které v něm tato zkušenost vyvolala.

To prostředí bylo svědkem zmaření všech jeho nadějí a potěšení. Přesahuje sem tíživost myšlenky z *Il passero solitario*: i zde se zabývá Leopardi otázkou nenávratných

let, kdy byl ještě schopen začít žít plnohodnotný život.

Přes to všechno v něm každý zdejší předmět, pohled, zvuk vyvolává sladké vzpomínky právě na ta léta, kdy ještě alespoň ve své fantazii měl život před sebou. Minulé roky jsou zaktualizovány ještě promluvou k zemřelé dívce. Současnost je uvědomění si definitivní prchavosti všeho⁹¹, lidská touha po věčnosti nachází odpověď pouze ve věčném utrpení, ve věčném odloučení od mrtvých, věčné ztrátě minulých let – jinak je podstatou existence její pomíjivost. V lidských silách není se s takovým osudem⁹² smířit.

Vaghe stelle dell'Orsa, io non credea
Tornare ancor per uso a contemplarvi
Sul paterno giardino scintillanti,
E ragionar con voi dalle finestre
Di questo albergo ove abitai fanciullo, 5
E delle gioie mie vidi la fine.
Quante immagini un tempo, e quante fole
Creommi nel pensier l'aspetto vostro
E delle luci a voi compagne! allora
Che, tacito, seduto in verde zolla, 10
Delle sere io solea passar gran parte
Mirando il cielo, ed ascoltando il canto
Della rana rimota alla campagna!
E la lucciola errava appo le siepi
E in su l'aiuole, susurrando al vento 15
I viali odorati, ed i cipressi
Là nella selva; e sotto al patrio tetto
Sonavan voci alterne, e le tranquille
Opre de' servi. E che pensieri immensi,
Che dolci sogni mi spirò la vista 20

---

⁹⁰ *Rozpomínání*

⁹¹ viz verše 55 - 60

⁹² viz verše 90 - 94

Di quel lontano mar, quei monti azzurri,
Che di qua scopro, e che varcare un giorno
Io mi pensava, arcani mondi, arcana
Felicità fingendo al viver mio!
Ignaro del mio fato, e quante volte 25
Questa mia vita dolorosa e nuda
Volentier con la morte avrei cangiato.

(...)

Viene il vento recando il suon dell'ora 50
Dalla torre del borgo. Era conforto
Questo suon, mi rimembra, alle mie notti,
Quando fanciullo, nella buia stanza,
Per assidui terrori io vigilava,
Sospirando il mattin. Qui non è cosa 55
Ch'io vegga o senta, onde un'immagin dentro
Non torni, e un dolce rimembrar non sorga.
Dolce per se; ma con dolor sottentra
Il pensier del presente, un van desio
Del passato, ancor tristo, e il dire: io fui. 60

(...)

O Nerina! e di te forse non odo
Questi luoghi parlar? caduta forse
Dal mio pensier sei tu? Dove sei gita,
Che qui sola di te la ricordanza
Trovo, dolcezza mia?

(...)

Ahi tu passasti, eterno
Sospiro mio: passasti: e fia compagna
D'ogni mio vago immaginar, di tutti
I miei teneri sensi, i tristi e cari
Moti del cor, la rimembranza acerba.

170

Le ricordanze bychom mohli přímo označit za manifest poetiky rozpomínání. Dramatičnost kontrastu vzpomínky na minulost a současnosti zde zároveň dosahuje vrcholu, po této básni následující zpěvy už jsou nesrovnatelně klidnější i po formální stránce. Vnitřní harmonií se tyto volné kancóny blíží prvním idylám. Přitom *La quiete dopo la tempesta*⁹³ i *Il sabato del villaggio*⁹⁴ vznikají téměř bezprostředně po *Le ricordanze*, v září 1829. Všechny vyšly ve florentském vydání o dva roky později.

La quiete dopo la tempesta je meditací nad podstatou štěstí, jehož potřeba nám byla dána, avšak možnost ji zásadně uspokojit nikoliv. Leopardi vidí štěstí v kontrastním klíči:

Skutečné potěšení není možné, proto přeruší-li se naše utrpení, pocít'ujeme to, co nazýváme potěšením, štěstím. Je to tedy právě bolest, co umožňuje alespoň prchavý pocit štěstí, ustane-li na čas. A také, pouze přeruší-li náš klid utrpení, uvědomíme si často teprve tehdy, že ona pouhá absence utrpení nám byla potěšením. "Radost je dcerou strasti"⁹⁵.

V této básni je obraz utrpení a potěšení postaven na kontrastu bouře a následného radostného klidu. Stejně jako v následující text je tento zasazen do idylického prostředí venkova a přes závažnost svých premis plyne nesmírně harmonicky.

Passata è la tempesta:
Odo augelli far festa, e la gallina,
Tornata in su la via,

---

⁹³ *Klid po bouři*

⁹⁴ *Sobota na vsi*

⁹⁵ verš 32 z *Klidu po bouři*

Che ripete il suo verso. Ecco il sereno
 Rompe là da ponente, alla montagna; 5
 Sgombrasi la campagna,
 E chiaro nella valle il fiume appare.
 Ogni cor si rallegra, in ogni lato
 Risorge il romorio
 Torna il lavoro usato. 10
 L'artigiano a mirar l'umido cielo,
 Con l'opra in man, cantando,
 Fassi in su l'uscio; a prova
 Vien fuor la femminetta a còr dell'acqua
 Della novella piova; 15
 E l'erbauol rinnova
 Di sentiero in sentiero
 Il grido giornaliero.
 Ecco il Sol che ritorna, ecco sorride
 Per li poggi e le ville. Apre i balconi, 20
 Apre terrazzi e logge la famiglia:
 E, dalla via corrente, odi lontano
 Tintinnio di sonagli; il carro stride
 Del passegger che il suo cammin ripiglia.

 Si rallegra ogni core. 25
 Sì dolce, sì gradita
 Quand'è, com'or, la vita?
 Quando con tanto amore
 L'uomo a' suoi studi intende?
 O torna all'opre? o cosa nova imprende? 30
 Quando de' mali suoi men si ricorda?
 Piacer figlio d'affanno;
 Gioia vana, ch'è frutto

Del passato timore, onde si scosse
 E paventò la morte 35
 Chi la vita abborria;
 Onde in lungo tormento,
 Fredde, tacite, smorte,
 Sudàr le genti e palpitàr, vedendo
 Mossi alle nostre offese 40
 Folgori, nembi e vento.

O natura cortese,
 Son questi i doni tuoi,
 Questi i dilette sono
 Che tu porgi ai mortali. Uscir di pena 45
 È diletto fra noi.
 Pene tu spargi a larga mano; il duolo
 Spontaneo sorge: e di piacer, quel tanto
 Che per mostro e miracolo talvolta
 Nasce d'affanno, è gran guadagno. Umana 50
 Prole cara agli eterni! assai felice
 Se respirar ti lice
 D'alcun dolor: beata
 Se te d'ogni dolor morte risana.

Il sabato del villaggio jde ještě dále a klade rovnítko mezi štěstí a očekávání štěstí. Najdeme zde formální arkadické prvky například v lexiku, ve volbě prostředí venkovské každodennosti, v melodičnosti popisu. Život ovšem idylický není, lidské námáhání je zde všudypřítomné a přerušuje se pouze na okamžik. V radostném očekávání svátečního večera a volného dne spočívá pocit štěstí, neboť o něco později se již vtírá do lidských myslí vědomí znovu přicházející námahy. Motivicky navazuje tato báseň na *La sera del dí di festa* a netřeba zdůrazňovat, že myšlenku procesu střídání očekávání a zklamání autor cílí na celý lidský život, viz melancholie závěrečných veršů.

La donzelletta vien dalla campagna,
 In sul calar del sole,
 Col suo fascio dell'erba; e reca in mano
 Un mazzolin di rose e di viole,
 Onde, siccome suole, 5
 Ornare ella si appresta
 Dimani, al dì di festa, il petto e il crine.
 Siede con le vicine
 Su la scala a filar la vecchierella,
 Incontro là dove si perde il giorno; 10
 E novellando vien del suo buon tempo,
 Quando ai dì della festa ella si ornava,
 Ed ancor sana e snella
 Solea danzar la sera intra di quei
 Ch'ebbe compagni dell'età più bella. 15
 Già tutta l'aria imbruna,
 Torna azzurro il sereno, e tornan l'ombre
 Giù da' colli e da' tetti,
 Al biancheggiar della recente luna.
 Or la squilla dà segno 20
 Della festa che viene;
 Ed a quel suon diresti
 Che il cor si riconforta.
 I fanciulli gridando
 Su la piazzuola in frotta, 25
 E qua e là saltando,
 Fanno un lieto romore:
 E intanto riede alla sua parca mensa,
 Fischiando, il zappatore,
 E seco pensa al dì del suo riposo. 30

Poi quando intorno è spenta ogni altra face,
E tutto l'altro tace,
Odi il martel picchiare, odi la sega
Del legnaiuol, che veglia
Nella chiusa bottega alla lucerna, 35
E s'affretta, e s'adopra
Di fornir l'opra anzi il chiarir dell'alba.

Questo di sette è il più gradito giorno,
Pien di speme e di gioia:
Diman tristezza e noia 40
Recheran l'ore, ed al travaglio usato
Ciascuno in suo pensier farà ritorno.

Garzoncello scherzoso,
Cotesta età fiorita
È come un giorno d'allegrezza pieno, 45
Giorno chiaro, sereno,
Che precorre alla festa di tua vita.
Godi, fanciullo mio; stato soave,
Stagion lieta è cotesta.
Altro dirti non vo'; ma la tua festa 50
Ch'anco tardi a venir non ti sia grave.

*Canto notturno di un pastore errante dell'Asia*⁹⁶ narozdíl od předchozích několika děl vznikl dlouho, od podzimu 1829 do jara roku následujícího. S palčivostí se tu vrací myšlenka bezvýjimečnosti nicoty lidského života, ke které směřoval už *Bruto minore*, a jejíž nit se táhne – byť možná skrytě - všemi ‘novými zpěvy’. Leopardi zde nechá promlouvat hlasem autentického člověka emblematickou postavu pastýře daleké Asie, jež

---

⁹⁶ ve Zlínově překladu *Noční zpěv pastýře bloudícího Asii*; mělo se snad ale jednat spíše o kočovného pastýře

není dotčen civilizací, kulturou ani vzděláním - přesto ho tíží otázky původu a důvodu lidské existence.

Nezoufá ani tak nad řídkostí potěšení života, jako nad utrpením, námahou a bolestí, neustálými už od chvíle narození. Ze všech nejhorší je ale všudypřítomnost ‚nudy‘, tísnivé omrzelosti, které se nezbavíme ani ve chvílích klidu, jež by měly být naším štěstím.

Proč se člověk vůbec rodí? Jaký je cíl tohoto marného koloběhu existence? Z vědomí existenciálního absolutna lidského utrpení – přičemž to možná ani není jen člověk, ale všechno živé, kdo trpí – se rodí melodický, ale napjatý protest. Sugestivní obraz osamocенého pastýře uprostřed liduprázdné noční krajiny s téměř biblickým nábojem předjímá esenciální otázky zpěvů posledního Leopardiho životního období a uzavírá blok ‚nových zpěvů‘.

Che fai tu, luna, in ciel? dimmi, che fai,

Silenziosa luna?

Sorgi la sera, e vai,

Contemplando i deserti; indi ti posi.

Ancor non sei tu paga 5

Di riandare i sempiterni calli?

Ancor non prendi a schivo, ancor sei vaga

Di mirar queste valli?

Somiglia alla tua vita

La vita del pastore. 10

Sorge in sul primo albore;

Move la greggia oltre pel campo, e vede

Greggi, fontane ed erbe;

Poi stanco si riposa in su la sera:

Altro mai non ispera. 15

Dimmi, o luna: a che vale

Al pastor la sua vita,

La vostra vita a voi? dimmi: ove tende

Questo vagar mio breve,
Il tuo corso immortale? 20

(...)

Dico fra me pensando: 85

A che tante facelle?

Che fa l'aria infinita, e quel profondo

Infinito seren? che vuol dir questa

Solitudine immensa? ed io che sono?

Così meco ragiono: e della stanza 90

Smisurata e superba,

E dell'innumerabile famiglia;

Poi di tanto adoprare, di tanti moti

D'ogni celeste, ogni terrena cosa,

Girando senza posa, 95

Per tornar sempre là donde son mosse;

Uso alcuno, alcun frutto

Indovinar non so. Ma tu per certo,

Giovinetta immortal, conosci il tutto.

Questo io conosco e sento, 100

Che degli eterni giri,

Che dell'esser mio frale,

Qualche bene o contento

Avrà fors'altri; a me la vita è male.

(...)

Canto notturno di un pastore errante dell'Asia je také posledním zpěvem vůbec, který byl napsán v Recanati. V roce 1830 Leopardi svoje rodné město navždy opouští. Bude pobývat ve Florencii a v samém závěru života v Neapoli. Jeho básnickou tvorbu,

vzniklou v této době, označujeme zpravidla jednoduše ‘poslední zpěvy’. V těchto letech řídne práce na Zibaldone, zpočátku nastane pauza i v poezii. Ve Florencii, stejně jako dříve v Pise, žije v kontaktu se společností a konečně se aktivně zapojuje do života, což mu v kontrastu s trpce nabytými zkušenostmi dává pocítit svou hodnotu a správnost svého přesvědčení. Znovunabytá vitalita mu dává sílu odpoutat se od neustálých vzpomínek, místo iluzí se přimyká ke současnosti, skutečným projevům a vášním, které jsou sice ponejvíce další krutou a deziluzorní zkušeností – jako zoufalá láska či názorové nepochopení jeho děl - přece jsou však autentickým životem.

V poezii tedy definitivně opouští rozpomínání a zcela se obrací do současnosti. V letech 1831 – 1834 píše pět výjimečných lyrik, které katalyzují jeho zklamáním lásku k Fanny Targioni-Tozzetti, manželce florentského lékaře, inteligentní a společensky více než aktivní dámě. Začátkem roku 1831 vzniká nesmírně silné, energické *Il pensiero dominante*⁹⁷, po něm budou následovat ještě *Amore e morte*, *Consalvo*, *A se stesso*, *Aspasia*⁹⁸.

V *Il pensiero dominante* je láska opěvována ještě jako nejvyšší emoce, která nebude nikdy omšelá, a jako výsada citlivých duší, jež činí ještě lepšími, štedřejšími. Je jí přiznána povaha iluze, je to však iluze nejvyšší, silnější lecky než příroda, dokonce než pravda. Je hrozivě všeovládajícím, ale jediným dobrotivým darem nebes našemu životu, která všechny ostatní myšlenky z naší duše vytlačuje a činí strasti i radosti nicotnými, takže ani ze smrti již nemáme tolik obav. Smrt je jediná, která se může silou lásky vyrovnat.

Báseň odráží fenomenálním způsobem šířavost těchto emocí, taková dynamičnost a kompaktnost je pro Leopardiho do té doby nepoznaná. Milostné úvahy jsou zcela nově zasazené do současnosti, respektive ze současnosti čerpají.

Dolcissimo, possente

Dominator di mia profonda mente;

Terribile, ma caro

---

⁹⁷ *Dominantní myšlenka*

⁹⁸ *Láska a smrt, Consalvo, Sám sobě, Aspásie*

Dono del ciel; consorte
 Ai lúgubri miei giorni, 5
 Pensier che innanzi a me sì spesso torni.

Di tua natura arcana
 Chi non favella? il suo poter fra noi
 Chi non senti? Pur sempre
 Che in dir gli effetti suoi 10
 Le umane lingue il sentir propio sprona,
 Par novo ad ascoltar ciò ch'ei ragiona.

Come solinga è fatta
 La mente mia d'allora
 Che tu quivi prendesti a far dimora! 15
 Ratto d'intorno intorno al par del lampo
 Gli altri pensieri miei
 Tutti si dileguàr. Siccome torre
 In solitario campo,
 Tu stai solo, gigante, in mezzo a lei. 20

(...)

Per còr le gioie tue, dolce pensiero,
 Provar gli umani affanni,
 E sostener molt'anni 90
 Questa vita mortal, fu non indegno;
 Ed ancor tornerei,
 Così qual son de' nostri mali esperto,
 Verso un tal segno a incominciare il corso:
 Che tra le sabbie e tra il vipereo morso, 95
 Giammai finor sì stanco

Per lo mortal deserto
Non venni a te, che queste nostre pene
Vincer non mi paresse un tanto bene.

Che mondo mai, che nova 100
Immensità, che paradiso è quello
Là dove spesso il tuo stupendo incanto
Parmi innalzar! dov'io,
Sott'altra luce che l'usata errando,
Il mio terreno stato 105
E tutto quanto il ver pongo in oblio!
Tali son, credo, i sogni
Degl'immortali. Ahi finalmente un sogno
In molta parte onde s'abbella il vero
Sei tu, dolce pensiero; 110
Sogno e palese error. Ma di natura,
Infra i leggiadri errori,
Divina sei; perchè sì viva e forte,
Che incontro al ver tenacemente dura,
E spesso al ver s'adegua, 115
Nè si dilegua pria, che in grembo a morte.

Amore e morte, napsaná o rok později, nemá tak svéráznou a hudební energii jako *Il pensiero dominante*, je bohatě rýmovaná a nejen pro sám název pocítíme odvolání se k Petrarkovi. V její aktuálnosti a napětí je nicméně stejně silně cítit naprosté morální se odevzdání těm nejvyšším paradigmátům lidského života.

S postupující zkušeností neopětované lásky k reálné ženě rozvíjí úvahu, že láska a smrt jsou jediné dva jevy, které narušují nicotu lidského bytí a v leccěms jsou si blízké. Láska poskytuje nejvyšší potěšení, smrt nás zbavuje všech utrpení. Nic lepšího existence nenabízí, jedno či druhé by mělo být osudem

dopřáno velikému duchu, jediné jsou hodné toho, abychom po nich toužili. Láska a smrt jsou propojeny v lepších duších i proto, že jedna dává člověku odvahu pohrdnout životem a zcela se osvobodit přijetím té druhé, někdy jej však do náruče té druhé přímo vhání⁹⁹.

Fratelli, a un tempo stesso, Amore e Morte

Ingenerò la sorte.

Cose quaggiù sì belle

Altre il mondo non ha, non han le stelle.

Nasce dall'uno il bene,

5

Nasce il piacer maggiore

Che per lo mar dell'essere si trova;

L'altra ogni gran dolore,

Ogni gran male annulla.

Bellissima fanciulla,

10

Dolce a veder, non quale

La si dipinge la codarda gente,

Gode il fanciullo Amore

Accompagnar sovente;

E sorvolano insiem la via mortale,

15

Primi conforti d'ogni saggio core.

Nè cor fu mai più saggio

Che percosso d'amor, nè mai più forte

Sprezzò l'infausta vita,

Nè per altro signore

20

Come per questo a perigliar fu pronto:

Ch'ove tu porgi aita,

Amor, nasce il coraggio,

O si ridesta; e sapiente in opre,

Non in pensiero invan, siccome suole,

25

---

⁹⁹ verše 56 - 76

Divien l'umana prole.

(...)

Ai fervidi, ai felici,
Agli animosi ingegni
L'uno o l'altro di voi conceda il fato, 90
Dolci signori, amici
All'umana famiglia,
Al cui poter nessun poter somiglia
Nell'immenso universo, e non l'avanza,
Se non quella del fato, altra possanza. 95
E tu, cui già dal cominciar degli anni
Sempre onorata invoco,
Bella Morte, pietosa
Tu sola al mondo dei terreni affanni,
Se celebrata mai 100
Fosti da me, s'al tuo divino stato
L'onte del volgo ingrato
Ricompensar tentai,
Non tardar più, t'inchina
A disusati preghi, 105
Chiudi alla luce omai
Questi occhi tristi, o dell'età reina.

Me certo troverai, qual si sia l'ora
Che tu le penne al mio pregar dispieghi,
Erta la fronte, armato, 110
E renitente al fato,
La man che flagellando si colora
Nel mio sangue innocente

Non ricolmar di lode,
 Non benedir, com'usa 115
 Per antica viltà l'umana gente;
 Ogni vana speranza onde consola
 Se coi fanciulli il mondo,
 Ogni conforto stolto
 Gittar da me; null'altro in alcun tempo 120
 Sperar, se non te sola;
 Solo aspettar sereno
 Quel dì ch'io pieghi addormentato il volto
 Nel tuo virgineo seno.

Přes stále silnou úlohu iluze lásky již v závěru této básně najdeme hlavní myšlenku 'posledních zpěvů', které z celé Leopardiho tvorby míří nejvíce ke hledání pravdy, byť i na úkor krásy. Ve verších 108 – 124 vyjadřuje velmi sugestivně své pevné přesvědčení o realitě života, osudu, iluzí a smrti, které pak stvrdí v posledních textech – pravá odvaha je postavit se nicotné životní pravdě čelem a nepoddávat se falešným nadějím.

Dramatické pocity, za nimiž stojí uvědomění si prohlubujícího se rozkolu mezi předmětem své lásky a reálnou osobou, k níž se tento cit zrodil, se dostávají pod kontrolu v patetickém *Consalvo*, pravděpodobně rovněž z roku 1832. Ten se inspiruje v příběhu milostné dvojice z díla *Dobyť Granady*¹⁰⁰. Velmi literární alegorie neopřetované vášně, kde si hrdina přivlastňuje alespoň iluzorně posledním vjemem svou lásku, opět tematizuje emoce, spojené s důkazy pomíjivosti lidského života:

Presso alla fin di sua dimora in terra,
 Giacea Consalvo; disdegnoso un tempo
 Del suo destino; or già non più, che a mezzo

Il quinto lustro, gli pendea sul capo
 Il sospirato obbligo. Qual da gran tempo, 5
 Così giacea nel funeral suo giorno
 Dai più dilette amici abbandonato:
 Ch'amico in terra al lungo andar nessuno
 Resta a colui che della terra è schivo.
 Pur gli era al fianco, da pietà condotta 10
 A consolare il suo deserto stato,
 Quella che sola e sempre eragli a mente,
 Per divina beltà famosa Elvira;
 Conscia del suo poter, conscia che un guardo
 Suo lieto, un detto d'alcun dolce asperso, 15
 Ben mille volte ripetuto e mille
 Nel costante pensier, sostegno e cibo
 Esser solea dell'infelice amante:
 Benchè nulla d'amor parola udita
 Avess'ella da lui. Sempre in quell'alma 20
 Era del gran desio stato più forte
 Un sovrano timor. Così l'avea
 Fatto schiavo e fanciullo il troppo amore.

(...)

Zcela opačně je konstruována výjimečně krátká a o to výraznější *A se stesso*, která je zoufalým imperativem autorova intimního já k vlastnímu srdci.

Or poserai per sempre,
 Stanco mio cor. Però l'inganno estremo,
 Ch'eterno io mi credei. Però. Ben sento,
 In noi di cari inganni,

---

¹⁰⁰ autorem je Gerolamo Graziani

Non che la speme, il desiderio è spento. 5
 Posa per sempre. Assai
 Palpitasti. Non val cosa nessuna
 I moti tuoi, nè di sospiri è degna
 La terra. Amaro e noia
 La vita, altro mai nulla; e fango è il mondo. 10
 T'acqueta omai. Dispera
 L'ultima volta. Al gener nostro il fato
 Non donò che il morire. Omai disprezza
 Te, la natura, il brutto
 Poter che, ascoso, a comun danno impera, 15
 E l'infinita vanità del tutto.

Tato výmluvná báseň dává průchod zráte poslední iluze¹⁰¹, sobě samému je výzvou k oproštění se od ní, pohrdnutí i nejvyšší iluzí a tudíž i sebou samým, ke stoprocentnímu přijetí skutečnosti a odhození poslední slabosti, ve které si předestíráme mámvou iluzi čehosi vyššího.

Ze syntetické, mistrně dramatické působivé síly tohoto textu číší rozechvělé zoufalství, které je ale motorem pro další vylepšení sebe sama.

Aspasia, poslední z cyklu inspirovaného láskou k Fanny, je myšlenkově jakýmsi krokem zpět, důkazem, jak jsou Leopardiho zpěvy nerozlučně napojeny na jeho emocionální prožitky živého člověka. Je to rafinovaná meditace nad 'nejvyšší iluzí' lásky, psychoanalýza rozporu mezi jejím reálným předmětem a jeho obrazem, který vytváří naše fantazie¹⁰². Psaná v nerýmovaných hendekasylabech, vznikla již v Neapoli, pravděpodobně roku 1834 a stejně jako předchozí 'poslední zpěvy' vyšla tamtéž o rok později. Fanny přirčené jméno *Aspasia* je klasickou reminiscencí na Périklou stejnojmennou hetéru.

---

¹⁰¹ verše 2 – 3

¹⁰² srovnej BINNI, W. , *La protesta*, str. 139

Torna dinanzi al mio pensier talora
Il tuo semblante, Aspasia. O fuggitivo
Per abitati lochi a me lampeggia
In altri volti; o per deserti campi,
Al dì sereno, alle tacenti stelle, 5
Da soave armonia quasi ridesta,
Nell'alma a sgomentarsi ancor vicina
Quella superba vision risorge.

(...)

Raggio divino al mio pensiero apparve,
Donna, la tua beltà. Simile effetto
Fan la bellezza e i musicali accordi, 35
Ch'alto mistero d'ignorati Elisi
Paion sovente rivelar. Vagheggia
Il piagato mortal quindi la figlia
Della sua mente, l'amorosa idea,
Che gran parte d'Olimpo in se racchiude, 40
Tutta al volto ai costumi alla favella
Pari alla donna che il rapito amante
Vagheggiare ed amar confuso estima.
Or questa egli non già, ma quella, ancora
Nei corporali amplessi, inchina ed ama. 45

(...)

Nè tu finor giammai quel che tu stessa
Inspirasti alcun tempo al mio pensiero,
Potesti, Aspasia, immaginar. Non sai
Che smisurato amor, che affanni intensi,

Che indicibili moti e che deliri 65
 Movesti in me; nè verrà tempo alcuno
 Che tu l'intenda. In simil guisa ignora
 Esecutor di musici concenteri
 Quel ch'ei con mano o con la voce adopra
 In chi l'ascolta. Or quell'Aspasia è morta 70
 Che tanto amai. Giace per sempre, oggetto
 Della mia vita un dì: se non se quanto,
 Pur come cara larva, ad ora ad ora
 Tornar costuma e disparir. Tu vivi,
 Bella non solo ancor, ma bella tanto, 75
 Al parer mio, che tutte l'altre avanzi.
 Pur quell'ardor che da te nacque è spento:
 Perch'io te non amai, ma quella Diva
 Che già vita, or sepolcro, ha nel mio core.

(...)

Cadde l'incanto,
 E spezzato con esso, a terra sparso
 Il giogo: onde m'allegro. E sebben pieni
 Di tedio, alfin dopo il servire e dopo
 Un lungo vaneggiar, contento abbraccio 105
 Senno con libertà. Che se d'affetti
 Orba la vita, e di gentili errori,
 È notte senza stelle a mezzo il verno,
 Già del fato mortale a me bastante
 E conforto e vendetta è che su l'erba 110
 Qui neghittoso immobile giacendo,
 Il mar la terra e il ciel miro e sorrido.

Aspasie řadu básní věnovaných Fanny ukončuje a Leopardi se vrací k otázkám lidství a existence. V průběhu roku 1835 vznikají elegantní a melancholické pohřební básně *Sopra un basso rilievo antico sepolcrale, dove una giovane morta é rappresentata in atto di partire, accomiatandosi dai suoi* a *Sopra il ritratto d'una bella donna scolpito nel monumento sepolcrale della medesima*¹⁰³. Navazují na témata jednoho dílka z *Operette morali*¹⁰⁴, rozpor mezi citlivostí, kterou jsme obdařeni, a nelítostným osudem: bez ohledu na to, jak jsme si jisti vysvobozující a utišující rolí smrti, naší lidskou přirozenou reakcí na setkání s ní bude vždy nesmírný smutek. V druhé básni nahlíží autor na krásu jakožto existenciální veličinu, jejíž vliv na naše nejhlubší city a myšlenky je v dramatickém kontrastu s její pomíjivostí. Tyto úvahy jsou opět předmětem naléhavých otázek přírodě a všimneme si i návratu k tématu ztráty “těch druhých”, traktovanému například v *Le ricordanze*.

(...)

Morte ti chiama; al cominciar del giorno
 L'ultimo istante. Al nido onde ti parti,
 Non tornerai. L'aspetto 20
 De' tuoi dolci parenti
 Lasci per sempre. Il loco
 A cui movi, è sotterra:
 Ivi fia d'ogni tempo il tuo soggiorno.
 Forse beata sei; ma pur chi mira, 25
 Seco pensando, al tuo destin, sospira.

(...)

---

¹⁰³ v překladu Karla Zlína *Na basrelief antického hrobu, zobrazující mladou mrtvou ve chvíli, kdy se loučí se svými blízkými* a *Na náhrobní podobiznu krásné dámy, vytesanou do kamene jejího hrobu*

¹⁰⁴ *Rozhovor Plotina s Porfyriem*

I lúgubri suoi lampi il ver baleni; 35
Come vapore in nuvoletta accolto
Sotto forme fugaci all'orizzonte,
Dileguarsi così quasi non sorta,
E cangiar con gli oscuri
Silenzi della tomba i dì futuri, 40
Questo se all'intelletto
Appar felice, invade
D'alta pietade ai più costanti il petto.

(...)

Come, ahi come, o natura, il cor ti soffre
Di strappar dalle braccia
All'amico l'amico, 100
Al fratello il fratello,
La prole al genitore,
All'amante l'amore: e l'uno estinto,
L'altro in vita serbar? Come potesti
Far necessario in noi 105
Tanto dolor, che sopravviva amando
Al mortale il mortal? Ma da natura
Altro negli atti suoi
Che nostro male o nostro ben si cura.

Velmi silně působí kontrast uvozující *Sopra il ritratto*, i následná sžiravá stížnost přírodě v závěru básně:

Tal fosti: or qui sotterra
Polve e scheletro sei. Su l'ossa e il fango

Immobilmente collocato invano,
 Muto, mirando dell'etadi il volo,
 Sta, di memoria solo 5
 E di dolor custode, il simulacro
 Della scorsa beltà. Quel dolce sguardo,
 Che tremar fe, se, come or sembra, immoto
 In altrui s'affisò; quel labbro, ond'alto
 Par, come d'urna piena, 10
 Traboccare il piacer; quel collo, cinto
 Già di desio; quell'amorosa mano,
 Che spesso, ove fu porta,
 Sentì gelida far la man che strinse;
 E il seno, onde la gente 15
 Visibilmente di pallor si tinse,
 Furo alcun tempo: or fango
 Ed ossa sei: la vista
 Vituperosa e trista un sasso asconde.

(...)

Natura umana, or come, 50
 Se frale in tutto e vile,
 Se polve ed ombra sei, tant'alto senti?
 Se in parte anco gentile,
 Come i più degni tuoi moti e pensieri
 Son così di leggeri 55
 Da sì basse cagioni e desti e spenti?

V témže roce vzniká *Palinodia al marchese Gino Capponi*, zahrnutá ihned do vydání *Canti*, ač svým charakterem z nich poněkud vybočuje. Obsahově reprezentuje pro

Leopardiho typický veřejný boj za pravdu. Tato satira na liberální ideologii, která ironizuje pozitivistické hodnoty jeho současníků, se vysmívá pošetilé víře ve spásnost pokroku a v možnost ovládnout přírodu.

Ghiande non ciberà certo la terra 55
Però, se fame non la sforza: il duro
Ferro non deporrà. Ben molte volte
Argento ed or disprezzerà, contenta
A polizze di cambio. E già dal caro
Sangue de' suoi non asterrà la mano 60
La generosa stirpe: anzi coverte
Fien di stragi l'Europa e l'altra riva
Dell'atlantico mar, fresca nutrice
Di pura civiltà, sempre che spinga
Contrarie in campo le fraterne schiere 65
Di pepe o di cannella o d'altro aroma
Fatal cagione, o di melate canne,
O cagion qual si sia ch'ad auro torni.
Valor vero e virtù, modestia e fede
E di giustizia amor, sempre in qualunque 70
Pubblico stato, alieni in tutto e lungi
Da' comuni negozi, ovvero in tutto
Sfortunati saranno, afflitti e vinti;
Perchè diè lor natura, in ogni tempo
Starsene in fondo. Ardir protervo e frode, 75
Con mediocrità, regneran sempre,
A galleggiar sortiti. Imperio e forze,
Quanto più vogli o cumulate o sparse,
Abuserà chiunque avralle, e sotto
Qualunque nome. Questa legge in pria 80
Scrisser natura e il fato in adamante;

E co' fulmini suoi Volta nè Davy
 Lei non cancellerà, non Anglia tutta
 Con le macchine sue, nè con un Gange
 Di politici scritti il secol novo. 85
 Sempre il buono in tristezza, il vile in festa
 Sempre e il ribaldo: incontro all'alme eccelse
 In arme tutti congiurati i mondi
 Fieno in perpetuo: al vero onor seguaci
 Calunnia, odio e livor: cibo de' forti 90
 Il debole, cultor de' ricchi e servo
 Il digiuno mendico, in ogni forma
 Di comun reggimento, o presso o lungi
 Sien l'eclittica o i poli, eternamente
 Sarà, se al gener nostro il proprio albergo 95
 E la face del dì non vengon meno.

Poslední básně píše Leopardi rok před svou smrtí, v roce 1836 v Torre del Greco u Neapole a vyšly pouze posmrtně, vydáním z roku 1845 ve Florencii.

Obě kancóny jsou ve volné metrické formě. *Ginestra o del fiore del deserto*¹⁰⁵ je formálně krajností tohoto projevu. Sedm strof čítá tři sta sedmnáct veršů a konstrukčně i jazykově se přibližuje próze, což celé kancóně dává zvláště moderní ráz. Je vzdálena jakémukoli klasickému dekoru předchozích občanských básní, stejně jako rozvláčnosti romantické většiny¹⁰⁶.

V mnoha ohledech může být tato báseň považována za vrchol Leopardiho lyriky. Je sumou jeho světonázoru a poselstvím lidem Má evangelické a prorocké rysy, což je ještě podpořeno biblickým mottem, jež ji uvozuje; nicméně samotný její obsah jakoukoli mysticko-křesťanskou interpretaci vylučuje¹⁰⁷, stejně jako její napětí a lidský náboj.

¹⁰⁵ podle Karla Zlína *Kručinka neboli květ pouště*, v Bednářově překladu *Kručinka neboli květ pustiny*

¹⁰⁶ srovnej BINNI, W., *La protesta*, str.151

¹⁰⁷ srovnej BINNI, W., *La protesta*, zejména str. 148 a 154, 155

Má daleko ke smířlivé a všeobjímající lítosti nad lidským pokolením – Leopardi se názorově odlišuje od osvíceneckého pojetí světa i od machineismu a zastává názor, že někteří lidé se rodí zlí, někteří dobří, ovšem vládnout je dáno zlu, které v *Ginestra* představuje motiv vulkánu.

Ani zde tedy Leopardi nepřestává vidět rozdíl mezi lidmi slabými a silnými a energicky apeluje na lidskou velkodušnost, spravedlnost, čest a solidaritu ve společném vzdorování přírodě¹⁰⁸. Ona je původcem našeho utrpení, pro ni má lidský rod stejně bezvýznamnou hodnotu jako kterýkoli jiný a stejně snadno a nevědomky ho ničí¹⁰⁹. Úrovně rozumu jsou konečně rozlišeny a právě rozumu altruistickému a velkodušnému, je přiznaná kladná role. Rozumově získané poznání klade do kontrastu s pozitivistickou bláhovostí¹¹⁰ i se zbabělým vytvářením falešných perspektiv, které nevybíravě kritizuje mimojiné již samotným mottem básně.

Moudrostí je přiznat si, co nám rozum o životě a smrti říká. Kručinka je pak symbolem právě prosté, obyčejné skutečnosti, která není nikterak něžná nebo honosná, a přesto činí vyprahlý zemský povrch útěšnějším. Nesklánějme se ve zbabělé prosbě o milost, ani s pošetilou pýchou nevěřme v naši vládu nad osudem. Semkněme se ve společenství s ostatními lidmi, přijměme prostou pravdu o pomíjivosti naší existence, a ta nám dá podobnou útěchu. „Pokud jde o strukturální neštěstí jedince, dané mechanismem přírodního bytí, není proti němu žádná obrana. Jedinou odpovědí je lidská hrdost a ctnost, která se může, prostřednictvím racionální pravdy, jediného možného prostředku pokroku, stát odpovědí kolektivní. Jde o druh zespolečenštění onoho „vzdorování osudu“, ve kterém spočívá veškerá lidská hrdost. Kručinka je jeho symbolem: tato novinka v tradičním básnickém květinovém spektru (jak si povšiml Němec Hans Ludwig Scheel) neoznačuje jediné individuum, ale svazek bytostí, jež žijí pospolu, jako celek¹¹¹”.

---

¹⁰⁸ strofa třetí, tj. verše 118 - 157

¹⁰⁹ zejména strofa pátá, verše 202 – 236

¹¹⁰ verše 37 – 51, 98 – 110

¹¹¹ LUPORINI, Cesare. *Il pensiero di Leopardi*. 1987, in www.carmillaonline.com; Quanto alla infelicità strutturale dell'individuo, dovuta al meccanismo dell'esistenza naturale (...) difesa non c'è. C'è solo una risposta della dignità-virtù dell'uomo, che può diventare collettiva sulla base della diffusione della verità razionale, unico progresso possibile. Una sorta di socializzazione di quella «renitenza al fato» che è tutto l'orgoglio dell'uomo. La ginestra ne è il simbolo: questa novità introdotta nella fioreria tradizionale dei

E gli uomini vollero piuttosto

le tenebre che la luce

Giovanni, III,19

Qui su l'arida schiena

Del formidabil monte

Sterminator Vesevo,

La qual null'altro allegra arbor nè fiore,

Tuoi cespi solitari intorno spargi, 5

Odorata ginestra,

Contenta dei deserti. Anco ti vidi

De' tuoi steli abbellir l'erme contrade

Che cingon la cittade

La qual fu donna de' mortali un tempo, 10

E del perduto impero

Par che col grave e taciturno aspetto

Faccian fede e ricordo al passeggero.

Or ti riveggo in questo suol, di tristi

Lochi e dal mondo abbandonati amante, 15

E d'afflitte fortune ognor compagna.

(...)

Qui mira e qui ti specchia,

Secol superbo e sciocco,

Che il calle insino allora

Dal risorto pensier segnato innanti 55

Abbandonasti, e volti addietro i passi,

Del ritornar ti vanti,

---

poeti (lo ha osservato un tedesco, Hans Ludwig Scheel) non allude all'individuo singolo, ma a un insieme di individui conviventi". (překlad autorka práce)

E procedere il chiami.
 Al tuo pargoleggiar gl'ingegni tutti,
 Di cui lor sorte rea padre ti fece 60
 Vanno adulando, ancora
 Ch'a ludibrio talora
 T'abbian fra se. Non io
 Con tal vergogna scenderò sotterra;
 Ma il disprezzo piuttosto che si serra 65
 Di te nel petto mio,
 Mostrato avrò quanto si possa aperto:
 Ben ch'io sappia che obbligo
 Preme chi troppo all'età propria increbbe.
 Di questo mal, che teco 70
 Mi fia comune, assai finor mi rido.
 Libertà vai sognando, e servo a un tempo
 Vuoi di novo il pensiero,
 Sol per cui risorgemmo
 Della barbarie in parte, e per cui solo 75
 Si cresce in civiltà, che sola in meglio
 Guida i pubblici fati.
 Così ti spiacque il vero
 Dell'aspra sorte e del depresso loco
 Che natura ci diè. Per questo il tergo 80
 Vigliaccamente rivolgesti al lume
 Che il fe palese: e, fuggitivo, appelli
 Vil chi lui segue, e solo
 Magnanimo colui
 Che se schernendo o gli altri, astuto o folle, 85
 Fin sopra gli astri il mortal grado estolle.

(...)

Nobil natura è quella
 Che a sollevar s'ardisce
 Gli occhi mortali incontra
 Al comun fato, e che con franca lingua,
 Nulla al ver detraendo, 115
 Confessa il mal che ci fu dato in sorte,
 E il basso stato e frale;
 Quella che grande e forte
 Mostra se nel soffrir, nè gli odii e l'ire
 Fraterne, ancor più gravi 120
 D'ogni altro danno, accresce
 Alle miserie sue, l'uomo incolpando
 Del suo dolor, ma dà la colpa a quella
 Che veramente è rea, che de' mortali
 Madre è di parto e di voler matrigna. 125
 Costei chiama inimica; e incontro a questa
 Congiunta esser pensando,
 Siccome è il vero, ed ordinata in pria
 L'umana compagnia,
 Tutti fra se confederati estima 130
 Gli uomini, e tutti abbraccia
 Con vero amor, porgendo
 Valida e pronta ed aspettando aita
 Negli alterni perigli e nelle angosce
 Della guerra comune.

(...)

Così, dell'uomo ignara e dell'etadi
 Ch'ei chiama antiche, e del seguir che fanno 290

Dopo gli avi i nepoti,
Sta natura ognor verde, anzi procede
Per sì lungo cammino
Che sembra star. Caggiono i regni intanto,
Passan genti e linguaggi: ella nol vede: 295
E l'uom d'eternità s'arroga il vanto.

E tu, lenta ginestra,
Che di selve odorate
Queste campagne dispogliate adorni,
Anche tu presto alla crudel possanza 300
Soccomberai del sotterraneo foco,
Che ritornando al loco

Già noto, stenderà l'avaro lembo
Su tue molli foreste. E piegherai
Sotto il fascio mortal non renitente 305

Il tuo capo innocente:
Ma non piegato insino allora indarno
Codardamente supplicando innanzi
Al futuro oppressor; ma non eretto
Con forsennato orgoglio inver le stelle, 310
Nè sul deserto, dove

E la sede e i natali
Non per voler ma per fortuna avesti;
Ma più saggia, ma tanto
Meno inferma dell'uom, quanto le frali 315
Tue stirpi non credesti
O dal fato o da te fatte immortali.

Po *Ginestra* již píše Leopardi pouze *Il tramonto della luna*¹¹², která je melancholickou úvahou na téma končícího mládí. Má výrazně elegantnější a umírněnější formy. Pesimisticky nahlížená zkušenost poznání a deziluze tu parafrázuje rozednění po měsíčné noci. Jako se západem měsíce mizí stříbřitá zář jeho stínů a šero a vše pomalu zcela osvětlí slunce, tak mizí mládí a jeho laskavá nevědomost a iluze. Poznání osvětlí vše a my vidíme zcela jasně nicotu našeho života.¹¹³

Quale in notte solinga,
Sovra campagne inargentate ed acque,
Là 've zefiro aleggia,
E mille vaghi aspetti
E ingannevoli obbietti 5
Fingon l'ombre lontane
Infra l'onde tranquille
E rami e siepi e collinette e ville;
Giunta al confin del cielo,
Dietro Apennino od Alpe, o del Tirreno 10
Nell'infinito seno
Scende la luna; e si scolora il mondo;
Spariscon l'ombre, ed una
Oscurità la valle e il monte imbruna;
Orba la notte resta, 15
E cantando, con mesta melodia,
L'estremo albor della fuggente luce,
Che dianzi gli fu duce,
Saluta il carrettier dalla sua via;

Tal si dilegua, e tale 20
Lascia l'età mortale

---

¹¹² *Západ luny*

¹¹³ verše 20 – 26

La giovinezza. In fuga
Van l'ombre e le sembianze
Dei dilettoni inganni; e vengon meno
Le lontane speranze, 25
Ove s'appoggia la mortal natura.

(...)

Voi, collinette e piagge,
Caduto lo splendor che all'occidente
Inargentava della notte il velo,
Orfane ancor gran tempo
Non resterete; che dall'altra parte 55
Tosto vedrete il cielo
Imbiancar novamente, e sorger l'alba:
Alla qual poscia seguitando il sole,
E folgorando intorno
Con sue fiamme possenti, 60
Di lucidi torrenti
Inonderà con voi gli eterei campi.
Ma la vita mortal, poi che la bella
Giovinezza sparì, non si colora
D'altra luce giammai, nè d'altra aurora. 65
Vedova è insino al fine; ed alla notte
Che l'altre etadi oscura,
Segno poser gli Dei la sepoltura.

II. Čtvero bloků *Canti*

Jak již bylo řečeno, básně, obsažené v *Canti*, jsou co do obsahu i stylů dosti různorodé. Je možné je rozdělit na několik stylově – tématických skupin. Většina kritiků identifikuje čtyři okruhy: patriotické kantáty, idyly, pisánsko-rekanátské zpěvy a poslední zpěvy. Odráží se v nich vývoj autorova poetického systému, který jde ruku v ruce s proměnami filozofických názorů – oboje je samozřejmě podmíněno věkem a životní zkušeností.

Zejména první dva okruhy nejsou chronologicky zcela pevně ohraničené a navzájem se prolínají. U pisánsko-rekanátských zpěvů a nových zpěvů je situace jasnější již z podstaty, neboť jsou vymezeny zejména časově a nikoli stylově.

V následujících odstavcích si tedy tyto čtyři okruhy tématicky a stylově shrneme, povšimneme si eventuálních časových odchylek jednotlivých básní od hlavního jádra konkrétního korpusu, stejně jako jednotlicích prvků a vzájemných odlišností. Závěrem se pokusíme definovat rysy, jimiž jednotlivé korpusy naplňují charakteristiku romantické poezie.

a. Patriotický korpus

Leopardi svou sbírku patrioticky laděnými zpěvy otevírá. To má své opodstatnění chronologické, neboť vznikají mezi prvními, v letech 1818 a 1822. Dalším důvodem je pravděpodobně skutečnost, že Leopardi se cítí být klasicistou a tak úvod vymezí patriotickému okruhu *Canti*. Jinak totiž tato jejich linie vzniká paralelně s intimní lyrikou, kterou zahrnujeme do okruhu idyl. Nejstarší *Canti* začínají vznikat v době, kdy Leopardi prochází první názorovou a estetickou krizí: přestává věřit v kulturní a ideový model

svého otce Monalda, sdílí své názory s Pietrem Giordanim, zapojuje se do diskuze mezi klasicisty a romantiky. Turbulence v názorové výbavě jde logicky ruku v ruce s hledáním tvůrčího profilu, proto ono počáteční střídání formy a stylu.

Patriotická linie je v souladu s literárními názory, které Leopardi vyjadřuje v *Discorso di un italiano intorno alla poesia romantica*. Charakteristická je pro ni autentická tematika, sepjetí se současností: okruh námětů načrtne Leopardi v *Argomento di una canzone sullo stato presente dell'Italia*¹¹⁴: současná sociální, kulturní a politická situace v Itálii. Můžeme sem zařadit následující básně:

All'Italia

Sopra il monumento di Dante che si preparava a Firenze

Ad Angelo Mai, quand'ebbe trovato i libri di Cicerone della Repubblica

Nelle nozze di sorella Paolina

Ad un vincitore a pallone

Bruto Minore

Ultimo canto di Saffo

Alla primavera o delle favole antiche

Inno ai patriarchi o de' principi del genere umano

Po formální stránce je tato linie silně klasicistní, využívá plně mytologického a historického aparátu antiky, silné jsou odkazy na Petrarku, Danta a další. Metricky se velmi blíží horatiovským ódám, postupně se uvolňují. Ať už je promluva individualistická či kolektivní, adresovaná přímo Italům žijícím, minulým, nebo samotné vlasti, jejím cílem je burcovat k činům, jako to uměly antické zpěvy. Chronologicky přitom ubývá patetických tónů. Je evidentní, že vlastenecká deziluze – velké téma italského romantismu – je u Leopardiho silná a opravdová.

Z hlediska ideového se poetika patriotických básní zakládá na systému přírody jako dávkyně velkých iluzí, v kontrastu s přizemním, egoistickým rozumem. Naplňování

těchto iluzí je jedinou cestou k velikosti. Tak je totiž potřeba chápat stěžejní úvahu tohoto tvůrčího období:

„Je to veliká pravda, ale je potřeba ji dobře rozvážit. Rozum je nepřítelem veškeré velikosti: rozum je nepřítelem přírody: příroda je veliká, rozum je malý. Chci říci, že člověk bude tím menší či tím složitěji dosáhne velikosti, čím více bude ovládán rozumem. Nemnozí mohou být velcí (a v umění a v poezii snad nikdo) nejsou-li ovládáni iluzemi...^{115c}“

Zlom přichází s otázkami existenciálního druhu, které si klade *Bruto Minore*; již v *Ad un vincitore a pallone* ale téma vlastenecké a historické deziluze přerůstá v univerzální pochybnosti o významu lidského života, obraz dobré přírody je narušen. Přestože operuje s bohatým rejstříkem historických a mytických postav, z obecnějšího hlediska je poetika všech těchto básní orientována na pravdu a budoucnost.

b. Idyly

Okruh ‚idyly‘, jak Leopardi sám tyto básně označil, vznikal paralelně s okruhem patriotickým. Vznik poslední z idyl v podstatě koresponduje s jeho uzavřením, první z nich je zase zároveň nejstarším textem, vůbec zařazeným do *Canti*. Idyly jsou taktéž založené na systému dobrotivé přírody coby garanta velkých iluzí, tento proud je tedy druhým pólem autorova hledání vlastní poetické cesty. A ani niterně zaměřená poetika idyl není udržitelná poté, co *Bruto Minore* přináší téma existenciální pochybnosti.

Jádro korpusu představuje šest básní, vzniklých mezi lety 1817 a 1821:

---

¹¹⁴ *Námět kancóny o současné situaci v Itálii*

¹¹⁵ zápis ze *Zibaldone*, in LEOPARDI, G., *Tutte le opere*, 2. díl, str. 10; „Gran verità, ma bisogna ponderarla bene. La ragione e' nemica d'ogni grandezza: la ragione e' nemica della natura: la natura e' grande, la ragione e' piccola. Voglio dire che un uomo tanto meno o tanto piu' difficilmente sara' grande, quanto piu' sara' dominato dalla ragione: che' pochi possono esser grandi (e nelle arti e nella poesia forse nessuno) se non sono dominati dalle illusioni...“ (překlad autorka práce)

Il primo amore

L'infinito

Alla luna

La sera del dí di festa

Il sogno

La vita solitaria

Z hlediska formálního a časového můžeme mezi idyly zařadit i *Frammento XXXVIII*, jehož dokončená podoba ale nebyla do *Canti* nikdy zahrnuta. Pro většinu kritiků, zejména pak starších, představuje uvedená šestice vrchol Leopardiho básnické tvorby.

V dosavadní poezii nemají skutečně tyto básně obdoby pro autobiografickou projekci intimního autorova já do kontemplativního vnímání okolní přírody. Rezignují na společenskou funkci, jsou jediné záznamem „minulých událostí mé duše“¹¹⁶. V těchto textech někdy přechází už do romantické patetičnosti, kterou tak kritizuje v *Discorso*, druhým extrémem jsou arkadické tendence například v *La vita solitaria*. Většina básní tohoto korpusu je však charakterizována nesmírnou poetičností, tichým projevem a relativně hojnými reminiscencemi na Petraraku, Danta, atd. Příroda je zde stále v roli pozitivní, coby garant velkých iluzí. Forma je bez prudkých zvrátů, obrazy přírody a okolního světa idylicky klidné, závěry smířlivé - a přesto je v nich cítit vnitřní napětí.

Leopardi v těchto básních medituje nad veličinou štěstí, které je podle něj nejvyšším cílem lidské existence¹¹⁷. Zároveň říká, že je shodné s potěšením: „Pocit marnosti všech věcí, nedostatečnost veškerých potěšení, aby naplnila naši duši a naše tíhnutí k nekonečnu, jež nejsme s to pochopit, mají možná velmi jednoduchý, více materiální než duchovní původ. Lidská duše (a stejně všichni žijící bytosti) v zásadě stále touží, a prahne – ačkoli v tisíci podobách – jediné po potěšení, a tedy po štěstí, neboť,

---

¹¹⁶ „avventure storiche del mio animo“ (překlad autorka práce)

¹¹⁷ srovnej zápis ze *Zibaldone* z července 1820, in LEOPARDI, G., *Tutte le opere*, . díl str. 81; „massimo fine della natura umana“

když se nad tím zamyslíme, štěstí a potěšení jsou tímž. Tato touha a směřování nemají hranic, protože jsou existenci vrozené, a tak nemohou dojít konce s tím či oním potěšením; zanikají jedině se životem^{118c}.

Všechna reálná potěšení mají hranice, uvědomit si konečnost potěšení naplňuje lidskou duši prázdnotou. Jediné potěšení, jehož hranic nemusíme nikdy dosáhnout, je tedy to imaginární; Povšimněme si materialistického řešení této otázky; metafyzické řešení zde nenachází prostor, člověk se obrací do světa svých počitků, do světa svých představ. Idylám pro docílení silného zážitku stačí i skrovné zrakové vjemy, jak je vidno v *Alla luna*, nebo v *L'infinito*: „Imaginace je prvním zdrojem lidského štěstí^{119c}“.

Z těchto premis vychází ‚poetica della ricordanza‘, tj. poetika rozpomínání. Idea, že proces evokace pocitu či zážitku je s poezií a poetičnem zajedno, bude pro Leopardiho lyrickou tvorbu esenciální: „Pokud v nás nevyvolává žádné vzpomínky, není ani trochu poetické nějakou věc (...) vidět. Vzpomínat na tutěž (...) samu o sobě naprosto nepoetickou, bude velmi poetické. Vzpomínka je podstatná a ústřední pro básnické cítění, když pro nic jiného, tak protože přítomnost, taková jaká je, nemůže být poetická; a poetické, tak či onak, vždy spočívá ve vzdáleném, neohraničeném, neurčitém^{120c}“.

Vzpomínám a paměti bude Leopardi věnovat nesčetně úvah. Později dokonce formuluje názor, že i vzpomínka na nepříjemné události je sama o sobě potěšením. Ve vztahu k dialektice štěstí a utrpení je velice zajímavá myšlenka, že ve všeobecné nicotě hledá člověk kontinuitu v paměti a proto vznikají rituály okolo připomínání si minulých

---

¹¹⁸ tamtéž, strana 79-80: „Il sentimento della nullità di tutte le cose, la insufficienza di tutti i piaceri a riempirci l'animo e la tendenza nostra verso un infinito che non comprendiamo, forse proviene da una cagione semplicissima, e più materiale che spirituale. L'anima umana (e così tutti gli esseri viventi) desidera sempre essenzialmente, e mira unicamente, benché sotto mille aspetti, al piacere, ossia alla felicità, che considerandola bene, è tutt'uno con il piacere. Questo desiderio e questa tendenza non ha limiti, perché è ingenerata o congenita coll'esistenza, e perciò non può aver fine in questo o in quel piacere che non può essere infinito ma solamente termina colla vita“.

¹¹⁹ tamtéž, str. 81; „L'immaginazione (...) è il primo fonte della felicità umana“ (překlad autorka práce)

¹²⁰ zápis z 14 prosince 1828, Zibaldone, in: „Un oggetto qualunque (...) se non desta alcuna rimembranza, non è poetica punto a vederla. La medesima (...) affatto impoetico in se, sarà poetichissimo a rimembrarlo. La rimembranza è essenziale e principale nel sentimento poetico, non per altro, se non perché il presente, qual ch'egli sia, non può esser poetico; e il poetico, in uno o in un altro modo, si trova sempre consistere nel lontano, nell'infinito, nel vago“ (překlad autorka práce, Alessandro Ruggera)

událostí: „Krásnou iluzí jsou také výročí. I když ten den nemá víc společného s minulostí než kterýkoli jiný, říkáme, že dnes se stalo to a to, že jsem dnes byl velmi šťastný, že jsem dnes byl velmi zarmoucený atd., a skutečně se nám zdá, že věci, které jsou navždy mrtvé a ani se již nemohou vrátit, přece ožívají a jsou přítomné jako stíny, což nám činí nekonečné potěšení, neboť to od nás vzdaluje myšlenku na všeobecný zmar a zánik, myšlenku, jež se nám tolik přičí¹²¹“.

Je to první Leopardiho odpověď na celoživotní úvahy na téma lidského štěstí. Idea přírody jako dobrotivé a důvěryhodné matky brzy dozná změn, rozpomínání bude v autorově poetickém systému ještě dlouhou dobu nosníkem. V podobě intuitivní je tato perspektiva použita již v *Primo amore*; později položí základ pro *Canti* „pisano-recanatesi“.

c. Korpus nových zpěvů, tzv. canti pisano-recanatesi

Kromě básně *Alla sua donna* z roku 1823, která v podstatě už je v duchu poetiky nových zpěvů, sem zejména řadíme následující básně:

Il risorgimento

A Silvia

Il passero solitario

Le ricordanze

La quiete dopo la tempesta

Il sabato del villaggio

Canto notturno di un pastore errante dell'Asia

---

¹²¹ *Zibaldone*, nedatovaný zápis pravděpodobně z roku 1819, LEOPARDI, G., *Zpěvy*, 2. díl, str. 237: „pure una bella illusione quella degli anniversari per cui quantunque quel giorno non abbia niente più che fare col passato che qualunque altro, noi diciamo, come oggi accadde il tal fatto, come oggi ebbi la tal contentezza, fui tanto sconcolato ec. E ci par veramente che quelle tali cose che son morte per sempre né possono più tornare, tuttavia rivivano e sieno presenti come in ombra, cosa che ci consola infinitamente allontanandoci l'idea della distruzione e dell'annullamento che tanto ci ripugna „ (překlad Alessandro Ruggera)

Tento okruh je ve znamení dalších úvah o štěstí, naznačených již v idylách - nyní v souvislosti se změnami v pohledu na vztah člověka a přírody. Jeho jádro vzniká mezi lety 1828 a 1830, po dlouhé odmlce v lyrické tvorbě. K té vedlo vyhocení pochybností prvního tvůrčího období v *Bruto Minore* a *Ultimo canto di Saffo*, a Leopardi se v této době soustředil na práci na *Operette morali*. Prostřednictvím úvah v nich shrnutých dospívá k silně existencialistickému přesvědčení, že příroda k životu nesměruje, protože ji život nezajímá – ji zajímá pouze existence a k té také směřuje: „Příroda není život, ale existence, a k ní také směřuje; nikoli k životu¹²²“.

Štěstí začíná být vnímáno dialekticky, jako absence utrpení. Lidský život je viděn jako střídání očekávání a zklamání – nejbliž štěstí jsme ve chvíli očekávání potěšení, štěstí samotné je tedy vlastně očekáváním štěstí. Tyto myšlenky vyjádřil autor básničky zejména v *Quiete dopo la tempesta*, nebo též v *Il sabato del villaggio*. V těchto básních je formulována myšlenka, že poté, co dosáhneme předmětu našeho očekávání a touhy, přemůže nás opět pocit nenaplněnosti a nicoty.

Takový pocit je vlastní každému živému tvorovi: příroda je vinna tím, že nám neumožnila dosáhnout štěstí, ale dala nám permanentní touhu po něm.

Tento hluboce pesimistický pohled na lidskou existenci je na první pohled paradoxně zdrojem veliké životní síly, nejvyšším zájmem je člověk. Rozpomínání se stává - oproti intimního rozměru v idylách - prostředkem udržení kontinuity mezi lidmi. Síla člověka spočívá totiž jedině v tom, že si uvědomí svou bídnou situaci, bezvýznamnost a smrtelnost, osvobodí se od povýšenosti, a namísto hledání alternativních realit bude pracovat na vybudování lidské společnosti, založené na solidaritě a společném vzdorování přírodě¹²³. Opět jsme svědky materialisticky osvíceneckého světónázoru: člověk hledá štěstí v tomto světě a v tomto světě má také najít řešení. Nekonečno, po němž všichni toužíme, nemá žádné transcendentální rozměry.

---

¹²² Zibaldone, zápis ze 29. listopadu 1823, LEOPARDI, G., in *Tutte le opere*, 2. díl, str. 1000; „La natura non é vita, ma esistenza e a questa tende, non a quella“ (překlad autorka práce)

¹²³ srovnej BINNI, W., *La protesta*, str. 82

Canti pisano-recanatesi se jsou formálně modernější, než idyly, přestože místy čerpají z poezie 18. století. Vzhledem k myšlenkovému pozadí okruhu je tu také přítomná zcela nová dramatičnost, která je plodem vyzrálějšího vztahu mezi poezií a filozofií¹²⁴. Individualistický, kontemplativní úhel pohledu zde již nenachází místo.

d. Poslední zpěvy

Poslední zpěvy – ‚ultimi canti‘ - jsou nejspeciřičtějším okruhem Leopardiho poezie - komplikovanost jejich srozumitelnosti vedla dlouho k jejich misinterpretaci. Podle Binniho tomu tak bylo z důvodu synchronního výkladu, je nemožné číst tuto poezii v idylickém klíči: „To je vskutku bolavé místo Leopardiovské otázky: kdo se dostane k novým zpěvům po četbě idyl, je dezorientován takovým množstvím odlišností¹²⁵”.

Okruh tvoří básně vzniklé po roce 1830, přičemž v jeho rámci můžeme dále vyčlenit cyklus básní, věnovaných Aspásii. Ten tvoří prvních pět básní.

Pensiero dominante

Amore e morte

Consalvo

A se stesso

Aspasia

Poté vzniká zcela poslední pětice básní:

Sopra un basso rilievo antico sepolcrale, dove una giovane morta é rappresentata in atto di partire, accomiatandosi dai suoi

Sopra il ritratto d'una bella donna scolpito nel monumento sepolcrale della medesima

Palinodia al Marchese Gino Capponi

La ginestra o del fiore del deserto

Il tramonto della luna

---

¹²⁴ srovnej BINNI, W., *La protesta*, str. 119

¹²⁵ BINNI, W., "La nuova poetica leopardiana, "L'ultimo periodo della poesia leopardiana" (1947) in www.walterbinni.it; "Questo infatti è il punto dolente del problema leopardiano: chi giunge ai nuovi canti

„Ultimi canti“ charakterizuje obrat do současnosti a opuštění poetiky rozpomínání, které jde ruku v ruce se zbavováním se iluzí. V autorově biografii korespondují se zintenzivněním skutečných prožitků a citů. Leopardi dospěl k pevnému světonázoru; vědomí zoufalosti lidské existence, utrpení a nekonečného hledání štěstí je zdrojem jeho zkušenostmi vykoupeného hrdinství a nabyté jistoty. Odmítá přijímání jakýchkoli náhradních realit jako východisek z nicoty skutečného života, včetně utíkání se do minulosti.

Lyrické plody Leopardiho povznášejícího pesimismu jsou výjimečné i svou téměř hudební podobou. Mají melodičnost a rytmiku skutečného zpěvu, jejich veliká energie a hrdinský, bojovný náboj jsou ještě důraznější. Projev je velmi moderní a místy syrový – filozofie a sdělení pravdy zde získává opět prioritu nad hledáním krásy.

Základními kameny pozdní Leopardiho poetiky jsou fenomény lásky a smrti. Lásky coby nejvyšší iluze je samozřejmě hlavním tématem milostného cyklu, věnovaného Aspásii. Již v *Amore e morte* ale existuje poetická jednota těchto dvou. Ve vzájemném vztahu se láska a smrt dotýkají mezních poloh lidské existence¹²⁶ a svou téměř mystickou povahou se mohou přiblížit ideji nekonečna. Tyto nezachytitelné principy jsou součástí lhostejného mechanismu přírody. Po ideji dobrotivé poskytovatelky čistých iluzí není již ani stopy. Všechn prostor okupuje zklidněný, ale neutuchající vzdor proti absurditě lidského života, a přísná, ale láskyplná výzva lidem k solidaritě v boji s touto nicotou. Leopardiho člověk musí přestat doufat v možnost nějaké transcendentální záchrany, zásahu shůry; jedině to mu dá sílu, možnost bojovat, připustí-li si holou skutečnost a bude čelit současnosti: „Člověk je se svými bližními sám a pouze

---

dopo la lettura dei grandi idilli si trova disorientato di fronte a così grande diversità” (překlad autorka práce)

¹²⁶ srovnej PELÁN, J., *Kapitoly*, str. 237

s nimi se může, a musí pokusit o splnění nesnadného úkolu vybudovat vlastní civilizaci¹²⁷“.

III. Poetika

Pokusili jsme se na diachronním rozboru sbírky *Canti* ukázat, jaké jsou hlavní rysy Leopardiho lyrické tvorby a autorův přístup k tvorbě samotný. Básnický projev je v jeho případě neustálým odrazem vlastního vyvíjecího se světonázoru a autobiografickým otiskem emotivních i myšlenkových procesů jeho já. Leopardi své básně vytváří dlouho a často je přepracovává - minimální část *Canti* je plodem momentální inspirace a dílem okamžiku. Změnám podléhá i sama obsažnost sbírky. Co však zůstává v Leopardiho poezii konstantní, je záměr způsobit v duši čtenáře bouři a neklid. Skutečná poezie v nás „musí vyvolat nejvyšší hnutí a nikoli nechat v naší duši oddych a klid¹²⁸“. Tento neklid však není samoúčelný a literární; je autobiografickou projekcí neustálé filozofické snahy o obejmutí životní pravdy, neoddělitelné od projevu Leopardiho - básníka.

Jeho silně materialistický myšlenkový základ nepřipouští metafyzické řešení otázek lidské existence. Nábožensko-mystická interpretace *Canti* tedy není na místě, přestože má mnoho básní liturgický náboj¹²⁹. Pravda, ke které dospívá, má původ v osvícenství, ideu démonizované, lhostejné přírody opět staví do centra pozornosti romantismus; například Foscolo ve svých *Ultime lettere di Iacopo Ortis* říká: „Příroda sedí osamocená a hrozivá, a vyhání ze svého království všechny žijící bytosti¹³⁰“. Leopardi pak na základě vize přírody jako mechanického, neúprosného vesmírného zákona, která je naprosto lhostejná k osudu tvorů, jimž vdechuje život, dospívá ke „kosmickému pesimismu“, k vědomí absurdní prázdnoty lidské existence. Kořenem

---

¹²⁷ „Introduzione di Walter Binni“, in LEOPARDI, G., *Tutte le opere*, II. díl, strana XVI; „L'uomo é solo con i suoi simili e solo con loro può e deve tentare la costruzione ardua della propria civiltà“. (překlad autorka práce)

¹²⁸ zápis ze Zibaldone ze srpna roku 1823, v BINNI, W., *La protesta*, str. 7; „ci deve sommamente muovere e non già? lasciar l'animo nostro in riposo e in calma“ (překlad autorka práce)

¹²⁹ Srovnej BINNI, W., *La protesta*, str. 84-85

¹³⁰ FOSCOLO, Ugo. *Le ultime lettere di Iacopo Ortis*, dopis datovaný 22. února; „La natura siede qui solitaria e minacciosa, e caccia dal suo regno tutti i viventi“ (překlad autorka práce)

pocitu ‚tedium vitae‘ je neuhastitelnost existenciální ‚žízň po nekonečnu‘, ‚touhy bez určitého objektu, která v sobě zahrnuje (...) všechny ostatní touhy‘ a je ‚charakteristickým antropologickým znakem, jímž je člověk poznamenán‘. Z této pravdy vychází protest proti krutosti přírody, která v nás tyto touhy sama zakládá, ale neposkytuje prostor k jejich naplnění. ‚To je Leopardiho pesimismus, máme-li ještě použít tohoto termínu: není to pesimismus antropologický, vztahující se k vině (a to definitivně vyřazuje Leopardiho z křesťanské linie. Metaforicky řečeno, vina přechází na přírodu, která už není koncipována jako božská, nebo bohem vytvořená), ani pesimismus historický. Je to pesimismus, který říká, že (pro žijícího tvora) ‚vše je zlo‘¹³¹‘.

Toto vědomí vytváří konflikt mezi Leopardim filozofem a Leopardim básníkem. Leopardiho. Řečeno slovy Pelána, Leopardi si ‚Jako filozof (...) klade otázku pravdy, jako básník hledá krásu: a tyto dva pojmy jsou trvale úhelnými kameny jeho ‚literární ideologie‘¹³²‘. Vědomí, že pravdivé ‚nikterak není krásné‘¹³³‘, nastoluje pro Leopardiho otázku estetického řešení tohoto rozporu.

Jednou z možných odpovědí je přihlášení se na stranu iluzí. V duchu myšlenky, že pravda není absolutní veličina, je pak toto estetické řešení vedeno iluzemi, jež umožňují člověku žít. Krása, s pravdou neslučitelná, nachází prostor v idylické realitě paměti a imaginace. Jako živitelka iluzí se dokonce může podílet na vytváření reality lepší, ideály ovládané. Realizací této poetiky jsou idyly a *canti pisano-recanatesi*, vedené právě iluzemi a hledáním krásy, jež je stopou vesmírné harmonie, po níž každý člověk

---

¹³¹ LUPORINI, Cesare. *Il pensiero di Leopardi*. 1987 ‚quel desiderio che, unico marchio antropologico caratterizzante, è intriso nell'uomo (...) di sete d'infinito. Un desiderio senza oggetto determinato, che assume in sé (...) tutti gli altri desideri(...) Questo è il pessimismo di Leopardi, se si deve usare ancora tale termine: non un pessimismo antropologico, legato a una *colpa* (ciò mette definitivamente Leopardi fuori dalla linea cristiana: la «colpa», metaforicamente parlando, è trasferita alla natura, non più concepita come divina o prodotta da Dio), e neppure (...) un pessimismo storico. È il pessimismo di quel «tutto è male» (per il vivente). (překlad tentýž)

¹³² tamtéž, str. 231, dále srovnej str. 232

¹³³ zápis ze Zibaldone z prosince 1822, V PELÁN, J.. *Kapitoly*, str. 231

touží. Řečeno slovy Schopenauera, který si jako jeden z mála Leopardiho později povšiml a vysoko ho cenil, je to snaha o umění, před kterým ‚trýzeň života umlká‘.

Druhým způsobem, jak řešit tento rozpor moderní estetiky v duchu romantického světonázoru, je absurditu a krutost pravdy přijmout. Poukázání na tuto skutečnost se pak tlumočí v hrdý hněv a neotupitelný vzdor. Poloha protestujícího je vlastní patriotickým zpěvům mladičkého Leopardiho. Ve zralém období se k této poetice opět navrácí – jeho láska k pravdě je příliš silná na to, aby dovoľovala dlouhodobě celistvé naplňování idylické estetiky. Ve vrcholných Leopardiho dílech už však je přítomná i stoická moudrost, povýšená nad hněvivý křik, k vývoji dochází i u angažovanosti, nesdílnému prvku této ‚estetiky pravdy‘. Z individualistické vospívá do kolektivní – angažovat se za lidstvo celou svou osobností je základním imperativem zralé Leopardiho poetiky. Za apelem na naprostou věrnost našemu vlastnímu přesvědčení a na solidaritu v boji proti lhostejnosti přírody stojí vášnivá, ale zároveň přísná láska ke člověku¹³⁴.

Slovy Paola Ruffilliho, Leopardi „ví velmi dobře, co znamená věrnost pravdě v rovině každodenní praxe: obavy ze strany církevní a vládní hierarchie; odmítání a v lepším případě hluchota a rozpaky ze strany kritiků a literátů; instinktivní a sebezáchovný odpor lidí obecně. Nelze ostatně popřít, že v Morálních dílkách se deklaruje ta nejabsolutnější negace; a že věci, které Leopardi říká, jsou v jeho době zvláště provokativní vzhledem k nepochopitelné osamělosti a výstřednosti toho, kdo je vyslovuje. Jako syn nejen tohoto světa a této doby, ale také kolosální knihovny, paradoxně vybudované jeho otcem za účelem sebereprezentace, a jako člověk, jenž se narodil v tom nejreakčnějším městě reakčního státu reakční země, Leopardi vyslovuje nejartikulovanější a nejdemokratičtější žalobu, jakou kdy bylo v Itálii možno slyšet (do té doby a od té doby dodnes) na nekonzistenci a absurditu života, zbaveného závojů zdání. To vše by nicméně nestačilo k objasnění tak velikého skandálu, kdybychom nedodali, že tato žaloba není předkládána v rovině abstraktní teorie, jež by problém odsunula do

---

¹³⁴ Srovnej BINNI, W., *La protesta*, str. 134, 238

odborné a „neutrální“ sféry, ale je formulována v termínech bolestné a zajímavé filozofie, garantované osobně.¹³⁵”

Poetika *Canti* se tak pohybuje ve spirále mezi dvěma řešeními estetická. Obě jsou přitom romantická¹³⁶. Forma, tematika i struktura této sbírky mohou být z hlediska literárního zařazení sporné. Nesporně romantickým je však samotný náhled na estetiku tvorby i percepce světa. Již v samém faktu, že jeho poetika je v neustálém pohybu a kontaktu se životem, spočívá diametrální odlišení se od harmonické monumentality, kterou hledá klasicista. V závěru také skutečně dospívá k jednotě estetických a filozofických teorií: podle slov De Sanctise jde o „určitý druh integrální jednoty mezi myšlením a poezií, na kterou aspirovalo celé romantické hnutí¹³⁷”.

IV. Kritická percepce

Očima největších italských literárních kritiků byl Leopardi vnímán sporně. Například Benedetto Croce rozeznává v rámci Leopardiho tvorby jen idyly a ne-idyly, přičemž oceňuje pouze první. Chápání idylické polohy Leopardiho projevu coby těžiště jeho tvorby odpovídá faktu, že jeho osobnost byla dlouho interpretována v pasivním klíči – jako smutný divák světa, jež se dobrovolně straní života. V období pozitivismu pak zaujaly kritiku naopak zejména z obsahového hlediska vrcholné básně, jež představuje *Ginestra*, a to svým materialismem a opozicí proti katolicismu¹³⁸.

De Sanctis je prvním z italských literárních kritiků, který začíná na Leopardiho osobnost nahlížet v moderním světle a v důsledku toho komplexně oceňuje také jeho poezii. Podle Binniniho cítil, že “ hrdinská morálka” básně *Ginestra*, “založená na

---

¹³⁵ srovnej recenze Leopardiho děl na www.iliteratura.cz

¹³⁶ srovnej PELÁN, Jiří. *Kapitoly*, str. 232

¹³⁷ BINNI, Walter. *La nuova poetica leopardiana, L'ultimo periodo della poesia leopardiana*, 1947, in www.fondowalterbinni.it; „una specie di integrale unità pensiero-poesia secondo un'aspirazione che tutto il romanticismo ebbe“ (překlad autorka práce)

¹³⁸ srovnej BINNI, tamtéž

bratrském semknutí všech lidí proti osudu (...) je neoriginálnějším a vysoce poetickým rysem Leopardiho myšlenkového systému¹³⁹”.

Walter Binni na De Sanctisovu interpretaci navazuje a ve svých rozsáhlých kritických úvahách do detailu rozpracovává vlastní teorii formy a funkce Leopardiho poetiky. Těžištěm jeho zájmu jsou právě poslední básně *Canti*. Hovoří v souvislosti s nimi o “poetice osobnosti v nejromantičtějším smyslu tohoto označení”, která “přibližuje tohoto pozdního Leopardiho - víc než kteréhokoli jiného italského romantika - velkým evropským romantikům a jejich požadavku zachycení absolutna v básnickém projevu”, narozdíl od “idylické harmonie, na kterou aspiroval druhý romantický přístup¹⁴⁰”.

Podle Baldacciho si romantismus v Itálii až do doby Giovanni Pratiho, v jehož díle se teprve skutečně projevil, „podržel domácí rysy a příliš se nevzdálil od oné ‚italské‘ cesty, kterou mu vytyčil Leopardi¹⁴¹“. Je však Leopardiho cesta typicky italská? Za typický bychom spíše mohli označit přístup Manzoniho a ostatních z lombardského romantického okruhu. Můžeme ho charakterizovat vysokým stupněm umírněnosti v interpretaci a aplikaci romantických postulátů. Nepřibližují se natolik osobní projekci autorova já, pesimistické vizi přírody, ani existencialistickým úvahám. Ústředním bodem zájmu této skupiny je demokratizace literatury, s ní spojená angažovanost a otázky formálně-jazykové. Dalším významným rozdílem je křesťanská perspektiva vnímání světa a lidské existence.

Je jasné, že ani u Leopardiho nenajdeme standardní romantické projevy – zejména co se tematiky a stylu týče - ale z rámce typické italské romantické scény poněkud vybočuje. Binni dokonce označuje Leopardiho spolu s Foscolem za „velké neoklasické

---

¹³⁹ BINNI, Walter. *La nuova poetica leopardiana*, "L'ultimo periodo della poesia leopardiana" (1947) in www.walterbinni.it; "questa morale eroica, fondata sull'affratellamento di tutti gli uomini contro il destino... è la parte più originale e altamente poetica del pensiero leopardiano" (překlad autorka práce)

¹⁴⁰ srovnej BINNI, *La nuova poetica leopardiana*, tamtéž; “poetica della "personalità" nel senso più romantico di tale espressione (...) che (...) avvicina quest'ultimo Leopardi più di qualunque altro romantico italiano ai grandi romantici europei nella loro esigenza di assoluto colto nell'atto poetico, non come armonia idillica a cui pure aspirava un altro atteggiamento romantico”.

¹⁴¹ BALDACCI, Luigi, *Poeti minori dell'Ottocento*, Milano – Napoli: Riccardi, 1958, v PELÁN, Jiří, *Kapitoly*, str. 242

romantiky¹⁴²«. Nezapomínejme ale, že Leopardi se cítil být zejména klasicistou. Formálně se také tak projevuje, jeho poezie nese četné odkazy na klasická díla a najdeme zde hustou síť antické inspirace. Již po posledních idylách ale dochází k pozvolnému odklonu od tohoto referenčního substrátu. Staví se proti lidově-romantickému cílení na obsah. Stejně tak ale nesouhlasí s klasicistním formalismem. Forma se pro něj stává do jisté míry podružnou – pokud poezie má co sdělit, pokud má vazbu na skutečný život, je estetická forma jen na autorovi. Dozráváním Leopardiho poetika dosahuje jednoty autorových osobních aspirací a básnického světa. I další romantici se snažili o podobné vyjádření filozofických a morálních potřeb¹⁴³.

Giulio Ferroni v souvislosti s Leopardiho klasickými aspiracemi a romantickými tendencemi říká: „vstřebal do sebe veškeré bohatství našeho básnického dědictví, vytvořil svůj vlastní jazyk v 'klasickém' duchu velikých antických básníků a společně s ním objevil novou prostotu citů, schopnost přímo pojmenovat hnutí duše a věci a spontánně odhodit stylistická a rétorická omezení¹⁴⁴».

Ojedinělosti tohoto poetického přístupu si všímá také Pelán: „Canti jsou v kontextu italské literatury jediným dílem, které zcela nesporně patří do hlavního proudu evropské romantické poezie; zároveň jsou však patrně poslední velkou evropskou knihou, v níž se bytostně – a bez nejmenší afektace – propojuje moderní senzibilita s klasickým odkazem řecké a římské poezie¹⁴⁵«.

I Binni dospívá k názoru, že „Leopardiho jádro můžeme označit za substanciálně romantické“. Příznačně si dokonce uvědomuje potřebu vymezit blíže charakter literárního směru, s nímž Leopardiho poetiku chceme srovnat a zcela vystihuje závěr, ke kterému jsme dospěli v této práci: „Přířkneme-li romantismu pozitivní smysl a osvobodíme-li ho od všech hypertrofovaných výlevů a nerovnovážných stavů a lá Werner, můžeme

---

¹⁴² BINNI, Walter, Preromanticismo italiano, "Introduzione", 1947, z www.fondowalterbinni.it; „grandi romantici neoclassici“ (překlad autorka práce)

¹⁴³ jako například Vigny. Srovnej BINNI, W., *Linea e momenti della lirica leopardiana* (1934), in RUZNI AUTORI, *Sviluppi delle celebrazioni marchigiane. Uomini insigni del maceratese, Affede, Macerata 1936*, in www.walterbinni.it

¹⁴⁴ FERRONI, Giulio, in www.iliteratura.cz

prohlásit, že náš autor byl duchovně skutečně romantikem a vzhledem ke své kompaktnosti a expresivní soudržnosti snad romantikem ze všech básníků největším”¹⁴⁶.

IV. Závěr

Hlavním cílem této práce bylo ověřit odpověď na otázku, zda je Giacomo Leopardi autorem, jehož lyriku lze označit za romantickou. Již v úvodu jsme upřesnili, že nás nebude zajímat pouze formální a obsahová stránka sbírky *Canti*, ale že neopomenutelným předmětem našeho zkoumání bude také vlastní Leopardiho přístup k básnické tvorbě jako takové.

Analýza textů *Canti* potvrdila autobiografický charakter Leopardiho poetiky, její kontinuální vývoj v čase a umožnila nám sledovat hlavní směry a rysy tohoto vývoje.

Na základě konfrontace těchto zjištění s esejistickým materiálem *Zibaldone a Discorso di un italiano intorno alla poesia romantica* lze říci, že v Leopardiho tvorbě se bytostně a zcela přirozeně propojují filozofická i estetická snažení v interakci, jež jeho lyrice dodává romantickou živost a zcela ji odlišuje od monumentality klasicistní estetiky.

K tomu, abychom mohli k odpovědi dospět, nestačilo však napřít úsilí k charakteristice autora a jeho tvorby. V případě romantismu bylo potřeba zaměřit se také na charakterizování poetiky celého směru a pak teprve tuto s poetikou autora srovnávat. Je to dáno lokálními specifiky romantismu v rámci jednotlivých národních literatur i specifícností italské literárněhistorické situace.

---

¹⁴⁵ PELÁN, J., „Giacomo Leopardi: pravda a báseň“, in LEOPARDI, G., *Zpěvy*, str. 249-291

¹⁴⁶ BINNI, W., *Linea e momenti della lirica leopardiana* (1934), in RUZNI AUTORI, *Sviluppi delle celebrazioni marchigiane. Uomini insigni delmaceratese, Affede, Macerata 1936*, in www.walterbinni.it

“„c’è nel Leopardi un nucleo che possiamo dire di sostanziale romanticismo.(...) Dando così al romanticismo un senso positivo e liberandolo da tutte le ipertrofie di sfogo e di squilibrio alla Werner, possiamo affermare che il Nostro fu proprio spiritualmente un romantico e forse il più grande, per la sua compattezza ed aderenza espressiva, di tutti i poeti romantici” (překlad autorka práce)

Umírněný, krotký italský romantismus s komplikovaným odklonem od klasicistických estetických norem Leopardi reprezentovat nemůže. Jeho romantismus je sice více než alternativní k formálním a obsahovým tendencím romantismu evropského, tak jak vyrostl z anglosaské literární tradice, estetickými principy své tvorby však jeho charakteristiku více než naplňuje.

Bylo by velmi zajímavé národní specifika romantických literatur se zřetelem na italskou prozkoumat podrobněji, na základě srovnání širšího autorského vzorku, této práci se k tomu bohužel nedostává kapacity. Obdobnou otázkou se zřejmě zabývá práce Procházký a Hrbaty¹⁴⁷, jež by mohla být pro takové zkoumání dobrým zdrojem.

Z hlediska jazykové transpozice, která byla pro italský romantismus tak aktuálním tématem, by bylo velice zajímavé porovnat jednotlivé překlady *Canti* do českého jazyka. To by si vyžádalo i důkladnější lingvistické studium originálních textů, jehož výsledky by mohly být využity zpětně k úvaze nad vlivem, který měl romantismus na vývoj italského literárního jazyka a vznik jednotné italštiny vůbec.

To jsou však jen další neprozkoumané oblasti zájmu, ke které jsme v průběhu rešerše narazili. Věříme, že otázka, kterou si kladla tato práce v úvodu, byla zodpovězena. Uvědomujeme si, že v natolik omezeném rozsahu není možné podat odpověď vyčerpávající tak, jak by si zasluhovala, zájem o výjimečně celistvou a přitom velmi moderní Leopardiho osobnost nás nicméně přiměl se o to alespoň pokusit.

---

¹⁴⁷ HRBATA, Zdeněk, PROCHÁZKA, Martin, *Romantismus a romantismy -- Pojmy, proudy, kontexty.*, Praha: Karolinum, 2005

Resumé

Otázka, kterou si tato diplomová práce klade, je zda Giacomo Leopardi byl básníkem romantismu. Bere přitom v úvahu pouze básně obsažené v jeho sbírce *Canti*. Abychom mohli nalézt odpověď, zabýváme se nejdříve romantismem jako takovým a jeho národními specifiky. Do Itálie tento směr pronikl později a jeho percepci na literární scéně dokumentuje klasicisticko-romantická diskuze. Ta následovala po uveřejnění statě Madame de Staël *O překládání a jeho užitečnosti* a rozdělila italskou literární veřejnost. Leopardi se do ní také pokusil zapojit, ale jeho reakce nebyly uveřejněny. *Rozprava jednoho itala o romantické poezii* přitom reprezentuje reakci alternativní oběma názorovým směrům – jako kritérium velikosti poezie vidí originalitu a inspiraci životem.

Otázkami poetiky se nepřestane Leopardi zabývat nikdy a sbírka *Canti* je toho dobrým dokladem. Chronologická analýza básní v ní obsažených potvrdí, že je lze roztřídit na čtyři více či méně formálně, tématicky a myšlenkově homogenní okruhy: patriotické zpěvy, idyly, nové zpěvy a poslední zpěvy.

Mezi mnoha specifiky těchto jednotlivých okruhů není těžké označit rysy, společné většině básní v *Canti* ovsažených. Z tématického hlediska je sbírka prostorem pro úvahy o povaze přírody, charakteru lidského neštěstí a dalších existenciálních otázkách. Většina poezie má autobiografický charakter, ale je zároveň poezií angažovanou. Leopardi nehledá výhradně krásu, ale trvale se snaží uchopit pravdu.

Můžeme si povšimnout, že vývoj jeho poetiky má charakter spirály: od počáteční individualistické angažovanosti směřuje k poetice minulého a iluzí, aby se opět vrátil s posíleným filozofickým přesvědčením k poezii angažované, tentokrát kolektivní a veřejné povahy. Z hlediska krásy a pravdy můžeme prohlásit, že adoptuje dva různé poetické přístupy: jeden na krutou skutečnost upozorňuje a žaluje, druhý se z ní utíká do světa krásných iluzí. Pročež můžeme z povahy jeho poetického vnímání Giacoma Leopardiho označit za romantického básníka.

Resume

This diploma thesis' question is whether Giacomo Leopardi was a Romantic poet. Only lyrical poems contained in *Canti* are taken into consideration in finding a response. To be able to find this out we are first assessing Romanticism itself and its national specifics. This style arrived only later to Italy and its perception on Italian literature scene is documented by the classical – romantical discussion. The discussion followed to Madame de Staël's essay *About translating and its importance* publication and has divided Italian literary audience. Leopardi tried to join the discussion as well but his reactions were not published. Though, his *Colloquium of an Italian on Romantic poetry* represents a reaction alternative to both the main opinion streams: originality and inspiration by life are seen as great poetry's criteria.

Leopardi will never stop meditating on poetics and his *Canti* are of good evidence for this. A chronological analysis of the poems contained confirms that we can sort them into four more or less homogeneous formal, tematical and ideal blocks: patriotic poems, idyls, new poems and the last poems.

It is not difficult to individuate the traits majority of the poems has in common. Among the many specifics of those blocks, it though is not difficult to individuate the traits majority of poems contained in this garner has in common. It is a space of meditations on the character of nature, human unhappiness and other existential topics. The majority of the poetry has an autobiographical nature but at the same time it is an involved poetry. Leopardi is not looking exclusively for the beauty but is also continuously trying to capture the truth.

We can notice that his poetics evolves in a spiral: from early involved and individualistic poems, he points to poetics of the past and illusions to return philosophically reinforced back again to the engaged poetry, but of collective and public character now. Speaking in terms of beauty and truth we can state he adopts two different poetic attitudes: the one points out and sues the cruel reality, the other one escapes away from it into great illusions' world. Thus, from the nature of poetical perception, we can declare Giacomo Leopardi to be Romantic poet.

Resume

La domanda che la presente tesi di laurea si pone è se Giacomo Leopardi sia stato un poeta aderente al romanticismo. Consideriamo qui dal tale punto di vista i suoi *Canti*, raccolta di poesia lirica. Nel trovare una risposta parliamo inizialmente dello romanticismo stesso, dedicandoci poi direttamente ai poemi che nei *Canti* sono contenuti.

In quanto al romanticismo si considera necessario definire prima le sue caratteristiche più rilevanti. Nei singoli paesi d'Europa questo stile poetico assunse dimensioni varie; mentre in Germania ed in Inghilterra si sviluppò presto dalle radici preromantiche, in Italia giunse solo sui primi dell' Ottocento. La ricezione del romanticismo in Italia è documentata dalla discussione classicista – romantica che seguì alla pubblicazione del saggio *Sulla maniera e utilità delle traduzioni* di Madame de Staël in *Biblioteca Italiana*. In questa discussione il pubblico letterario italiano si divise in due schiere, l'una favorevole ai suggerimenti romantici della Madame, l'altra invece classicista, rappresentata dalla redazione della *Biblioteca* stessa. Leopardi volle intervenire in questa discussione pubblica con i suoi testi. Sia la *Lettera ai sigg. compilatori della Biblioteca Italiana in risposta a quella di Mad. La Baronessa di Staël Holstein ai medesimi* sia il successivo *Discorso di un italiano intorno alla poesia romantica* rimasero però non pubblicati. I suoi testi dimostrano un atteggiamento alternativo nei confronti sia del classicismo, sia del romanticismo: Leopardi pone la priorità della vera poesia nell'originalità e nella connessione con la vita. Si distacca così sia dal filone letterario classicista con la sua archeologia letteraria, sia dal gruppo proromantico italiano, di cui il rappresentante più tipico è Manzoni.

Leopardi non smetterà mai di ponderare il suo sistema poetico – ciò rispecchia perfettamente la genesi dei *Canti* che durerà quasi vent'anni. Analizzando i poemi di questa raccolta nell'ordine cronologico ci accorgiamo che possiamo categorizzarli in quattro gruppi più o meno omogenei dal punto di vista della forma, della tematica e del pensiero: canti patriottici, idilli, canti nuovi ossia pisano-recanatesi e ultimo canti.

I canti patriottici nascono come la prima poesia lirica di Leopardi. Dal punto di vista formale aderiscono all'estetica classica e usano ampiamente l'apparato allegorico,

trattano comunque temi autentici che nell'autore sono cagione di profonda disillusione patriottica e storica. La ragione che guida il mondo moderno é vista come nemica della natura e delle grandi illusioni che essa nutrice.

Gli idilli, che nascono parallelamente ai canti patriottici, rappresentano un'alternativa poetica dello stesso pensiero che qui però si traduce in un'intima proiezione di ,avventure storiche dell'animo'. Trattasi di rifugio malinconico dell'autore dalla infelicità presente nell'infinito delle memorie e dell'immaginazione.

La poetica di questi due blocchi si esaurisce di fronte alle meditazioni sulla storicità o non della causa di infelicità umana. Sopravvive comunque l'idea del passato come spazio della felicità, l'idea base della cosiddetta ,poetica della ricordanza'. Su questa vengono costruiti i canti pisano-recanatesi. La concezione della felicità degli esseri viventi giunge qui ad affermare che la felicità stessa consiste nel non soffrire. Mediante la ricordanza Leopardi arriva a meditare il dramma della morte delle persone amate.

Nell'ultima fase della sua attività letteraria anche la poetica della ricordanza viene abbandonata e nascono gli ultimi canti, che non ammettono più né la chiusura nelle illusioni né l'individualismo. L'appello alla solidarietà umana di fronte all'infelice sorte e natura indifferente é il messaggio che Leopardi passa con la sua somma poesia.

Tra le varie specificità di questi quattro blocchi non é difficile individuare alcuni tratti in comune alla maggioranza dei poemi presenti nei *Canti*. Dal punto di vista tematico l'intera raccolta é spazio di meditazione sul ruolo della natura e sul carattere dell'infelicità umana che giunge persino a domande esistenziali. La maggioranza della poesia é di impronta fortemente autobiografica ma allo stesso tempo di carattere impegnato. Il Leopardi non mira esclusivamente alla bellezza: la continua meditazione é diretta ad abbracciare la verità.

Possiamo osservare che l'evoluzione della poetica di *Canti* prende la forma di una spirale: dall'inizio di forte impegno individualistico si dirige verso sfere dove regna la poeticità del passato e delle illusioni, per poi ritornare filosoficamente rinforzato alle posizioni di partenza ma mirando all'impegno collettivo e pubblico. Nei termini di bellezza e verità possiamo affermare che adotta due approcci poetici, l'uno dell'affermazione e denuncia della realtà crudele, l'altro del rifugio da questa nel mondo delle illusioni. Mentre queste due atteggiamenti rappresentano i due poli della poetica

romantica, é possibile affermare che anche la tematica della natura come meccanismo violento, l'autobiografismo e l'impegnatezza della poesia sono tratti di una poetica romantica. Perció, anche se non si avvicinó alla forma e alla tematica del genere romantico popolare, possiamo dichiarare Giacomo Leopardi un poeta romantico.

Seznam použité literatury

BINNI, Walter. *La protesta di Leopardi*. Milano: Sansoni, 2000

FRATTINI, Alberto e col. *Giacomo Leopardi. Il problema delle "fonti" alla radice della sua opera*. Roma: Coletti, 1990

LEOPARDI, Giacomo. *Zpěvy*, Kutná Hora: Tichá Byzanc, 2000

LEOPARDI, Giacomo. *Peosie luny*, Praha: SNKLHU, 1959

LEOPARDI, Giacomo. *Tutte le opere*. Milano: Sansoni Editore, 1993

MENGALDO, Pier Vincenzo. *Sonavan le quiete stanze. Sullo stile dei "Canti" di Leopardi*. Bologna: Mulino, 2006

PELÁN, Jiří. *Kapitoly z francouzské, italské a české literatury*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2007

Seznam ostatních použitých pramenů

CD ROM “8. Il primo Ottocento” in *Letteratura Italiana Einaudi*, Mondadori, 2001

www.carmillaonline.com LUPORINI, Cesare. *Il pensiero di Leopardi*, 1987

www.classiciitaliani.it : BONGHI, Giuseppe. *Nota a Canti*

www.fondowalterbinni.it : BINNI, Walter. *Linea e momenti della lirica leopardiana a*
další

www.iliteratura.cz

www.leopardi.it

www.liberliber.it

Přílohy

IL PRIMO AMORE

Tornami a mente il di che la battaglia
D'amor sentii la prima volta, e dissi:
Oimè, se quest'è amor, com'ei travaglia!

Che gli occhi al suol tuttora intenti e fissi,
Io mirava colei ch'a questo core
Primiera il varco ed innocente aprissi.

Ahi come mal mi governasti, amore!
Perchè seco dovea sì dolce affetto
Recar tanto desio, tanto dolore?

E non sereno, e non intero e schietto,
Anzi pien di travaglio e di lamento
Al cor mi discendea tanto diletto?

Dimmi, tenero core, or che spavento,
Che angoscia era la tua fra quel pensiero
Presso al qual t'era noia ogni contento?

Quel pensier che nel di, che lusinghiero
Ti si offeriva nella notte, quando
Tutto queto pareo nell'emisfero:

Tu inquieto, e felice e miserando,
M'affaticavi in su le piume il fianco,
Ad ogni or fortemente palpitando.

E dove io tristo ed affannato e stanco
Gli occhi al sonno chiudea, come per febre
Rotto e deliro il sonno venia manco.

Oh come viva in mezzo alle tenebre
Sorgea la dolce imago, e gli occhi chiusi
La contemplavan sotto alle palpebre!

Oh come soavissimi diffusi
Moti per l'ossa mi serpeano, oh come
Mille nell'alma instabili, confusi

Pensieri si volgean! qual tra le chiome
D'antica selva zefiro scorrendo,

PRVNÍ LÁSKA

(překlad Kamil Bednář)

Vzpomínám dne, kdy prvně útok slastí
Lásky jsem pocítil a pravil: „Běda,
Když *to* je láska, kolik nese strastí!“

5 Sklopiv své oči, vzhlednout nedoveda,
O té jsem snil, jež cudně první měla
Vstoupit v to srdce, které hrud' mi zvedá.

Jak zle jsi se mnou, lásko, zacházela!
Proč sladká láska byla touhy plná
A proč tak velkou bolest přinášela?

10 Proč temná, zkalená a neúplná
I úzkostná a nesouc utrpení,
Uchvátila mne lásky blahá vlna?

Jen rci, mé srdce, jaké rozechvění
A úzkost znalos při myšlence oné,
15 Před níž se každá radost v nudu mění!

Při myšlence, jež dnem i v noci vonné
Tě sváděla, ach, v noci, kdy se zdálo,
Že celá země v tmách a v klidu tone:

20 Ty, neklidné, jsi štěstí s bédou znalo
A pro tebe jsem v trýzni z lože vstával,
Když poplašeně bít jsi nepřestalo!

Když smuten, vyčerpán jsem ulehával,
Tu spánek pro mé podrážděné čivy
I pro horečku kout můj vynechával.

25 Uprostřed temnot, ó jak zdál se živý
Ten sladký zjev, jež víčky zavřenými
Jsem viděl uchvácen, ten přelud tklivý!

30 Ach, jak pronikaly kostmi mými
Přesladké záchvěvy, jichž bezpočtu je,
S přemnoha bludnými a zmatenými

Myšlenkami v mé duši! Takto duje
Mdlý vánek listím prastarého boru

Un lungo, incerto mormorar ne prome.		A dlouhý, tichý šum v něm vyluzuje.
E mentre io taccio, e mentre io non contendo, Che dicevi, o mio cor, che si partia Quella per che penando ivi e battendo?	35	Zatím co sám jsem mlčel bez odporu, Cos řeklo, srdce mé, že odchází tu Ona, pro niž jsi tlouklo do úmoru?
Il cuocer non più tosto io mi sentia Della vampa d' amor, che il venticello Che l'aleggiava, volossene via.		Necítil jsem žár milostného citu, Ach, dokud odlétaje nezved křídla Vánek, jenž rozdmýchával žár můj v skrytu.
Senza sonno io giacea sul dì novello, E i destrier che dovean farmi deserto, Battean la zampa sotto al patrio ostello.	40	Do jitra noc mi spánek nenabídla, Až koně, které odvézti ji měli, zaržáli u bran otcovského sídla.
Ed io timido e cheto ed inesperto, Ver lo balcone al buio protendea L'orecchio avido e l'occhio indarno aperto,	45	Tu nezkušený, tichý, rozechvělý, V tmách balkónu sluch napínal jsem tiše, I oči, které marně vidět chtěly,
La voce ad ascoltar, se ne dovea Di quelle labbra uscir, ch'ultima fosse; La voce, ch'altro il cielo, ahi, mi togliea.		A přál si, abych její slovo slyšel, Alespoň slovo! – když mi nebe bralo, Žel, mnohem víc a naprázdno jsem vyšel.
Quante volte plebea voce percosse Il dubitoso orecchio, e un gel mi prese, E il core in forse a palpitare si mosse!	50	Kolikrát ucho mé se zmýlit dalo Jinými hlasy, až mne zamrazilo A srdce pochybnostmi umíralo!
E poi che finalmente mi discese La cara voce al core, e de' cavai E delle rote il romorio s'intese;		Když posléze se nejvíc rozbušilo A vzdálil se mi hlas ten přemilený A odjíždět vůz s koňmi slyšet bylo,
Orbo rimaso allor, mi rannicchiai Palpitando nel letto e, chiusi gli occhi, Strinsi il cor con la mano, e sospirai.	55	Tu s chvěním jsem se schoulil, opuštěný A zavřel oči, leže v posteli, A srdce svíral, vzdychal, bled jak stěny.
Poscia traendo i tremuli ginocchi Stupidamente per la muta stanza, Ch'altro sarà, dicea, che il cor mi tocchi?	60	Pak vláčeje své nohy, jež se chvěly, světnicí němou, zdrcen jsem si říkal: „Ta rána se už v srdci nezacelí!“
Amarissima allor la ricordanza Locommissi nel petto, e mi serrava Ad ogni voce il core, a ogni sembianza.		Napříště hořkou vzpomínkou jsem pykal, Jež mučila mě při každém slov zvuku A před každíčkou tváří stesk můj vzlykal.
E lunga doglia il sen mi ricercava, Com'è quando a distesa Olimpo piove Malinconicamente e i campi lava.	65	A dlouhé bolesti jsem cítil muku, Jako když smutný déšť se bez ustáníŘine a smáčí pole v tichém hluku.

Ned io ti conoscea, garzon di nove
E nove Soli, in questo a pianger nato
Quando facevi, amor, le prime prove.

Quando in ispregio ogni piacer, nè grato
M'era degli astri il riso, o dell'aurora
Queta il silenzio, o il verdeggiar del prato.

Anche di gloria amor taceami allora
Nel petto, cui scaldar tanto solea,
Che di beltade amor vi fea dimora.

Nè gli occhi ai noti studi io rivolgea,
E quelli m'apparian vani per cui
Vano ogni altro desir creduto avea.

Deh come mai da me sì vario fui,
E tanto amor mi tolse un altro amore?
Deh quanto, in verità, vani siam nui!

Solo il mio cor piaceami, e col mio core
In un perenne ragionar sepolto,
Alla guardia seder del mio dolore.

E l'occhio a terra chino o in se raccolto,
Di riscontrarsi fuggitivo e vago
Nè in leggiadro soffria nè in turpe volto:

Che la illibata, la candida imago
Turbare egli teme a pinta nel seno,
Come all'aure si turba onda di lago.

E quel di non aver goduto appieno
Pentimento, che l'anima ci grava,
E il piacer che passò cangia in veleno,

Per li fuggiti di mi stimolava
Tuttora il sen: che la vergogna il duro
Suo morso in questo cor già non oprava.

Al cielo, a voi, gentili anime, io giuro
Che voglia non m'entrò bassa nel petto,
Ch'arsi di foco intaminato e puro.

Vive quel foco ancor, vive l'affetto,
Spira nel pensier mio la bella imago,

Tenkrát jsem tebe, chlapec, neznal ani,
Stár dvakrát devět sluncí, zrozen k pláči,
Když prvně zkoušelás mne, lásko paní!

70 Když pohrdal jsem každou sebesladší
Radostí, zklamán hvězdami i zoří
I zelení, již v lukách rosa smáčí!

75 I láska k slávě utonula v hoři,
Ač srdce mé dřív tolik vzněcovala,
V němž láska ke kráse teď už jen hoří.

I milá studia má stranou stála
Jak marná věc, ač s nimi ve srovnání
Dřív jiná touha se mi marnou zdála.

80 Ach, jak jsem byl sám sobě k nepoznání!
Tak velká vášeň jinou usmrtila!
Věru jsme nicotností znamenáni!

Svým srdcem kochat se má radost byla,
S ním úvahy jsem vedl dnem i nocí
A střežil bolest svou, jež nekončila.

85 A oko, sklopené, nic nevidoucí,
Nechtělo hledět, letmo ani maně,
Na jinou tvář, ať ošklivou či skvoucí,

90 A cudný obraz v duši – věrné schráně –
Bála se porušit, byť jen tak málo,
Co rozčeřil by vánek vodní pláně.

A lítost, že mé blaho neuzrálo,
Lítost, jež tíží duši jako skála
A pro niž se mé štěstí jedem stalo,

95 Ta lítost nad zašlým mě sužovala
Srdce tak zle, že stud je nezasáhl
Svým krutým kousnutím už ani zmála.

Nebe a lidé, vám jsem odpřisáhl,
Že nikdy nevedly mne choutky líné,
Že vždy jen čistým plamenem jsem prahl!

100 Žhne dál ten plamen, cit ten nepomine,
žhne krásný obraz, jímž si přibližuji

Da cui, se non celeste, altro diletto
Giammai non ebbi, e sol di lei m'appago.

ALL'ITALIA

O patria mia, vedo le mura e gli archi
E le colonne e i simulacri e l'erme
Torri degli avi nostri,
Ma la gloria non vedo,
Non vedo il lauro e il ferro ond'eran carchi
I nostri padri antichi. Or fatta inerme,
Nuda la fronte e nudo il petto mostri.
Oimè quante ferite,
Che lividor, che sangue! oh qual ti veggio,
Formosissima donna! Io chiedo al cielo
E al mondo: dite dite;
Chi la ridusse a tale? E questo è peggio,
Che di catene ha carche ambe le braccia;
Sì che sparte le chiome e senza velo
Siede in terra negletta e sconsolata,
Nascondendo la faccia
Tra le ginocchia, e piange.
Piangi, che ben hai donde, Italia mia,
Le genti a vincer nata
E nella fausta sorte e nella ria.

(...)

Nessun pugna per te? non ti difende
Nessun de' tuoi? L'armi, qua l'armi: io solo
Combatterò, procomberò sol io.
Dammi, o ciel, che sia foco
Agl'italici petti il sangue mio.

(...)

Oh venturose e care e benedette
L'antiche età, che a morte
Per la patria correat le genti a squadre;
E voi sempre onorate e gloriose,
O tessaliche strette,
Dove la Persia e il fato assai men forte

tu, jenž mi neposkytla slasti jiné
krom božské, a jen tou se spokojují!

ITÁLII

(překlad Karel Zlín)

Otčino, vidím zdi, oblouky,
Sloupy, obrazy a věže,
Opuštěné našimi předky,
Nevidím však tvou slávu,
5 Nevidím vavříny, ani železo, které tudy nesli
Antikou naši otcové. Jsi beze zbraní,
nahé je tvé čelo i tvá hrud'.
Běda, jen samé rány!
Jaká bledost, kolik krve! Běda, tak tě vidím,
10 Nádherná paní! A táži se bohů
Tohoto světa: řekněte, řekněte;
Kdo ji pokořil? A hůř ještě:
Kdo sevřel okovy její paže,
15 Aby, vlasy rozcuchány, bez závoje,
Sražena k zemi, neutišitelná a opuštěná,
Skrývala na kolenou
Svou plačící tvář?
Plač, neboť máš proč, má Itálie,
Zrozená k tomu vést svůj lid
20 Štastným údělem i zlým osudem.

(...)

Nikdo se pro tebe nebije? Nikdo z těch, kteří ti patří,
tě nebrání? Dejte mi zbraně, já zcela sám
zvednu se k boji a padnu.
Nebesa, dopřejte mi, aby má krev
40 Zažehla plamenem italská srdce.

(...)

Ó příznivé, drahé a požehnané
Doby antiky, kdy vstříc smrti
Pro otčinu lid kráčel v legiích,
A vy, navěky ctěné a slavené
65 Thessalské pluky,
Tehdy Persie i sám osud byli slabší

Fu di poch'alme franche e generose!
Io credo che le piante e i sassi e l'onda
E le montagne vostre al passeggiere
Con indistinta voce
Narrin siccome tutta quella sponda
Coprir le invitte schiere
De' corpi ch'alla Grecia eran devoti.
Allor, vile e feroce,
Serse per l'Ellesponto si fuggia,
Fatto ludibrio agli ultimi nepoti;
E sul colle d'Antela, ove morendo
Si sottrasse da morte il santo stuolo,
Simonide salia,
Guardando l'etra e la marina e il suolo.

E di lacrime sparso ambe le guance,
E il petto ansante, e vacillante il piede,
Toglieasi in man la lira:
Beatissimi voi,
Ch'offriste il petto alle nemiche lance
Per amor di costei ch'al Sol vi diede;
Voi che la Grecia cole, e il mondo ammira.
Nell'armi e ne' perigli
Qual tanto amor le giovanette menti,
Qual nell'acerbo fato amor vi trasse?
Come sì lieta, o figli,
L'ora estrema vi parve, onde ridenti
Correste al passo lacrimoso e duro?
Parea ch'a danza e non a morte andasse
Ciascun de' vostri, o a splendido convito:
Ma v'attendea lo scuro
Tartaro, e l'onda morta;
Nè le spose vi foro o i figli accanto
Quando su l'aspro lito
Senza baci moriste e senza pianto.

(...)

SOPRA IL MONUMENTO DI DANTE che si preparava in Firenze

Perchè le nostre genti
Pace sotto le bianche ali raccolga,
Non fien da' lacci sciolte
Dell'antico sopor l'itale menti

Než několik šlechtných a svobodných duší!
Věřím, že stromy, skály, říční proudy
I horské ozvěny znovu vypoví poutníkovi
70 Nezvučným hlasem,
Jak neporazitelné útvary
Těl, zasvěcených Řecku,
Pokrývali vaše pobřeží. Tehdy
Hellespontem prchal
75 Zběsilý a hrubý Xerxes,
Už navždy pohrdaný potomstvem;
Tam na Athélském návrší, umíraje,
Houf svatých bojovníků unikal smrti,
A Simonides stoupal vzhůru
80 Vzhlížeje k obloze, k moři a na zem dole.

Skráně pokryté slzami,
Srdce divoce bijící, vrávoraje,
Uchopil svou lyru:
Ó blahoslavení,
85 Kteří pro lásku k vlasti, jež vám darovala světlo dní,
Věnujete svá srdce oštěpům nepřítele,
Vy, kteří milujete Řecko, obdivované světem.
Uprostřed zbraní a nebezpečí,
Co je to za lásku, vy mladé duše,
90 Co je to za lásku, vlekoucí vás trpkému osudu vstříc?
A s jakým veselím, děti,
Když přišla vaše poslední hodina, smějíce se,
Sestupujete do údolí zmaru.
Zdá se, že se zvedáte k tanci
95 A odcházíte na banket, nikoli na smrt.
Je to však jen tma, která vás očekává,
Tartar a vlna smrti.
Ani vaše ženy, ani vaši synové
Vás nemohou doprovodit k těmto drsným břehům,
100 Umíráte bez jejich polibků a bez jejich slz.

(...)

NA DANTŮV POMNÍK, Jehož zbudování je připravováno ve Florencii (překlad Karel Zlín)

Přestože náš lid
Je shromážděn pod křídly míru,
Přesto italská duše
Nevstane z antických mrákot,

S'ai patrii esempi della prisca etade
Questa terra fatal non si rivolga.
O Italia, a cor ti stia
Far ai passati onor; che d'altrettali
Oggi vedove son le tue contrade,
Nè v'è chi d'onorar ti si convegna.
Volgiti indietro, e guarda, o patria mia,
Quella schiera infinita d'immortali,
E piangi e di te stessa ti disdegna;
Che senza sdegno omai la doglia è stolta:
Volgiti e ti vergogna e ti riscuoti,
E ti punga una volta
Pensier degli avi nostri e de' nepoti.

D'aria e d'ingegno e di parlar diverso
Per lo toscano suol cercando gia
L'ospite desioso
Dove giaccia colui per lo cui verso
Il meonio cantor non è più solo.
Ed, oh vergogna! udia
Che non che il cener freddo e l'ossa nude
Giaccian esuli ancora
Dopo il funereo di sott'altro suolo,
Ma non sorgea dentro a tue mura un sasso,
Firenze, a quello per la cui virtude
Tutto il mondo t'onora.
Oh voi pietosi, onde sì tristo e basso
Obbrobrio laverà nostro paese!
Bell'opra hai tolta e di ch'amor ti rende,
Schiera prode e cortese,
Qualunque petto amor d'Italia accende.

(...)

Taccio gli altri nemici e l'altre doglie;
Ma non la più recente e la più fera,
Per cui presso alle soglie
Vide la patria tua l'ultima sera.

Beato te che il fato
A viver non dannò fra tanto orrore;
Che non vedesti in braccio
L'itala moglie a barbaro soldato;
Non predar, non guastar cittadi e colti
L'asta inimica e il peregrin furore;
Non degl'itali ingegni

5 Jestliže ty, má neblahá země,
se nevrátíš k příkladu svých předků.
Itálie, měj na srdci
Vzdát úctu těm, kteří zde před námi žili,
Neboť tvé končiny ovdověly po těchto mužích,
10 Není zde nikdo, komu teď můžeš vzdát čest.
Má vlasti, ohlédni se a pohleď
Na nekonečný průvod nesmrtelných,
Plač a pohrdej sama sebou,
Neboť beze zloby trpět je pošetilé.
15 Ohlédni se, zrudni a oťres se,
A nechť tě zažehnou
Myšlenky našich předků a našich synů.

Cizincem zde, neznajícím nářečí a místní zvyky,
Netrpělivý návštěvník hledá
20 V toskánské zemi
Hrob toho, který svými verši
Způsobil, že velký méonský básník už není sám, "
Jaká hanba! Doslechne se,
že jeho popel a jeho kosti
25 leží stále ode dne pohřbu
samotné v jiné zemi,
A že ve tvých zdech, Florencie,
Nikdy nebyl vztyčen kámen tomu, jehož zásluhy
Ti přinášejí světovou slávu.
30 Ó vy, plni vřelého porozumění, díky vám
Naše země se zbaví této hanby!
Dílo vytvořené s láskou
Vám zaručí vděčnost
Všech italských srdcí.

(...)

A mlčím zde o jiných bolestech a o jiných nepřátelích,
100 Ne však o těch nejbližších a nejkrutějších,
Jejichž vinou, téměř na prahu smrti,
Tvá vlast zde žije svůj poslední večer.

Šťasten ty, jemuž osud neuložil
Žít v době těchto hrůz.
105 Ty, jenž neviděl jsi italskou choť
V náručí barbarského vojáka,
Ani oštěpy nepřátel, ani cizáckou zuřivost
Plenit a bořit města a drancovat pole,
A neviděl jsi odvlékat

Tratte l'opre divine a miseranda
Schiavitùde oltre l'alpe, e non de' folti
Carri impedita la dolente via;
Non gli aspri cenni ed i superbi regni;
Non udisti gli oltraggi e la nefanda
Voce di libertà che ne schernia
Tra il suon delle catene e de' flagelli.
Chi non si duol? che non soffrimmo? intatto
Che lasciaron quei felli?
Qual tempio, quale altare o qual misfatto?

(...)

In eterno perimmo? e il nostro scorno
Non ha verun confine?
Io mentre viva andrò sclamando intorno,
Volgiti agli avi tuoi, guasto legnaggio;
Mira queste ruine
E le carte e le tele e i marmi e i templi;
Pensa qual terra premi; e se destarti
Non può la luce di cotanti esempi,
Che stai? levati e parti.
Non si conviene a sì corrotta usanza
Questa d'animi eccelsi altrice e scola:
Se di codardi è stanza,
Meglio l'è rimaner vedova e sola.

L'INFINITO

Sempre caro mi fu quest'ermo colle,
E questa siepe, che da tanta parte
Dell'ultimo orizzonte il guardo esclude.
Ma sedendo e mirando, interminati
Spazi di là da quella, e sovrumani
Silenzi, e profondissima quiete
Io nel pensier mi fingo; ove per poco
Il cor non si spaura. E come il vento
Odo stormir tra queste piante, io quello
Infinito silenzio a questa voce
Vo comparando: e mi sovvien l'eterno,
E le morte stagioni, e la presente
E viva, e il suon di lei. Così tra questa
Immensità s'annega il pensier mio:
E il naufragar m'è dolce in questo mare

110 Božská díla italského ducha
Během neblahého područí daleko za Alpy,
Ani proudy vozů svírajících v obklíčení ubohý život,
Ani kruté výnosy a pyšnou moc.
Ne, ty jsi nezaslechl urážky a ničemný
115 Hlas svobody, jež se nám vysmívala,
Uprostřed hluku řetězů a důtek.
Kdo z toho nestéнал žalem? Kdo tady netrpěl? Jaký chrám
A jaký oltář zrady
Zanechal zde, neporušen, neukončený zločin?

(...)

Jsme navěky mrtvi? A naše hanba
Nemá hranic?
190 Dokud budu žít, všude budu volat:
Vrať se ke svým otcům, zkažené pokolení,
Pohleď na tyto ruiny,
Na knihy, obrazy, mramory a chrámy,
Mysli na zem, po které kráčíš, a jestliže světlo
195 Zářící z těchto příkladů tě nedokáže povzbudit,
Proč zde setrváváš? Odejdi bez návratu!
Tato škola, tato živitelka vznešených duší
Nemůže vyhovovat zkaženému lidu:
A jestliže zde chová pouze zbabělé,
200 Bude pro ni lépe, zůstane-li vdovou a o samotě.

NEKONEČNO

(překlad Kamil Bednář)

Vždy rád jsem měl vrch tento opuštěný
I tento živý plot, jenž z valné části
Výhledu na vzdálený obzor brání.
Však usednuv zde, prostor nekonečný
5 Tam za plotem i nadpozemské ticho
A přehluboký mír si představuji,
Až bezmála se tlukoucí mé srdce
Tím poleká. A když pak slyším vítr,
Jak v těchto keřích šelestí, tu ono
10 Nezměrné ticho s tímto šelestěním
Srovnávám, na věčnost vzpomínaje,
Na zašlá údobí i na současnost
Živoucích časů se vším jejich hlukem,
V té nesmírnosti myšlenka má tone
15 A v tomto moři ztroskotat je sladké.

ALLA LUNA

O graziosa luna, io mi rammento
Che, or volge l'anno, sovra questo colle
Io venia pien d'angoscia a rimirarti:
E tu pendevi allor su quella selva
Siccome or fai, che tutta la rischiari.
Ma nebuloso e tremulo dal pianto
Che mi sorgea sul ciglio, alle mie luci
Il tuo volto appariva, che travagliosa
Era mia vita: ed è, nè cangia stile,
O mia diletta luna. E pur mi giova
La ricordanza, e il noverar l'etate
Del mio dolore. Oh come grato occorre
Nel tempo giovanil, quando ancor lungo
La speme e breve ha la memoria il corso,
Il rimembrar delle passate cose,
Ancor che triste, e che l'affanno duri!

AD ANGELO MAI

Quand'ebbe trovato i libri di Cicerone
della Republica

Italo ardito, a che giammai non posi
Di svegliar dalle tombe
I nostri padri? ed a parlar gli meni
A questo secol morto, al quale incombe
Tanta nebbia di tedio? E come or vieni
Sì forte a' nostri orecchi e sì frequente,
Voce antica de' nostri,
Muta sì lunga etade? e perchè tanti
Risorgimenti? In un balen feconde
Venner le carte; alla stagion presente
I polverosi chiostru
Serbaro occulti i generosi e santi
Detti degli avi. E che valor t'infonde,
Italo egregio, il fato? O con l'umano
Valor forse contrasta il fato invano?

Certo senza de' numi alto consiglio
Non è ch'ove più lento

LUNĚ

(překlad Karel Zlín)

Má líbezná luno, vzpomínám si,
Že před rokem, na tomto návrší,
Hleděl jsem na tebe pln úzkosti.
Ty, tehdy zavěšena tady nad lesem,
5 Ozařovala jsi kraj stejně jako dnes.
Chvějící se a v mlhách, pod závojem slz,
Jež se zachytily na řasách, mým očím
Jevila se tenkrát tvoje tvář, a mukou
Byl pro mne život: od té chvíle nic
10 Se nezměnilo, má luno. Přesto však mě těší
Se rozpomínat. Počítám zde věky
Svojí bolesti. Ach, jak je příjemné,
Ve chvílích mládí, kdy naše naděje
Je krátkou sumou vzpomínek,
15 Si připomínat vše, co pominulo,
Zatím co trápení a smutky trvají!

ANGELO MAI

Když našel Ciceronovu knihu Republica;
Jemu věnováno
(překlad Karel Zlín)

Odvážný Itale, proč nepřestáváš
Budit v hrobech
Naše otce? A proč je nutíš mluvit
V tomto mrtvém století, uprostřed
5 Mlhy omrzlosti? A ty, náhle
Maším uším jasně znějící a stále častěji se vracející
Antický hlase našich odešlých,
Proč jsi se tak nadlouho odmlčel? Proč
Toto nečekané znovuzrození? Stránky knih
10 Jediným zážehem byly oživeny: celý věk
Kláštery plné prachu
Uchovávaly v skrytu ušlechtilá a svatá
Slova našich předků. Ctěný Itale,
Je to osud, jenž je zde inspirován odvahou,
15 A nebo je to lidská odvaha, která je silnější než on?

Není to jistě bez blahovůle bohů,
V dobách, kdy vždy těžší,

E grave è il nostro disperato obbligo,
A percoter ne rieda ogni momento
Novo grido de' padri. Ancora è pio
Dunque all'Italia il cielo; anco si cura
Di noi qualche immortale:
Ch'essendo questa o nessun'altra poi
L'ora da ripor mano alla virtude
Rugginosa dell'itala natura,
Veggiam che tanto e tale
E' il clamor de' sepolti, e che gli eroi
Dimenticati il suol quasi dischiude,
A ricercar s'a questa età sì tarda
Anco ti giovi, o patria, esser codarda

(...)

Eran calde le tue ceneri sante,
Non domito nemico
Della fortuna, al cui sdegno e dolore
Fu più l'averno che la terra amico.
L'averno: e qual non è parte migliore
Di questa nostra? E le tue dolci corde
Sussurravano ancora
Dal tocco di tua destra, o sfortunato
Amante. Ahi dal dolor comincia e nasce
L'italo canto. E pur men grava e morde
Il mal che n'addolora
Del tedio che n'affoga. Oh te beato,
A cui fu vita il pianto! A noi le fasce
Cinse il fastidio; a noi presso la culla
Immoto siede, e su la tomba, il nulla.

(...)

Da te fino a quest'ora uom non è sorto,
O sventurato ingegno,
Pari all'italo nome, altro ch'un solo,
Solo di sua codarda etate indegno
Allobrogo feroce, a cui dal polo
Maschia virtù, non già da questa mia
Stanca ed arida terra,
Venne nel petto; onde privato, inerme,
(Memorando ardimento) in su la scena
Mosse guerra a' tiranni: almen si dia
Questa misera guerra
E questo vano campo all'ire inferme

A vždy hlubší je naše zoufalé zapomínání,
Že nás vždy častěji zasahuje
20 Nový křik našich otců. Obloha tedy ještě má
Soucit s Itálií? Několik nesmrtelných
Se tedy o nás ještě zajímá?
Neboť v této hodině, po níž nepřijde žádná jiná,
Je třeba vzít do rukou
25 Rezavějící sílu italského charakteru.
To snad je také
Smyslem křiku těch zahrabaných.
A půda se otevírá nad zapomenutými hrdiny
Proto, aby viděli, zdali ještě máš,
30 V této pozdní chvíli, má vlasti, strach.

Tvůj svatý popel ještě nevychladl,
Nezkrotný nepříteli
Štěstěny, když pln hněvu a bolesti
Náhle jsi poznal, že podsvětí je vlídnější než zem.
65 Podsvětí: a který kraj není laskavější
Než ten náš? A ty: ještě doznívají
Tvé sladké struny
Pod doteky tvých prstů, nešťastný
Milenče. Ach, je to vždy jen bolest, z níž se zvedá
70 Zpěv Itálie. A přece zlo, kterým trpíme
Zraňuje méně
Než nuda, jež nás rdousí. Ó blahoslavený,
Ty, pro kterého slzy byly životem! Jsme
Zavaleni melancholií. Nehybná, bdí
75 Nad našimi kolébkami, spolu s nicotou na našich hrobech.

(...)

Nikdo, mimo tebe, až do tohoto dne,
Nadaný nešťastníku,
Nebyl hoden nést italské jméno s výjimkou
Zuřivce z Piemontu, jenž ve svém pohrdání
155 Stoletím zbabělých byl sám a jehož srdce
Dostalo darem mužnou odvahu nikoliv od samého
Pustého a vyprahlého kraje,
Nýbrž tam na severu. Beze zbraní
(Pamětihodná odvaha) samotný na scéně,
160 Zaútočil na tyrany: aby alespoň
Touto ubohou válkou, odehrávající se
Na bitevním poli marnosti ukázal světu

Del mondo. Ei primo e sol dentro all'arena
Scese, e nullo il seguì, che l'ozio e il brutto
Silenzio or preme ai nostri innanzi a tutto.

Disdegnando e fremendo, immacolata
Trasse la vita intera,
E morte lo scampò dal veder peggio.
Vittorio mio, questa per te non era
Età nè suolo. Altri anni ed altro seggio
Convieni agli alti ingegni. Or di riposo
Paghi viviamo, e scorti
Da mediocrità: sceso il sapiente
E salita è la turba a un sol confine,
Che il mondo agguaglia. O scopritor famoso,
Segui; risveglia i morti,
Poi che dormono i vivi; arma le spente
Lingue de' prischi eroi; tanto che in fine
Questo secol di fango o vita agogni
E sorga ad atti illustri, o si vergogni.

LA SERA DEL DI' DI FESTA

Dolce e chiara è la notte e senza vento,
E queta sovra i tetti e in mezzo agli orti
Posa la luna, e di lontan rivela
Serena ogni montagna. O donna mia,
Già tace ogni sentiero, e pei balconi
Rara traluce la notturna lampa:
Tu dormi, che t'accolse agevol sonno
Nelle tue chete stanze; e non ti morde
Cura nessuna; e già non sai nè pensi
Quanta piaga m'apristi in mezzo al petto.
Tu dormi: io questo ciel, che sì benigno
Appare in vista, a salutar m'affaccio,
E l'antica natura onnipossente,
Che mi fece all'affanno. A te la speme
Nego, mi disse, anche la speme; e d'altro
Non brillin gli occhi tuoi se non di pianto.
Questo dì fu solenne: or da' trastulli
Prendi riposo; e forse ti rimembra
In sogno a quanti oggi piaceresti, e quanti
Piacquero a te: non io, non già, ch'io spero,
Al pensier ti ricorro. Intanto io chieggo
Quanto a viver mi resti, e qui per terra

Bezmocnou zuřivost. Sestoupil do arény
Jako první a sám, nikým nenásledován,
165 Neboť naši hlavní činností je zde lenost uprostřed ticha.

Plný pohrdání a chvějící se, bez poskvrny
Uchoval zde celý svůj život
A smrt ho uchránila vidět nejhorší.
Můj Alfieri! Ani tento věk, ani tento kraj
170 Nebyly pro tebe. Jiné dny a jiná místa
Vyhovují velkému duchu. Odpočívající
A nasycené, provází nás
Prostřednost: když moudrost je zavržena,
Dav vystoupí až tam, kde vše
175 Je na stejné úrovni. Proslulý nálezče,
Nepřestávej zde budit mrtvé
Neboť živí spí; a ozbrojuj
Ztracené jazyky dávných hrdinů, abychom na konci
Tohoto století, naplněného bahnem, zatoužili
180 Po velkých činech, nebo se propadli hanbou.

VEČER SVÁTEČNÍHO DNE (překlad Kamil Bednář)

Vlahá a mírná je noc bezvětrná
A klidně nad střechami, vproštěd zahrad
Se vznáší luna, odhalujíc v dálce
Hřebeny hor. Ó moje milovaná,
5 Již cesty utichly a přes balkóny
Jen tu a tam prosvítá noční lampa!
Ty spíš, když spánek lehounce tě objal
V tvých tichých komnatách, a žádná starost
Tě nesvívá a nevíš, nevzpomínáš,
10 Jak těžkou ranou protkla jsi mi srdce.
Ty spíš – leč já se pozdraviti chystám
Zde toto nebe, na pohled tak vlídné,
I přírodu, tu všemocnou a dávnou,
Jež stvořila mne k mukám. „Odpírám ti
15 Naději, ano, naději,“ mi řekla
„a oči necht' se ti jen slzou třpytí!“
Sváteční den byl dnes; teď odpočíváš,
Již po zábavě, ve snách vzpomínajíc,
Komu ses zalíbila i kdo tobě –
20 Aníž jde o mne snad a aniž doufám,
Že vzpomeneš si na mně. Ptám se jenom,
Co života mi zbývá, klesám na zem

Mi getto, e grido, e fremo. Oh giorni orrendi
 In così verde etate! Ahi, per la via
 Odo non lunge il solitario canto
 Dell'artigian, che riede a tarda notte,
 Dopo i sollazzi, al suo povero ostello;
 E fieramente mi si stringe il core,
 A pensar come tutto al mondo passa,
 E quasi orma non lascia. Ecco è fuggito
 Il dì festivo, ed al festivo il giorno
 Volgar succede, e se ne porta il tempo
 Ogni umano accidente. Or dov'è il suono
 Di que' popoli antichi? or dov'è il grido
 De' nostri avi famosi, e il grande impero
 Di quella Roma, e l'armi, e il fragorio
 Che n'andò per la terra e l'oceano?
 Tutto è pace e silenzio, e tutto posa
 Il mondo, e più di lor non si ragiona.
 Nella mia prima età, quando s'aspetta
 Bramosamente il dì festivo, or poscia
 Ch'egli era spento, io doloroso, in veglia,
 Premea le piume; ed alla tarda notte
 Un canto che s'udia per li sentieri
 Lontanando morire a poco a poco,
 Già similmente mi stringeva il core.

IL SOGNO

Era il mattino, e tra le chiuse imposte
 Per lo balcone insinuava il sole
 Nella mia cieca stanza il primo albore;
 Quando in sul tempo che più leve il sonno
 E più soave le pupille adombra,
 Stettemi allato e riguardommi in viso
 Il simulacro di colei che amore
 Prima insegnommi, e poi lasciommi in pianto.
 Morta non mi pareva, ma trista, e quale
 Degl'infelici è la sembianza. Al capo
 Appressommi la destra, e sospirando,
 Vivi, mi disse, e ricordanza alcuna
 Serbi di noi? Donde, risposi, e come
 Vieni, o cara beltà? Quanto, deh quanto
 Di te mi dolse e duol: nè mi credea
 Che risaper tu lo dovessi; e questo

A naříkám a chvěji se. Ó strašné
 Dny v tak nezralém věku! A tu slyším
 25 V ulici blízko osamělou píseň
 Řemeslníka, jenž se pozdě vrací
 Po zábavě do ubohé své jizby,
 A srdce se mi svírá při myšlence,
 Jak na světě vše pomíjí a hyne,
 30 Takřka beze stop. Hle, minul, přešel
 Den sváteční a po něm přijde znovu
 Den všední, a čas všechny děje lidské
 Odnáší s sebou. Kde je hluk a vření
 Národů dávných? Kde je slavná pověst
 35 Proslulých našich předků, pyšné panství
 Mocného Říma a hřmot vojsk, třesk zbraní,
 Otřásajících soušemi a mořem?
 Vše skrylo mlčení a odpočívá
 Svět, který o nich dávno nehovoří.
 40 V dětství, kdy dychtivě se očekává
 Den sváteční, já po každé, když minul,
 V bolestném zmatku zmítal jsem se v loži,
 Nemohu spát, a potom pozdě v noci,
 Když bylo slyšet zpěv, jak po pěšinách
 45 Se vzdaluje a poznenáhlu zmírá,
 Mně podobně tak svíralo se srdce.

SEN

(překlad Kamil Bednář)

Nastalo jitro a svým prvním jasem
 Přes balkón slunce vkrádalo se ke mně
 V tmou jizby skrz zavřené okenice,
 Když v oné chvíli lehčího už spánku,
 5 Sladce zastírajícího víčka,
 U lože stanul mi a v oči hleděl
 Přelud té, jež mě první naučila
 Lásce, a pak mě zanechala v slzách.
 Nezdála se ani mrtvá, ale smutná, s tváří,
 10 Jenž nezná, co je štěstí. Přiblížila
 Mi pravou ruku k čelu, pravíc smutně:
 „Ty žiješ, ale zdali vzpomínáš si
 kdy na mne?“ „Odkud“, řekl jsem, „a kterak
 se vracíš, drahá, krásná? Tolik, běda,
 15 tě dosud oplakávám, bez jistoty,
 že se to někdy dozvíš! A má bolest

Facea più sconcolato il dolor mio.
Ma sei tu per lasciarmi un'altra volta?
Io n'ho gran tema. Or dimmi, e che t'avvenne?
Sei tu quella di prima? E che ti strugge
Internamente? Obblivione ingombra
I tuoi pensieri, e gli avviluppa il sonno;
Disse colei. Son morta, e mi vedesti
L'ultima volta, or son più lune. Immensa
Doglia m'opprese a queste voci il petto.

(...) non avverrà ch'io ti ritrovi al mondo,
Creder nol posso. Ahi ahi, che cosa è questa
Che morte s'addimanda? Oggi per prova
Intenderlo potessi, e il capo inerme
Agli atroci del fato odii sottrarre.
Giovane son, ma si consuma e perde
La giovinezza mia come vecchiezza;
La qual pavento, e pur m'è lunge assai.
Ma poco da vecchiezza si discorda
Il fior dell'età mia. Nascemmo al pianto,
Disse, ambedue; felicità non rise
Al viver nostro; e diletto il cielo
De' nostri affanni. Or se di pianto il ciglio,
Soggiunsi, e di pallor velato il viso
Per la tua dipartita, e se d'angoscia
Porto gravido il cor; dimmi: d'amore
Favilla alcuna, o di pietà, giammai
Verso il misero amante il cor t'assalse
Mentre vivesti? Io disperando allora
E sperando traeva le notti e i giorni;
Oggi nel vano dubitar si stanca
La mente mia. Che se una volta sola
Dolor ti strinse di mia negra vita,
Non mel celar, ti prego, e mi soccorra
La rimembranza or che il futuro è tolto
Ai nostri giorni. (...)

LA VITA SOLITARIA

La mattutina pioggia, allor che l'ale
Battendo esulta nella chiusa stanza
La gallinella, ed al balcon s'affaccia
L'abitator de' campi, e il Sol che nasce

stává se tím vždy ještě drásavější.
Teď po druhé mne opustit se chystáš?
Bojím se toho. Rci však, co je s tebou?
20 Jsi, jaká bývalas? A co tě trýzní?“
„Zapomenutí myšlenkám tvým brání
a sen je mate,“ odpověděla mi.
„Jsem mrtva, a je tomu mnoho týdnů,
co jsi mne viděl naposled.“ Tu hrozná
25 bolest mi stiskla srdce při těch slovech (...)

(...) nikdy
tě víckrát zde na světě neuvidím,
nemohu uvěřit. Ach, běda, běda,
co je to, co zvem smrtí? Kéž bych mohl
to okusit a bezbrannou tvou hlavu
50 vytrhnout z jařma nenávistné sudby!
Jsem mlád, leč moje mládí se už ztrácí
A sebe stravuje tak jako stáří,
Jehož se děsím, třebas vzdáleno je;
Tak málo jen se liší od staroby
55 Květ mého života!“ „My oba,“ řekla,
„se zrodili jen k slzám. Na nás štěstí
se nesmálo a nebe těšilo
z našeho trápení.“ „Když hořké slzy
mám v očích,“ řekl jsem „a bledost v lících
60 nad ztrátou tebe, a tak těžká úzkost
mi drtí srdce, pověz, zdali někdy
jiskérka soucitu a lásky ke mně,
tak ubohému, v srdci se ti vzňala,
dokud jsi žila? Tenkrát v zoufalosti
65 i v nadějích jsem trávil dny i noci.
Dnes v matných pochybách se vyčerpává
Má duše. Jestliže tě aspoň jednou
Uchvátil soucit s životem mým temným,
Ó prosím, netaj mi to, ať mě hřeje
70 Alespoň vzpomínka, když odňata je
Nám budoucnost!“ (...)

SAMOTÁŘSKÝ ŽIVOT

(překlad Karel Zlín)

Za ranního deště, když v ohradě
Slepice jásavě tluče křídly,
A když z oken balkonu se vyklání
Venkovan, když slunce vychází za chvějící se

I suoi tremuli rai fra le cadenti
Stille saetta, alla capanna mia
Dolcemente picchiando, mi risveglia;
E sorgo, e i lievi nugoletti, e il primo
Degli augelli susurro, e l'aura fresca,
E le ridenti piagge benedico:
Poiché voi, cittadine infauste mura,
Vidi e conobbi assai, là dove segue
Odio al dolor compagno; e doloroso
Io vivo, e tal morirò, deh tosto! Alcuna
Benchè scarsa pietà pur mi dimostra
Natura in questi lochi, un giorno oh quanto
Verso me più cortese! E tu pur volgi
Dai miseri lo sguardo; e tu, sdegnando
Le sciagure e gli affanni, alla reina
Felicità servi, o natura. In cielo,
In terra amico agl'infelici alcuno
E rifugio non resta altro che il ferro.

Talor m'assido in solitaria parte,
Sovra un rialto, al margine d'un lago
Di taciturne piante incoronato.
Ivi, quando il meriggio in ciel si volve,
La sua tranquilla imago il Sol dipinge,
Ed erba o foglia non si crolla al vento,
E non onda incresparsi, e non cicala
Strider, nè batter penna augello in ramo,
Nè farfalla ronzar, nè voce o moto
Da presso nè da lunge odi nè vedi.
Tien quelle rive altissima quiete;
Ond'io quasi me stesso e il mondo obbligo
Sedendo immoto; e già mi par che sciolte
Giaccian le membra mie, nè spirto o senso
Più le commova, e lor quiete antica
Co' silenzi del loco si confonda.

(...)

NELLE NOZZE DELLA SORELLA PAOLINA

Poi che del patrio nido
I silenzi lasciando, e le beate
Larve e l'antico error, celeste dono,
Ch'abbella agli occhi tuoi quest'ermo lido,

5 Clonou, plnou zářících kapek, a když déšť
Při pádu zlehka ťuká na mou chýši,
Tehdy se probouzím. Vstáváje,
Všemu zde: něžným oblakům, prvnímu
Křiku ptáků, i svěžímu vzduchu,
10 I svahům kolem, udílím pozhnání.
Neboť vás vidím a dobře vás znám,
Neblahé zdi měst, kde nenávisť
Provází bolest, a kde, krušen
Bolestí, žiju, a brzy zemřu!
15 Přesto příroda (jež byla kdysi
Mnohem přívětivější) mi prokazuje
V těchto místech jisté známky soucitu.
Ty ale také odvracíš své oči nešťastných,
Ó přírodo, pohrdaje zarmoucenými a bolestmi,
20 Ty sloužíš pouze štěstí, jeho svrchovanosti.
Nešťastní mají na zemi, ani na nebi,
Jiného přítele a jinou skrýš než kov.

Někdy usedám na osamělé místo
Pod návrším na okraji jezera,
25 Korunovaného mlčenlivými rostlinami.
Tam, když poledne otáčí oblohou,
Slunce zvedá svůj tichý obraz.
Ve větru ani tráva, ani list
Se nehne, žádná vlna se nečeří,
30 Není slyšet vrzání cikády, pták
Netluče křídly a nezní šelest
Motýla; zde ani v dálce nic, žádný hlas,
Břehy objímá hluboké ticho. Tak, nehybný,
Až k zapomnění sebe sama a celého světa,
35 Když mé ležící údy, jež neoživuje cist a dech,
Mi připadají být už navždy uvolněny,
Říkám si: nechť jejich antický mír
Se smísí s tichem tohoto místa.

(...)

U PŘÍLEŽITOSTI SŇATKU SESTRY PAOLINY (překlad Karel Zlín)

Potom, když daleko od otcovské střechy,
Kde jsi zanechala svá ticha a šťastné
Přízraky a antický omyl, nebeský dar
Zkrášlující ti tento pustý břeh,

Te nella polve della vita e il suono
Tragge il destin; l'obbrobriosa etate
Che il duro cielo a noi prescisse impara,
Sorella mia, che in gravi
E luttuosi tempi
L'infelice famiglia all'infelice
Italia accrescerai. Di forti esempi
Al tuo sangue provvedi. Aure soavi
L'empio fato interdice
All'umana virtude,
Nè pura in gracil petto alma si chiude.

O miseri o codardi
Figliuoli avrai. Miseri eleggi. Immenso
Tra fortuna e valor dissidio pose
Il corrotto costume. Ahi troppo tardi,
E nella sera dell'umane cose,
Acquista oggi chi nasce il moto e il senso.
Al ciel ne caglia: a te nel petto siede
Questa sovr'ogni cura,
Che di fortuna amici
Non crescano i tuoi figli, e non di vile
Timor gioco o di speme: onde felici
Sarete detti nell'età futura:
Poiché (nefando stile,
Di schiatta ignava e finta)
Virtù viva sprezziam, lodiamo estinta.

Donne, da voi non poco
La patria aspetta; e non in danno e scorno
Dell'umana progenie al dolce raggio
Delle pupille vostre il ferro e il foco
Domar fu dato. A senno vostro il saggio
E il forte adopra e pensa; e quanto il giorno
Col divo carro accerchia, a voi s'inchina.
Ragion di nostra etate
Io chieggo a voi. La santa
Fiamma di gioventù dunque si spegne
Per vostra mano? attenuata e franta
Da voi nostra natura? e le assonnate
Menti, e le voglie indegne,
E di nervi e di polpe
Scemo il valor natio, son vostre colpe?

(...)

5 A když osud, uprostřed prachu a hluku
Života tě odvléká, věz,
Že tvrdé nebe nám vnutilo hanebný čas,
Má sestro, ty, která
V těchto tíživých dnech zármutku
10 Zvětšíš ubohou rodinu
Ubohé Itálie. Bud' pro své děti
Vzorným příkladem. Krutý úděl
Odmítá něhu
Lidské odvaze;
15 Slabé srdce nedokáže si zde uchovat čistou duši.

Nešťastní nebo možná zbabělí
Budou tvoji synové. Chtěj je nešťastné. Mezi štěstím
A odvahou leží nesmírná propast,
Vyhloubená korupcí. Ach, je příliš pozdě
20 A nově narozený přichází k životu
Už za soumraku lidských věcí.
Tak rozhodlo nebe. Ty však
Se postarej,
Aby tvé děti neudržovaly
25 Přátelství se štěstím a nedovol, aby se staly
Hračkami naděje nebo bídného strachu: takto
Budete slaveni v budoucnu: neboť
(Ničemný zvyk
podlého a zbabělého lidu) my pohrdáme
30 ctností, když je živa a teprv po smrti ji chválíme.

Vlast vkládá do vás, ženy,
Nemálo naděje a lidské pokolení často
Uniká zkáze díky něžnému světlu
Vašich zřítelnic, dokazujících krotit železo
35 I oheň. Moudří a odvážní jednají
Podle vaší vůle; a vše, co boží vůz
Objede během dne, a sklání se před vámi.
Chci od vás slyšet pravdu
O tomto století. Svátý
40 Oheň mládí – je to vaše ruka,
Která jej hasí? Jste to vy, jež zde oslabujete
A ničíte naši přírodu? A malátnost
Mysli a nedůstojné rozmary,
A odvaha
45 Zbavená nervů a krve, to vše je vaší chybou?

(...)

Madri d'imbelle prole
 V'incresca esser nomate. I danni e il pianto
 Della virtude a tollerar s'avvezzi
 La stirpe vostra, e quel che pregia e cole
 La vergognosa età, condanni e sprezzi;
 Cresca alla patria, e gli alti gesti, e quanto
 Agli avi suoi deggia la terra impari.
 Qual de' vetusti eroi
 Tra le memorie e il grido
 Crescean di Sparta i figli al greco nome;
 Finché la sposa giovanetta il fido
 Brando cingeva al caro lato, e poi
 Spandea le negre chiome
 Sul corpo esangue e nudo
 Quando e' reddia nel conservato scudo.

Virginia, a te la molle
 Gota molcea con le celesti dita
 Beltade onnipossente, e degli alteri
 Disdegni tuoi si sconsolava il folle
 Signor di Roma. Eri pur vaga, ed eri
 Nella stagion ch'ai dolci sogni invita,
 Quando il rozzo paterno acciar ti ruppe
 Il bianchissimo petto,
 E all'Erebo scendesti
 Volonterosa. A me disfiori e scioglia
 Vecchiezza i membri, o padre; a me s'appresti,
 Dicea, la tomba, anzi che l'empio letto
 Del tiranno m'accoglia.
 E se pur vita e lena
 Roma avrà dal mio sangue, e tu mi svena.

O generosa, ancora
 Che più bello a' tuoi di splendesse il sole
 Ch'oggi non fa, pur consolata e paga
 E' quella tomba cui di pianto onora
 L'alma terra nativa. Ecco alla vaga
 Tua spoglia intorno la romulea prole
 Di nova ira sfavilla. Ecco di polve
 Lorda il tiranno i crini;
 E libertade avvampa
 Gli obbliviosi petti; e nella doma
 Terra il marte latino arduo s'accampa
 Dal buio polo ai torridi confini.
 Così l'eterna Roma
 In duri ozi sepolta

Litujte být zde nazývány
 Matkami bojácnych dětí. Necht' vaše pokolení
 Si zvykne statečně přijímat
 Ztráty a slzy, necht' odsoudí a pohrdne
 65 Tím, co je zde ctěno a čeho si cení tato hanebná doba;
 Necht' roste pro svou vlast,
 Uvědomujíc si, že zdědilo tuto zemi
 Od svých předků. Tak paměť
 A jména dávných hrdinů
 70 Pomáhaly vyrůstat dětem Sparty ve jménu Řecka;
 Až do chvíle, kdy mladičká choť
 Připoutala meč k boku drahého, aby poté
 Rozestřela po nahém těle, zbaveném krve,
 Svě černé vlasy,
 75 Když vrátil se, přinesen na štítě.

Virginie, tvou něžnou
 Skráň hladila božskými prsty
 Nebeská krása a tvé hrdé opovržení
 Rmoutilo šíleného
 80 Pána Říma. Byla jsi v květu mládí, v době,
 Nesoucí s sebou sny, když náhle hrubá
 Ocel tvého otce prorazila
 Tvou bělostnou hrud'.
 Z vlastního přání
 85 Jsi sestoupila
 Tam, kde sídlí Erebos. „Ať je to stáří,
 Které mě zbaví panenství a zpusťší tělo, otče,
 Ať je to spíše hrob, který mě přijme, než ničemné lože
 Tyrana. A zab mě, jestliže můj dech a má krevdokáží
 90 navrátit život Římu.“

Ó šlechtná, už tehdy,
 Když slunce zářilo nádherněji
 Než dnes, duše rodné země
 Ukonejšila hrob
 95 Svými slzami. A hle: okolo
 Tvé tělesné schránky římské potomstvo
 Znovu je v plném lesku. Necht' prach
 Padne na vlasy tyrana, a svoboda
 Necht' vzplane v zapomenutých srdcích a na podrobené
 100 Půdě, rozpínající se od temného pólu
 Až k nejbzdálenějším hranicím,
 Necht' se utáboří neporazitelný latinský Mars.
 Takto věčný Řím
 Z hrobky nečinnosti

Femmineo fato avviva un'altra volta.

105 Díky jedné ženské smrti znovu procitne.

A UN VINCITORE NEL PALLONE

Di gloria il viso e la gioconda voce,
Garzon bennato, apprendi,
E quanto al femminile ozio sovrasti
La sudata virtude. Attendi attendi,
Magnanimo campion (s'alla veloce
Piena degli anni il tuo valor contrasti
La spoglia di tuo nome), attendi e il core
Movi ad alto desio. Te l'echeggiante
Arena e il circo, e te fremendo appella
Ai fatti illustri il popolar favore;
Te rigoglioso dell'età novella
Oggi la patria cara
Gli antichi esempi a rinnovar prepara.

Del barbarico sangue in Maratona
Non colorò la destra
Quei che gli atleti ignudi e il campo eleo,
Che stupido mirò l'ardua palestra,
Né la palma beata e la corona
D'emula brama il punse. E nell'Alfeo
Forse le chiome polverose e i fianchi
Delle cavalle vincitrici asterse
Tal che le greche insegne e il greco acciario
Guidò de' Medi fuggitivi e stanchi
Nelle pallide torme; onde sonaro
Di sconsolato grido
L'alto sen dell'Eufrate e il servo lido.

Vano dirai quel che disserra e scote
Della virtù nativa
Le riposte faville? e che del fioco
Spirto vital negli egri petti avviva
Il caduco fervor? Le meste rote
Da poi che Febo instiga, altro che gioco
Son l'opre de' mortali? ed è men vano
Della menzogna il vero? A noi di lieti
Inganni e di felici ombre soccorse
Natura stessa: e là dove l'insano
Costume ai forti errori esca non porse,
Negli ozi oscuri e nudi

ÓDA NA VÍTĚZE HRY S MÍČEM

(překlad Karel Zlín)

Svou tvář a hlas naplněny slávou,
Šťastný mladíku, objev,
Nakolik zahálku ženských her předčí
Úsilí dobyté v potu. Poslyš, poslyš,
5 Velkolepý šampione (máš-li sílu
Zachránit ze spádu rychlého úprku dní
Košť svého jména), slyš; zasvět své srdce
Vyššímu přání. Zvučící písek,
Aréna, hřiště a přízeň vzrušeného davu
10 Tě vybízejí k vynikajícím výkonům;
Tvá otcina však tě připravuje,
Ve chvílích bujného mládí,
K opětování antických činů.

Ne, nepotřísnil v Maratonu
15 Svou pravici barbarskou krví
Ten, jenž hleděl na atlety bez zájmu,
Olympijské pole, strasti zápasíště, božský
Vavřín a koruna vítězů nerozněcovaly
Jeho touhu. Možná však ve vodách Alfý
20 Plavil boky a hřívý plné prachu
Vítězných koní
Ten, který spolu s meči, nesl řecké prapory
Do středu pobledlých útvarů Persie,
Prchajících uprostřed bezútěšného nářku,
25 Zvedajícího se z hlubin
Lůna Eufratu a z jeho pokořených plání.

Řekneš, že je marnivý
Ten, kdo se snaží zažehnou hasnoucí sílu
Své vlasti? Oživit ducha,
30 Jenž skomírá ve sklíčených srdcích a jeho
Mizející nadšení? Od chvíle, kdy Slunce
Jede na svém smutném voze, síla smrtelných
Nejsou zde než pouhou hračkou? A pravdivost
V sobě nese více marnosti než lež? Nás
Veselými iluzemi a prázdnými stíny Příroda
35 Utěšuje; ale tam, kde pošetilá
Existence už není klamána mocnými chybami,
Lidé mění svá slavná díla

Mutò la gente i gloriosi studi.

(...)

Alla patria infelice, o buon garzone,
Sopravviver ti doglia.
Chiaro per lei stato saresti allora
Che del serto fulgea, di ch'ella è spoglia,
Nostra colpa e fatal. Passò stagione;
Che nullo di tal madre oggi s'onora:
Ma per te stesso al polo ergi la mente.
Nostra vita a che val? solo a spregiarla:
Beata allor che ne' perigli avvolta,
Se stessa obblia, nè delle putri e lente
Ore il danno misura e il flutto ascolta;
Beata allor che il piede
Spinto al varco leteo, più grata riede.

BRUTO MINORE

Poi che divelta, nella tracia polve
Giacque ruina immensa
L'italica virtute, onde alle valli
D'Esperia verde, e al tiberino lido,
Il calpestio de' barbari cavalli
Prepara il fato, e dalle selve ignude
Cui l'Orsa algida preme,
A spezzar le romane inclite mura
Chiama i gotici brandi;
Sudato, e molle di fraterno sangue,
Bruto per l'atra notte in erma sede,
Fermo già di morir, gl'inesorandi
Numi e l'averno accusa,
E di feroci note
Invan la sonnolenta aura percote.

Stolta virtù, le cave nebbie, i campi
Dell'inquiete larve
Son le tue scole, e ti si volge a tergo
Il pentimento. A voi, marmorei numi,
(Se numi avete in Flegetonte albergo
O su le nubi) a voi ludibrio e scherno
E' la prole infelice

Za temné a plané kratochvíle.

(...)

Milý hochu, nechť tíží tě přežívat
Tvou zemi bez radosti!
55 Tvé jméno mohlo být pro ni plné jasu v dobách,
Kdy zářil její diadém, nyní však,
Naší chybou a vinou štěstěny, je o něj
Připravena. Čas mívá;
A nikdo se už nechlubí zde touto matkou;
60 Ty však zvedni svou duši k nebi.
Jakou hodnotu má život? Je jen k pohrdání:
Šťasten je tehdy, když obklopen nebezpečím,
Zapomíná sama na sebe, a za dlouhých a mrtvých
Hodin už neměří ztráty, neslyší temný proud;
65 Když, míjeje už Léthé, se potom vrací.

BRUTUS MLADŠÍ

(překlad Kamil Bednář)

Když v prachu Thrákie a vyvrácena,
Jak zřícenina velká
5 Ležela chrabrost hrdé Itálie
A osud hnal již cval barbarských koní
Do zelenavých dolin Hespérie
I k Tibeře, a z holých chladných lesů
Pod svitem Medvědice
Svolával gótské meče, aby ztekly
10 Zdi Říma hrdě vzosné –
Tehdy v tmách noci Brutus v pustém místě,
v potu a všecek zbrcen krví bratří,
rozhodnut zemřít vinil neúprosné
bohy i podsvětí zlé
15 a trpce vzrušen v duši
marně svá slova vrhal do ovzduší.

„Ó statečnosti bláhová, tys vzorem
jen mračnům par a pláním
neklidných preludů a tobě v patách
20 jde lítost! A vám, mramorová bozi
(ať máte nad oblaky sídla zlatá
či na Flegetónu), vám jenom hříčkou
a pro posměch jsou lidé,

A cui templi chiedeste, e frodolenta
Legge al mortale insulta.
Dunque tanto i celesti odii commove
La terrena pietà? dunque degli empi
Siedi, Giove, a tutela? e quando esulta
Per l'aere il nembo, e quando
Il tuon rapido spingi,
Ne' giusti e pii la sacra fiamma stringi?

Preme il destino invito e la ferrata
Necessità gl'infermi
Schiavi di morte: e se a cessar non vale
Gli oltraggi lor, de' necessari danni
Si consola il plebeo. Men duro è il male
Che riparo non ha? dolor non sente
Chi di speranza è nudo?
Guerra mortale, eterna, o fato indegno,
Teco il prode guerreggia,
Di cedere inesperto; e la tiranna
Tua destra, allor che vincitrice il grava,
Indomito scrollando si pompeggia,
Quando nell'alto lato
L'amaro ferro intride,
E maligno alle nere ombre sorride.

Spiace agli Dei chi violento irrompe
Nel Tartaro. Non fora
Tanto valor ne' molli eterni petti.
Forse i travagli nostri, e forse il cielo
I casi acerbi e gl'infelici affetti
Giocondo agli ozi suoi spettacol pose?
Non fra sciagure e colpe,
Ma libera ne' boschi e pura etade
Natura a noi prescrisse,
Reina un tempo e Diva. Or poi ch'a terra
Sparse i regni beati empio costume,
E il viver macro ad altre leggi addisse;
Quando gl'infausti giorni
Virile alma ricusa,
Riede natura, e il non suo dardo accusa?

Di colpa ignare e de' lor proprii danni
Le fortunate belve
Serena adduce al non previsto passo
La tarda età. Ma se spezzar la fronte
Ne' rudi tronchi, o da montano sasso

rod nešťastných, od nič jste chtěli chrámy!
A lidem urážkou je
25 Ošidný zákon. Tolik záští nebes
Probouzí lidská zbožnost? Bezbožníky
Máš raděj, Jupiterě? A když vzdušné boje
Bouře vést započíná
A ty své blesky vrháš,
30 Tu ohněm svým jen proti zbožným mrháš?

Vítězný osud a železná nutnost
Vždy přemáhají slabé
Otroky smrti; a plebs, vida nutnost
Té pohany, s tím nutným zlem se smíří.
35 Ale cožpak lze nemít za ukrutnost
Zlo neodvratné? A necítí bolest,
Kdo naděje je zbaven?
Ó osude, boj věčný s tebou vede
Chrabrý muž neúnavně,
40 Neznaje ústupu; a když tvá ruka,
Vítězíc, tyransky už muže drtí,
On nepokořen hyne slavně,
An do vlastního boku
Si trpkou ocel vnoří,
45 Vysmívaje se stínům v temnot moří.

Bohům se nelíbí, kdo do Tartaru
Násilím vpadá. Nezná
Takovou smělost změkčilá hruď jejich.
Což naše muka, naše kruté strasti
50 I vášně všech, kdo tonou v beznadějích,
Jsou bohům divadlem a kratochvílí?
Ne v bolestech žít bédně,
leč volně, čistě v lesích bylo dáno
nám od přírody matky,
55 kdys královny a bohyně. Však nyní,
když bezbožný mrav zničil blahé časy,
ujařmiv jiným řádem život vratký,
a mužná duše nechce
žít ve strasti den po dni –
60 příroda viní šíp, jenž není od ní?

Šťastnou zvěř, neznající žádnou vinu
Ani strast přemítání,
Vede běh času k netušené chvíli
Zániku. Kdyby však strast zvěři vnukla
65 Rozbít si čelo o kmen ze vší síly

Dare al vento precipiti le membra,
Lor suadesse affanno;
Al misero desio nulla contesa
Legge arcana farebbe
O tenebroso ingegno. A voi, fra quante
Stirpi il cielo avvivò, soli fra tutte,
Figli di Prometeo, la vita increbbe;
A voi le morte ripe,
Se il fato ignavo pende,
Soli, o miseri, a voi Giove contende.

E tu dal mar cui nostro sangue irriga,
Candida luna, sorgi,
E l'inquieta notte e la funesta
All'ausonio valor campagna esplori.
Cognati petti il vincitor calpesta,
Fremono i poggi, dalle somme vette
Roma antica ruina;
Tu sì placida sei? Tu la nascente
Lavinia prole, e gli anni
Lieti vedesti, e i memorandi allori;
E tu su l'alpe l'immutato raggio
Tacita verserai quando ne' danni
Del servo italo nome,
Sotto barbaro piede
Rintronerà quella solinga sede.

Ecco tra nudi sassi o in verde ramo
E la fera e l'augello,
Del consueto obbligo gravido il petto,
L'alta ruina ignora e le mutate
Sorti del mondo: e come prima il tetto
Rosseggerà del villanello industrie,
Al mattutino canto
Quel desterà le valli, e per le balze
Quella l'inferma plebe
Agiterà delle minori belve.
Oh casi! oh gener vano! abbieta parte
Siam delle cose; e non le tinte glebe,
Non gli ululati spechi
Turbò nostra sciagura,
Né scolorò le stelle umana cura.

Non io d'Olimpo o di Cocito i sordi
Regi, o la terra indegna,
E non la notte moribondo appello;

Či s horské skály střemhlavě se zřítit
Ve vichru do propasti,
Tu žádný skrytý zákon ani temný
Duch nezakročoval by
70 Proti chmurné touze. Ze všech tvorů,
Jenom vás, ó synové Prométhea,
Jenom vás mrzí život plný šalby!
A vám jen, nešťastníci,
Když smrt se pozdržuje,
75 Jupiter temné břehy zakazuje!

A ty, bělostná luno, stoupáš z moře, jež naší krví rudne
A hledíš na noc
neklidnou a tichou
I na pláň, strašnou pro ausonskou chrabsrost;
80 Po tělech bratří dupe vítěz s pýchou,
A pahorky se chvějí, s výšin slávy
Starý Řím dolů padá –
A ty jsi, luno, klidná? Viděla jsi
Lavinské plémě rodit se i doby
85 Blahé i vavříny, jež neuvadnou
A budeš sunout po Alpách svůj bledý
A tichý svít, až klesne do poroby
Italské hrdé jméno
A pod barbarskou botou
90 Zaduní zem, lkající nad pustotou!

Na holých skalách či v zeleni větví
Divoká zvěř i ptáci,
Tak snadno na vše zapomínající,
nevědí o úpadku ani změnách
95 v osudu světa: ještě před denicí
dřív než krov venkovanů zrudne sluncem,
pták jitřním zpěvem vzbudí
údol a dravci na skalínách
započnou slabé pléně
100 drobnější zvěře bez soucitu hubit.
Ó osude! ó lidstvo! nicotní jsme!
Nezalká naší krví zrudlá země
Ani sluj nářkuplná
Nad naší sudbou bědnou
105 A pro lidskou strast hvězdy nepoblednou.

Ne, umíraje nechci vzývat hluché
Vládce tam na Olympu
A Kokytu, na zemi hnusnou, ani

Non te, dell'atra morte ultimo raggio,
Conscia futura età. Sdegnoso avello
Placàr singulti, ornàr parole e doni
Di vil caterva? In peggio
Precipitano i tempi; e mal s'affida
A putridi nepoti
L'onor d'egregie menti e la suprema
De' miseri vendetta. A me dintorno
Le penne il bruno augello avido roti;
Prema la fera, e il nembo
Tratti l'ignota spoglia;
E l'aura il nome e la memoria accoglia.

ALLA PRIMAVERA

O delle favole antiche

Perchè i celesti danni
ristori il sole, e perchè l'aure inferme
Zefiro avvivi, onde fugata e sparta
Delle nubi la grave ombra s'avvalla;
Credano il petto inerme
Gli augelli al vento, e la diurna luce
Novo d'amor desio, nova speranza
Ne' penetrati boschi e fra le sciolte
Pruine induca alle commosse belve;
Forse alle stanche e nel dolor sepolte
Umane menti riede
La bella età, cui la sciagura e l'atra
Face del ver consunse
Innanzi tempo? Ottenebrati e spenti
Di febo i raggi al misero non sono
In sempiterno? ed anco,
Primavera odorata, inspiri e tenti
Questo gelido cor, questo ch'amara
Nel fior degli anni suoi vecchiezza impara?

Vivi tu, vivi, o santa
Natura? vivi e il dissueto orecchio
Della materna voce il suono accoglie?

(...)

Vissero i fiori e l'erbe,
Vissero i boschi un dì. Conscie le molli

Noc nebo tebe, poslední ty třepte
110 V tmách smrti, slávo zítřků! Hrob, jenž haní
Vás živé, mají smířit pláč a dary
Nízkého davu? Horší
Čas přichází! A marně spoléhá se
Na vnuky, zhnilé v duši,
115 Čest velkých mužů a křik nešťastníků
Lačnicích po pomstě! Necht' nad mou hlavou
Dravého ptáka šerá křídla buší,
Necht' roztrhá mě šelma,
Rozmetá bouře kosti,
Mé jméno vítr urve budoucnosti!“

NA JAŘE

neboli antické mythy
(překlad Karel Zlín)

Tehdy, když slunce napravuje
Škody, působené obloze, a zefir léčí
Ochablé vánky, zaplašuje a rozháněje
Temné stíny oblak, klesajících do údolí,
5 Ptáci svěřují větru
Svá bezbranná srdce, jež světlo
V lesích, pokrytých posledním sněhem,
Znovu zažihá láskou,
Vracejích zvěři naději;
10 Tehdy v unavených lidských duších
Zavátých bolestí, snad znovu
Se rodí krásný věk, jenž možná předčasně
Byl stráven neštěstím a černým
Plamenem reality? V ubohých očích
15 Nehasnou už provždy
Paprsky slunce? A ty, jaro,
Plné vůní, ještě se pokoušíš oživit
Zkřehlé srdce, to srdce, jež s hořkostí
Nalézá stáří v květu svých let?

20 Žiješ a znovu ožíváš ty, svatá
Přírodo? Sluch, jenž si už odvykl,
Poznává ještě hlas své matky?

(...)

Tráva i květy žily,
40 Žily i lesy jeden den. Lehké vánky,

Aure, le nubi e la titania lampa
Fur dell'umana gente, allor che ignuda
Te per le piagge e i colli,
Ciprigna luce, alla deserta notte
Con gli occhi intenti il viator seguendo,
Te compagna alla via, te de' mortali
Pensosa immaginò. Che se gl'impuri
Cittadini consorzi e le fatali
Ire fuggendo e l'onte,
Gl'ispidi tronchi al petto altri nell'ime
Selve remoto accolse,
Viva fiamma agitar l'esangui vene,
Spirar le foglie, e palpitar segreta
Nel doloroso amplesso
Dafne o la mesta Filli, o di Climene
Pianger credè la sconsolata prole
Quel che sommerse in Eridano il sole.

(...) E te d'umani eventi
Disse la fama esperto,
Musico augel che tra chiomato bosco
Or vieni il rinascente anno cantando,
E lamentar nell'alto
Ozio de' campi, all'aer muto e fosco,
Antichi danni e scellerato scorno,
E d'ira e di pietà pallido il giorno.

Ma non cognato al nostro
Il gener tuo; quelle tue varie note
Dolor non forma, e te di colpa ignudo,
Men caro assai la bruna valle asconde.
Ahi ahi, poscia che vote
Son le stanze d'Olimpo, e cieco il tuono
Per l'atre nubi e le montagne errando,
Gl'iniqui petti e gl'innocenti a paro
In freddo orror dissolve; e poi ch'estrano
Il suol nativo, e di sua prole ignaro
Le meste anime educa;
Tu le cure infelici e i fati indegni
Tu de' mortali ascolta,
Vaga natura, e la favilla antica
Rendi allo spirto mio; se tu pur vivi,
E se de' nostri affanni
Cosa veruna in ciel, se nell'aprica
Terra s'alberga o nell'equoreo seno,
Pietosa no, ma spettatrice almeno.

Oblaka i Hyperionova lampa skláněly se k lidem,
Nezastřené,
Pláněmi i kopci,
Za temné noci tvé světlo, Cypris,
45 Cestující pozorně sledoval svým pohledem
A věděl, že jsi průvodkyní jeho pouti,
Že pečuješ o smrtelné.
Prchaje nečisté společnosti měst a neblahé
Zlobě a hanbě,
50 Někdo jiný v hlubinách lesa narážel
Svou hrudí do tvrdých kmenů, pociťuje žár a
Plamen v bezkrevných žilách,
Stěžoval si listům, v touze nahmatat
Tajně, za bolestného objetí,
55 Dafné, nebo smutnou Phyllis,
Anebo bezútešné Clymeniny děti, oplakávající
Toho, jenž utopil Slunce v Eridanu.

(...)A ty, dobrodruhu,
70 Pověst praví, že jsi nám blízký,
Zpívající ptáku, jenž v pustých lesích
Opěvuješ začátek roku,
A naříkáš v hloubi nesmírné
Nečinnosti plání, kde němé a temné ovzduší
75 Je plné dávných pohrom a hanebných zločinů,
A kde ve zlobě a v soucitu bledne den.

Vzdálen, bez vztahů s námi
Je tvůj rod; tvůj křehký zpěv
Není formován bolestí a nemění se,
80 Když nemilující se ti skrývá v údolí.
Běda však: sídla Olympu
Jsou prázdná, a slepé dunění uvnitř
Černých mraků v bloudících horách
Bezbožná srdce i nevinné rázem zde
85 Zmrazilo hrůzou, neboť odcizena
Je nám rodná půda a zapírá svůj lid,
Vychovávajíc jen smutné duše;
Strastiplným neštěstím, jež jsou našim údělem,
Naslouchej,
90 Jasná příroda, a vrať mému duchu
Antický oheň; a jsi-li živa,
Dej, ať, dojmuto naším trápením,
To, co je na nebi, nebo pod zemí,
Ozářené sluncem, nebo v hloubi vod,
Pocítí soucit, ne, postačí, když oddá se nad námi úvaze.

ULTIMO CANTO DI SAFFO

Placida notte, e verecondo raggio
Della cadente luna; e tu che spunti
Fra la tacita selva in su la rupe,
Nunzio del giorno; oh dilettose e care
Mentre ignote mi fur l'erinni e il fato,
Sembianze agli occhi miei; già non arride
Spettacol molle ai disperati affetti.
Noi l'insueto allor gaudio ravviva
Quando per l'etra liquido si volve
E per li campi trepidanti il flutto
Polveroso de' Noti, e quando il carro,
Grave carro di Giove a noi sul capo,
Tonando, il tenebroso aere divide.
Noi per le balze e le profonde valli
Natar giova tra' nemi, e noi la vasta
Fuga de' greggi sbigottiti, o d'alto
Fiume alla dubbia sponda
Il suono e la vittrice ira dell'onda.

Bello il tuo manto, o divo cielo, e bella
Sei tu, rorida terra. Ahi di cotesta
Infinita beltà parte nessuna
Alla misera Saffo i numi e l'empia
Sorte non fenno. A' tuoi superbi regni
Vile, o natura, e grave ospite addetta,
E dispregiata amante, alle vezze
Tue forme il core e le pupille invano
Supplichevole intendo. A me non ride
L'aprico margo, e dall'eterea porta
Il mattutino albor; me non il canto
De' colorati augelli, e non de' faggi
Il murmure saluta: e dove all'ombra
Degl'inchinati salici dispiega
Candido rivo il puro seno, al mio
Lubrico piè le flessuose linfe
Disdegnando sottragge,
E preme in fuga l'odorate spiagge.

Qual fallo mai, qual sì nefando eccesso
Macchiommi anzi il natale, onde sì torvo
Il ciel mi fosse e di fortuna il volto?
In che peccai bambina, allor che ignara

SAPFIN POSLEDNÍ ZPĚV

(překlad Kamil Bednář)

- Poklidná noci, plaché světlo lunny,
Jež zapadá, a ty, ó hvězdo, která
Vyplouváš nad skalou za tichým lesem,
Zvěstovávajíc den, vy drahé, krásné
5 Přeludy očí, dokud Erinye
A sudbu neznala jsem! Teď již sladký
Ten pohled není lékem pro zoufalství.
Jen tehdy radost nezvyklá mne křísí,
Když čirým ovzduším a nad nivami,
10 Které se chvějí, divoce se valí
Prašný sloup vichřice a těžká kola
Jupiterova vozu s burácením
Mně nad hlavou lomcují temným nebem.
A těší mne se toulat v prudké bouři
15 Po skalách nebo v roklicích, radost cítím,
Když stáda rozprchnou se vyděšena
Nebo když o břeh srázný
Vítězně vzteklá vlna řeky zazní.
- Je nádherný tvůj plášť, ó božské nebe!
20 Jsi krásná, rosná země! Ale běda,
Bozi a osud bezbožný z té krásy
Nejmenší podíl nikdy nedopřáli
Ubohé Sapphó. Poddána tvé pyšné
Moci, ó přírodo, co nevítaný
25 A nízký host, milenka odkopnutá,
Marně k tvým půvabům zrak i srdce
Obracím s prosbou. Na mne nesměje se
Pobřeží slunečné a jitřní záře
Z éterné brány, aniž pozdraví mne
30 Zpěv pestrých ptáků nebo ševelení
Mohutných buků. A když v stinném šeru
schýlených vrb mne čistým klínem vábí
průzračný potůček, tu rychlé vlny
si zoškliví mé uklouznuvší nohy
35 a stranou unikají,
až vonné břehy se jim těsné zdají.
- Jaká jen vina, jaký hrozný zločin
Mne ještě před zrozením poskvřily,
Že nebesa i štěstí na mne hledí
40 Tak posupně? V čem zhřešila jsem v dětství,

Di misfatto è la vita, onde poi scemo
Di giovanezza, e disfiurato, al fuso
Dell'indomita Parca si volvesse
Il ferrigno mio stame? Incaute voci
Spande il tuo labbro: i destinati eventi
Move arcano consiglio. Arcano è tutto,
Fuor che il nostro dolor. Negletta prole
Nasceremo al pianto, e la ragione in grembo
De' celesti si posa. Oh cure, oh speme
De' più verd'anni! Alle sembianze il Padre,
Alle amene sembianze eterno regno
Diè nelle genti; e per virili imprese,
Per dotta lira o canto,
Virtù non luce in disadorno ammanto.

Morremo. Il velo indegno a terra sparto,
Rifuggirà l'ignudo animo a Dite,
E il crudo fallo emenderà del cieco
Dispensator de' casi. E tu cui lungo
Amore indarno, e lunga fede, e vano
D'implacato desio furor mi strinse,
Vivi felice, se felice in terra
Visse nato mortal. Me non asperse
Del soave licor del doglio avaro
Giove, poi che perir gl'inganni e il sogno
Della mia fanciullezza. Ogni più lieto
Giorno di nostra età primo s'invola.
Sottentra il morbo, e la vecchiezza, e l'ombra
Della gelida morte. Ecco di tante
Sperate palme e dilettoni errori,
Il Tartaro m'avanza; e il prode ingegno
Han la tenaria Diva,
E l'atra notte, e la silente riva.

INNO AI PATRIARCHI

O de' principi del genere umano

E voi de' figli dolorosi il canto,
Voi dell'umana prole incliti padri,
Lodando ridirà; molto all'eterno
Degli astri agitator più cari, e molto
Di noi men lacrimabili nell'alma
Luce prodotti. Immedicati affanni
Al misero mortal, nascere al pianto,
E dell'etereo lume assai più dolci

Jež nezná hřích, že potom v budoucnosti
Mi neúprosné Parky tuhou nití
Utkaly život bez šťastného mládí
A bez květů? Leč ukvapená slova
45 Říká můj ret – vždyť předurčené děje
Úradek skrytý řídí! Kromě strasti
Je všechno tajemstvím. Ba, jenom k slzám
Se rodíme, my nešťastní, a důvod
Znají jen bohové. Ó sny, ó touhy,
50 Nejtělejšího věku! Líbeznému
Vzhledu dal Otec věčně vládnout v světě!
A ani mužným činem, ani lyrou
Či horoucností zpěvu
Nepřezáří ctnost nepůvabnost zjevu!

55 Já zemru. Schránky nedůstojné zbaven,
Nahý duch uchýlí se v říši Dita
A vyrovná zlý omyl slepce, který
Rozdílí osudy.
A ty, ježž marně
60 Žárem své neodbytné touhy stíhám,
Žij šťasten, lze-li smrtelníku šťastně
Žít na zemi. Ne, na mne nevyplýtvaj
Lakotný Jupiter ten sladký nápoj,
Když pominuly sny a klamná zdání
65 Raného dětství všechny radostné dny
Života prchají nám nejrychleji.
A přijde nemoc, stáří a pak temně
Mrazivá smrt. Hle, ze všech Vytoužených
palem a sladkých klamů Tartaros jen
70 mi zbyl! A Tainarská bohyně ve tmách
a Léthé a noc hluchá
pohlí mého statečného ducha.

HYMNA PATRIARCHŮM

neboli o původu lidského rodu
(překlad Karel Zlín)

Vy, slavní otcové lidského rodu,
Zpěv bolestiplných dětí
Opěvuje vás chválou; vy, vyvolení
Věčným, jenž hnul zde hvězdami, ó vy,
5 Vyslaní v duši světla, mnohem méně však
Než my hodní slz. Nezvratné zlo
Smrtelného: být zrozen pro pláč
A, čistší než éther a jeho svit,

Sortir l'opaca tomba e il fato estremo,
Non la pietà, non la diritta impose
Legge del cielo. E se di vostro antico
Error che l'uman seme alla tiranna
Possa de' morbi e di sciagura offerse,
Grido antico ragiona, altre più dire
Colpe de' figli, e irrequieto ingegno,
E demenza maggior l'offeso Olimpo
N'armarò incontra, e la negletta mano
Dell'altrice natura; onde la viva
Fiamma n'increbbe, e detestato il parto
Fu del grembo materno, e violento
Emerse il disperato Erebo in terra.

(...)

Tal fra le vaste californie selve
Nasce beata prole, a cui non sugge
Pallida cura il petto, a cui le membra
Fera tabe non doma; e vitto il bosco,
Nidi l'intima rupe, onde ministra
L'irrigua valle, inopinato il giorno
Dell'atra morte incombe. Oh contra il nostro
Scellerato ardimento inermi regni
Della saggia natura! I lidi e gli antri
E le quiete selve apre l'invitto
Nostro furor; le violare genti
Al peregrino affanno, agl'ignorati
Desiri educa; e la fugace, ignuda
Felicità per l'imo sole incalza.

ALLA SUA DONNA

Cara beltà che amore
Lunge m'inspira o nascondendo il viso,
Fuor se nel sonno il core
Ombra diva mi scuoti,
O ne' campi ove splenda
Più vago il giorno e di natura il riso;
Forse tu l'innocente
Secol beati che dall'oro ha nome,
Or leve intra la gente
Anima voli? o te la sorte avara
Ch'a noi t'asconde, agli avvenir prepara?

Dobrat se osudu temnějšího než hrob.
10 Ani soucit nebe, ani zákon a soud
Tak nerozhodl. A jestliže váš
Dávný hřích, jenž vydal lidské semě
Úzkosti a mocnostem zla,
Zvedl antický hlas, jiné chyby
15 Vašich dětí, ještě horší: jejich
Intelligence i tupost, ozbrojily Olymp,
Zaujatý proti nám, jako i ruku
Matky Přírody. Plamen života
Stal se pak těžkým, plodnost matčina
20 Prsu byla prokleta a násilný
Erebos beznaděje přišel na zem.

(...)

Tam, v rozlehlých lesích Kalifornie,
105 Zrodil se blažený lid. Žádná bledá
Starost mu neryla srdce, ani malátnost
Mu nepodlamovala údy. Živil je les,
Skály skýtaly přístřeší a stinná
Údolí vodu: náhle však, nepředvídan,
110 Přišel den černé smrti. Hle bezbranné
Království moudré přírody
Proti nám! Náš nepřemožitelný běs
Otvírá pobřeží, jeskyně a mírné
Lesy, a zavaluje znásilněný lid
115 Podivnou úzkostí, plnou neznámých
Přání. A štve, až do západu slunce,
Křehké a prchající štěstí.

SVÉ DÁMĚ

(překlad Karel Zlín)

Něžná krásu, jež, vzdálena,
Inspiruješ mou lásku a, opouštějíc můj sen,
Skrýváš svou tvář, božský stíne,
Zachvívající mi srdcem
5 Tam v polích, kde úsměvné
Světlo září světu jasněji, snad
Oblažujíc nevinný věk,
Jenž je zván zlatým,
Dáváš vzlétnout, uprosřed lidí,
10 Své duši? anebo skrblický osud
Tě přede mnou skryje, ochováváje tě pro příští?

Viva mirarti omai
Nulla speme m'avanza;
S'allor non fosse, allor che ignudo e solo
Per novo calle a peregrina stanza
Verrà lo spirto mio. Già sul novello
Aprir di mia giornata incerta e bruna,
Te viatrice in questo arido suolo
Io mi pensai. Ma non è cosa in terra
Che ti somigli; e s'anco pari alcuna
Ti fosse al volto, agli atti, alla favella,
Saria, così conforme, assai men bella.

Fra cotanto dolore
Quanto all'umana età propose il fato,
Se vera e quale il mio pensier ti pinge,
Alcun t'amasse in terra, a lui pur fora
Questo viver beato:
E ben chiaro vegg'io siccome ancora
Seguir loda e virtù qual ne' prim'anni
L'amor tuo mi farebbe. Or non aggiunse
Il ciel nullo conforto ai nostri affanni;
E teco la mortal vita saria
Simile a quella che nel cielo india.

Per le valli, ove suona
Del faticoso agricoltore il canto,
Ed io seggo e mi lagno
Del giovanile error che m'abbandona;
E per li poggi, ov'io rimembro e piagno
I perduti desiri, e la perduta
Speme de' giorni miei; di te pensando,
A palpitar mi sveglio. E potess'io,
Nel secol tetro e in questo aer nefando,
L'alta specie serbar; che dell'imago,
Poi che del ver m'è tolto, assai m'appago.

Se dell'eterne idee
L'una sei tu, cui di sensibil forma
Sdegni l'eterno senno esser vestita,
E fra caduche spoglie
Provar gli affanni di funerea vita;
O s'altra terra ne' superni giri
Fra' mondi innumerabili t'accoglie,
E più vaga del Sol prossima stella
T'irraggia, e più benigno etere spiri;

Vidět tě živou
Nemám naději;
Snad pouze tehdy až, už nahý,
15 Na jiných stezkách a, bloudež jinými sídly,
Tě spatří můj duch. Vždyť už tenkrát na prahu
Tohoto nejistého a temného pobytu,
Má průvodkyně vyprahlou půdou,
Jsem o tobě snil. Tady však na této zemi
20 Není nic, co by se ti podobalo; a kdyby jedna
Zde nesla tvé rysy, gesta a slova,
Tě připomínajíc, byla by jistě méně krásná.

Přes všechny bolesti,
Vnucované osudem lidskému času,
25 Zdali skutečně takovou, jakou si tě představuji,
Někdo na zemi tě bude moci milovat, život
Pro něho bude blahem;
A jasně vidím, že jako během mých prvních let,
Tvá láska by mi umožnila hledat zde
30 Uznání a čest. Nebe však
Nenese úlevu našemu utrpení;
A smrtelný život tam, ve tvé blízkosti,
By se podobal tomu, jenž je žít bohy.

Tady, kde údolím zní
35 Zpěv unaveného rolníka, a kde
Usedám naříkaje,
Opouští mě chyba mého mládí.
A mezi vrchy, zatímco přivolávám
A oplakávám zmizelá přání a naděje,
40 Vzdalující se mým myšlenkám i dnům,
Znovu pociťuji chvění. Podaří-li se mi
Uchovat, v tomto chmurném století, před
Zkaženým vzduchem tvůj vznešený jas! pouhý obraz
Tebe, skryté, jež jsi mi odepírána, budu štásten.

45 Jestliže idea může být věčnou,
Ty jsi jedinou, jíž věčná moudrost
Pohrdla darovat tělesnou schránku
A tedy, zde mezi chatrnými ostatky,
Zakoušet utrpení během truchlivého života,
50 Neboť, jestliže jiná země, někde ve vysokých sférách,
Tě přijala tam, mezi nespočetnými světy,
A jestliže jiná hvězda, krásnější a bližší než slunce
Tě ozařuje, živíc tě eterem sladším, než je ten náš,

Di qua dove son gli anni infausti e brevi,
Questo d'ignoto amante inno ricevi.

A SILVIA

Silvia, rimembri ancora
Quel tempo della tua vita mortale,
quando beltá splendea
negli occhi tuoi ridenti e fuggitivi,
e tu, lieta e pensosa, il limitare
di gioventu' salivi?

Sonavan le quiete
Stanze, e le vie dintorno,
al tuo perpetuo canto,
allor che all'opre femminili intenta
sedevi, assai contenta
di quel vago avvenir che in mente avevi.
Era il maggio odoroso: e tu solevi
Cosí menare il giorno.

(...)

O natura, natura,
perché non rendi poi
quel che prometti allor? Perché di tanto
Inganni i figli tuoi?

(...)

Anche peria fra poco
La speranza mia dolce: agli anni miei
Anche negaro i fati
La giovinezza. Ahi come,
come passata sei,
cara compagna dell'età mia nova,
mia lacrimata speme!
Questo è quel mondo? Questi
I diletti, l'amor, l'opre, gli eventi
Onde cotanto ragionammo insieme?

Questa la sorte dell'umane genti?
All'apparir del vero
Tu, misera, cadesti: e con la man

Přijmi, odtud, kde léta jsou tvrdá a krátká,
Tuto hymnu, zaslanou neznámým milujícím.

SYLVII

(překlad Karel Zlín)

Sylvie, vzpomínáš si ještě
Na časy svého života nás smrtelných,
Když krása zářila
V tvých očích odvracejících se v úsměvu,
5 A když veselá a zamyšlená, jsi přecházela
Práh svého mládí?

Tehdy zněl tichem
Pokojů a okolními ulicemi
Tvůj nekonečný zpěv,
10 Když, sedíc nad ženskou prací,
Jsi se soustředila, šťastna,
V svém nitru sen půvabné budoucnosti.
To bylo v květnu plném vůní: a takto
Ráda trávila jsi svoje dny.

(...)

36 Přírodo, přírodo,
Proč nedodržuješ
Své sliby? A proč se takto
Vysmíváš svým synům?

(...)

Brzy také zemřela
50 Má líbezná naděje: a mým létům
osud odmítl rovněž
Mládí. Ach, proč,
Proč jsi uprchla,
Drahá přítelkyně mých mladých let,
55 Má naděje plná slz!
Tohle tedy je svět? A to je láska
A radosti, dobrodružství, práce,
Vše připravováno námi společně?

A to je tedy úděl smrtelných?
60 Sotva jsi vzešla, pravda se vyjevila
A ty, křehká, jsi klesla; a svou rukou

La fredda morte ed una tomba ignuda
Mostravi da lontano.

IL PASSERO SOLITARIO

D'in su la vetta della torre antica,
Passero solitario, alla campagna
Cantando vai finchè non more il giorno;
Ed erra l'armonia per questa valle.
Primavera dintorno
Brilla nell'aria, e per li campi esulta,
Sì ch'a mirarla intenerisce il core.
Odi greggi belar, muggire armenti;
Gli altri augelli contenti, a gara insieme
Per lo libero ciel fan mille giri,

Pur festeggiando il lor tempo migliore:
Tu pensoso in disparte il tutto miri;
Non compagni, non voli,
Non ti cal d'allegria, schivi gli spassi;
Canti, e così trapassi
Dell'anno e di tua vita il più bel fiore.

Oimè, quanto somiglia
Al tuo costume il mio! Sollazzo e riso,
Della novella età dolce famiglia,
E te german di giovinezza, amore,
Sospiro acerbo de' provetti giorni
Non curo, io non so come; anzi da loro
Quasi fuggo lontano;
Quasi romito, e strano
Al mio loco natio,
Passo del viver mio la primavera.
Questo giorno ch'omai cede alla sera,
Festeggiar si costuma al nostro borgo.
Odi per lo sereno un suon di squilla,
Odi spesso un tonar di ferree canne,
Che rimbomba lontan di villa in villa.
Tutta vestita a festa
La gioventù del loco
Lascia le case, e per le vie si spande;
E mira ed è mirata, e in cor s'allegra.
Io solitario in questa

Studenou smrt nedaleko opuštěného hrobu
Ukazuješ mi z dálky.

VRABEC SAMOTÁŘ

(překlad Karel Zlín)

Z nejvyššího vrcholu antické věže,
Vrabče samotáři, vstříc pláním
Budeš zpívat až do chvíle smrti končícího dne,
Kdy melodie vytratí se údolím.
5 Kolem dokola jaro
Prozařuje ovzduší až do hlubin polí,
Tak mocně, že viděným se srdce dojíká.
Je slyšet mečení stáda a bučení skotu;
Ostatní ptáci, šťastni, hrají si společně,
10 A krouží prázdnou oblohou,
Radostně tráví chvíle, jež vyhradil jim čas.
Ty, zamyšlen, zpovzdálí je pozoruješ:
Bez přátel, nevzlétáš s nimi,
Zanedbávaje radost, vzdaluješ se hrám;
Zpíváš a trávíš takto
15 Svůj rok a nejkrásnější květ svých dní.

Oh, jak tvé zvyky
Se podobají mým! O radost a smých,
Líbezné průvodce prvních let,
O tebe, sestro mládí, lásko,
20 Hořký povzdechu sklonku mých dnů,
Nedbám, aniž znám důvod; ba co víc,
Já sám se jim stále vzdaluji;
Téměř jak poustevník, odcizen
Rodným místům,
25 Opuštím jaro svého života.

Tento den, jenž už sklání se k večeru,
Je slaven jako svátek na venkově.
Uprostřed světěl za úderu zvonu
30 Často je slyšet rozléhat se rány výstřelů,
Jež v ozvěnách se odrážejí od domu k domu.
Svátečně oděna
Mládež těchto míst
Opouští prahy a ulicemi se šíří;
35 Ona obdivuje a je obdivována, ona nese radost v srdci.
Já, samotný, ztracen v pustém

Rimota parte alla campagna uscendo,
Ogni diletto e gioco
Indugio in altro tempo: e intanto il guardo
Steso nell'aria aprica
Mi fere il Sol che tra lontani monti,
Dopo il giorno sereno,
Cadendo si dilegua, e par che dica
Che la beata gioventù vien meno.

Tu, solingo augellin, venuto a sera
Del viver che daranno a te le stelle,
Certo del tuo costume
Non ti dorrai; che di natura è frutto
Ogni vostra vaghezza.
A me, se di vecchiezza
La detestata soglia
Evitar non impetro,
Quando muti questi occhi all'altrui core,
E lor fia voto il mondo, e il dì futuro
Del dì presente più noioso e tetro,
Che parrà di tal voglia?
Che di quest'anni miei? che di me stesso?
Ahi pentirommi, e spesso,
Ma sconsolato, volgerommi indietro.

LE RICORDANZE

Vaghe stelle dell'Orsa, io non credea
Tornare ancor per uso a contemplarvi
Sul paterno giardino scintillanti,
E ragionar con voi dalle finestre
Di questo albergo ove abitai fanciullo,
E delle gioie mie vidi la fine.
Quante immagini un tempo, e quante fole
Creommi nel pensier l'aspetto vostro
E delle luci a voi compagne! allora
Che, tacito, seduto in verde zolla,
Delle sere io solea passar gran parte
Mirando il cielo, ed ascoltando il canto
Della rana rimota alla campagna!
E la lucciola errava appo le siepi
E in su l'aiuole, susurrando al vento
I viali odorati, ed i cipressi
Là nella selva; e sotto al patrio tetto

Koutě tohoto venkova se vzdalují,
Odkládaje na později
Radost a hry; a mezitím, oči
40 Ztracené v záři paprsků,
Jsem zraňován Sluncem, které, když končí den,
Zapadajíc a ztrácejíc se
Ve vzdálených horách, připadá mi, že říká,
Že mizí také blažené mládí.

45 Ty, osamělý ptáčku tehdy, když navečer
Se sklání den a přináší ti hvězdy,
Tvým zvykem není
Si stěžovat: neboť plodem přírody
Jsou všechna vaše přání.
50 Já však, třebaže nenávidím
Stáří,
Nemohu se mu vyhnout.
Když tyto oči oněmi pro jiná srdce,
Tehdy, když svět se pro ně stane prázdným, a každý
55 Příští den bude vždy těžší než ten předešlý, vždy temnější,
Co počnu si zde se svým přáním?
A se svými léty? a se sebou samým?
Běda, měl jsem vše oželeť: často však,
Pln lítosti, vracím se k tomu, co uplynulo.

ROZPOMÍNÁNÍ

(překlad Karel Zlín)

Vágní hvězdy Medvědice, už jsem nevěřil,
Že se ještě vrátím do zahrady otce,
Plné záře, kde zvykl jsem si pod vámi
Přemítat, a mluvit s vámi z oken
5 Tohoto sídla, kde jsem trávil dětství,
A kde jsem poznal, kterak končí radost.
Kolik obrazů a bájí vyvolával tehdy,
Nesen úvahami, váš jímavý vzhled,
Doprovázený vaším svitem! tehdy,
10 Mlčenlivý, usazen ve vlhké trávě,
Jsem pozoroval často celé večery
Oblohu, a naslouchal kvákání
Neviditelné žáby, doléhající z polí,
Když světluška bloudila nad živým plotem
15 A nad záhony, a když šelestily ve větru
Vonné aleje a cypřiše, tam
V podlesí; zatímco pod otcovskou střechou

Sonavan voci alterne, e le tranquille
Opre de' servi. E che pensieri immensi,
Che dolci sogni mi spirò la vista
Di quel lontano mar, quei monti azzurri,
Che di qua scopro, e che varcare un giorno
Io mi pensava, arcani mondi, arcana
Felicità fingendo al viver mio!
Ignaro del mio fato, e quante volte
Questa mia vita dolorosa e nuda
Volentier con la morte avrei cangiato.

(...)

Viene il vento recando il suon dell'ora
Dalla torre del borgo. Era conforto
Questo suon, mi rimembra, alle mie notti,
Quando fanciullo, nella buia stanza,
Per assidui terrori io vigilava,
Sospirando il mattin. Qui non è cosa
Ch'io vegga o senta, onde un'immagin dentro
Non torni, e un dolce rimembrar non sorga.
Dolce per se; ma con dolor sottentra
Il pensier del presente, un van desio
Del passato, ancor tristo, e il dire: io fui.

(...)

O Nerina! e di te forse non odo
Questi luoghi parlar? caduta forse
Dal mio pensier sei tu? Dove sei gita,
Che qui sola di te la ricordanza
Trovo, dolcezza mia?

(...)

Ahi tu passasti, eterno
Sospiro mio: passasti: e fia compagna
D'ogni mio vago immaginar, di tutti
I miei teneri sensi, i tristi e cari
Moti del cor, la rimembranza acerba.

Zněly, střídající se, poklidné hlasy
Sloužících. Jak nesmírný, a plný
20 Sladkých snů, mi připadal zde pohled
Na vzdálené hory a na azurové moře,
Které, častokrát, představoval jsem si
Jednoho dne překročit, rozjímaje nad záhadami
Světa a nad skrytým štěstím, klamaje sám sebe!
25 A často, ještě neznaje svůj osud,
Přál jsem si vyměnit tento pustý
A bolestný život za smrt.

(...)

50 Přijď, větře, ty, jenž neseš zvuk
Odbíjejících hodin věže předměstí. Tón,
Na který rád vzpomínám, útěcho nocí
Mého dětství, když v temném pokoji
Jsem bděl, pln obvyklého strachu,
55 Vydechuje až s úsvitem. Zde není nic,
Co v sobě neskrývá, slyšeno nebo
Viděno, obraz nesený vzpomínkou.
Sladkou pro sebe samu; brzy však
Vkrádá se trpká přítomnost, a marné přání
60 Hledat minulost, a její žal, obsáhnou slova:
Já jsem byl. (...)

(...)

Ó Nerino! je možné neslyšet
Mluvit zde tato místa o tobě? Prcháš
Mým myšlenkám? Kam odešla jsi, že už nic
Než vzpomínky, má sladká, tady
140 Nenalézám (...)

(...)

Ach, minulosti, hle,
170 Můj věčný vzdech: ty minula jsi: stala jsi se teď
Družkou mých křehkých přeludů, mých citů,
Naplněných něhou, smutných a milovaných
Vznětů srdce, hořkým rozpomínáním.

LA QUIETE DOPO LA TEMPESTA

Passata è la tempesta:
Odo augelli far festa, e la gallina,
Tornata in su la via,
Che ripete il suo verso. Ecco il sereno
Rompe là da ponente, alla montagna;
Sgombrasi la campagna,
E chiaro nella valle il fiume appare.
Ogni cor si rallegra, in ogni lato
Risorge il romorio
Torna il lavoro usato.
L'artigiano a mirar l'umido cielo,
Con l'opra in man, cantando,
Fassi in su l'uscio; a prova
Vien fuor la femminetta a còr dell'acqua
Della novella piova;
E l'erbaiuol rinnova
Di sentiero in sentiero
Il grido giornaliero.
Ecco il Sol che ritorna, ecco sorride
Per li poggi e le ville. Apre i balconi,
Apre terrazzi e logge la famiglia:
E, dalla via corrente, odi lontano
Tintinnio di sonagli; il carro stride
Del passegger che il suo cammin ripiglia.

Si rallegra ogni core.
Sì dolce, sì gradita
Quand'è, com'or, la vita?
Quando con tanto amore
L'uomo a' suoi studi intende?
O torna all'opre? o cosa nova imprende?
Quando de' mali suoi men si ricorda?
Piacer figlio d'affanno;
Gioia vana, ch'è frutto
Del passato timore, onde si scosse
E paventò la morte
Chi la vita abborria;
Onde in lungo tormento,
Fredde, tacite, smorte,
Sudàr le genti e palpitàr, vedendo
Mossi alle nostre offese

KLID PO BOUŘI (překlad Karel Zlín)

Bouře se uklidnila:
Slyším křičet ptáky, a slepice,
Jež se vrátila na cestu,
Zde znovu kdáká. Hle, na západě
5 Nedaleko pohoří vyraží světlo;
Vyjasňuje se kraj.
A v údolí náhle třpytí se hladina řeky.
Ze srdcí padá tíže a ze všech stran
Zaznívá hluk.
10 Znovu začíná obvyklá práce.
Pozpěvující řemeslník, své dílo v dlaních,
Se objevuje na prahu,
Aby obhlédl provlhlé nebe; a venkovanka
Překotně vychází načerpat vodu
15 Nedávného deště.
A zelinář vykřikuje
Z ulice do ulice
Své denní volání.
Hle, slunce se vrátilo a znovu ozařuje
20 Svahy i stavení. Rodina
Otevírá okenice, otevírá okna i terasy:
Z hloubi hlavní třídy je slyšet vzdálené
Cinkání zvonku. Vrzá vůz
Cestujícího, vyražející na cestu.
25 Srdce všech ztrácí svou tíhu.
V té chvíli zdá se být sladkým
A příjemným život?
Tehdy, když člověk, pln lásky,
Vraceje se ke svým pracím,
30 Znovu začíná dílo? když oddává se novým úkonům?
Potom, když mizí už i vzpomínka na bolest?
Radost je dcerou strasti.
Marná je rozkoš, neboť je plodem
Zmizelé tísně, která připomněla
35 Úzkost ze smrti
I tomu, kdo si zprotivil život.
Oné tísně, jež v dlouhé trýzni zbrotila potem
A rozechvělá chladem
Mlčící, pobledlé bytosti, vidoucí,
40 Jak se zvedají proti nám v útoku

Folgori, nemi e vento.

O natura cortese,
Son questi i doni tuoi,
Questi i diletta sono
Che tu porgi ai mortali. Uscir di pena
È diletto fra noi.
Pene tu spargi a larga mano; il duolo
Spontaneo surge: e di piacer, quel tanto
Che per mostro e miracolo talvolta
Nasce d'affanno, è gran guadagno. Umana
Prole cara agli eterni! assai felice
Se respirar ti lice
D'alcun dolor: beata
Se te d'ogni dolor morte risana.

IL SABATO DEL VILLAGGIO

La donzelletta vien dalla campagna,
In sul calar del sole,
Col suo fascio dell'erba; e reca in mano
Un mazzolin di rose e di viole,
Onde, siccome suole,
Ornare ella si appresta
Dimani, al dì di festa, il petto e il crine.
Siede con le vicine
Su la scala a filar la vecchierella,
Incontro là dove si perde il giorno;
E novellando vien del suo buon tempo,
Quando ai dì della festa ella si ornava,
Ed ancor sana e snella
Solea danzar la sera intra di quei
Ch'ebbe compagni dell'età più bella.
Già tutta l'aria imbruna,
Torna azzurro il sereno, e tornan l'ombre
Giù da' colli e da' tetti,
Al biancheggiar della recente luna.
Or la squilla dà segno
Della festa che viene;
Ed a quel suon diresti
Che il cor si riconforta.
I fanciulli gridando
Su la piazzuola in frotta,

Blesky, mraky a vichry.

Štědrá příroda,
To jsou tvé dary,
To jsou tedy tvá potěšení,
45 Jež nabízíš smrtelným. Zbavit se žalu
Je našim jediným potěšením.
Po strastech, které rozdáváš plným rukama, náš smutek
Je spontánní; a radost, rodící se někdy,
Téměř zázrakem,
50 Z útrap, je velkou výhrou. Ty lidské
Pokolení, milované Věčným! můžeš zde
Pokládat za štěstí, je-li ti dovoleno vydechnout
Po bolesti: neboť jen tehdy jsi obšťastněno,
Když smrt tě léčí ze všech bolestí.

SOBOTA NA VSI

(překlad Karel Zlín)

Dívka, vracející se z polí,
Když slunce zapadá,
Nese otep trávy a v ruce svírá
Kytici růží a fialek,
5 Jimiž ozdobil,
Podle svého zvyku,
Své vlasy a ňadra k zítřejšímu svátku.
Stařena usedá blíž ke svým sousedkám,
Bude příst společně s těmi, jimž pozdní věk
10 Obrátil tváře už tam, kde zapadá den;
Znovu se setkaly, aby vzpomínaly na své mládí,
Když i ony se připravovaly k svátku,
Tehdy ještě čilé a plné síly
Večer rády odcházely tančit
15 Spolu s druhy svých nejkrásnějších let.
Stále rychleji se smráká,
Hasne azurový svit a stíny sestupují
V siné záři rodící se luny
S návrší a střech.
20 Vyzvání zvon,
Začíná svátek.
Říká se, že toto vyzvání
Utěšuje srdce.
Uprostřed veselého hluku
25 Děti seskupené na náměstí

E qua e là saltando,
Fanno un lieto romore:
E intanto riede alla sua parca mensa,
Fischiano, il zappatore,
E seco pensa al di del suo riposo.

Poi quando intorno è spenta ogni altra face,
E tutto l'altro tace,
Odi il martel picchiare, odi la sega
Del legnaiuol, che veglia
Nella chiusa bottega alla lucerna,
E s'affretta, e s'adopra
Di fornir l'opra anzi il chiarir dell'alba.

Questo di sette è il più gradito giorno,
Pien di speme e di gioia:
Diman tristezza e noia
Recheran l'ore, ed al travaglio usato
Ciascuno in suo pensier farà ritorno.

Garzoncello scherzoso,
Cotesta età fiorita
È come un giorno d'allegrezza pieno,
Giorno chiaro, sereno,
Che precorre alla festa di tua vita.
Godi, fanciullo mio; stato soave,
Stagion lieta è cotesta.
Altro dirti non vo'; ma la tua festa
Ch'anco tardi a venir non ti sia grave.

CANTO NOTTURNO DI UN PASTORE ERRANTE DELL'ASIA

Che fai tu, luna, in ciel? dimmi, che fai,
Silenziosa luna?
Sorgi la sera, e vai,
Contemplando i deserti; indi ti posi.
Ancor non sei tu paga
Di riandare i sempiterni calli?
Ancor non prendi a schivo, ancor sei vaga
Di mirar queste valli?
Somiglia alla tua vita
La vita del pastore.
Sorge in sul primo albore;

Křičí a poskakují sem a tam;
Zatím oráč, vracející se
Ke svému ubohému obydlí
Si pohvizduje, mysle
30 Na chvíle svého odpočinku.

Potom, když kolem už jsou uhašeny ohně, "
Tehdy, když vše už utichlo,
Ještě jsou slyšet zvuky pily a údery kladiva
Truhláře, jenž ve své zavřené dílně
35 Ponocuje a spěchá, aby se mu podařilo,
Ve světle lampy,
Včas, před úsvitem a příchodem jitra, ukončit dílo.

Tento den je mezi ostatními nejvíc oblíben,
Pln radosti a naděje:
40 Zítra smutek a nuda
Se vrátí se svými hodinami; tvrdá práce,
Jak je zvyklostí, nás všechny očekává.

Hravé a veselé dítě,
Tvůj raný věk
45 Podobá se dnu naplněnému veselím,
Dnu plnému světla a jasu,
Jenž předchází svátku tvého života.
Těš se jím, mé dítě: líbezným věkem,
Šťastnou sezónou jsou tyto chvíle.
50 Neřeknu víc; nelituj však,
Že tvůj svátek nespěchá ještě se svým příchodem.

NOČNÍ ZPĚV PASTÝŘE BLOUDÍČÍHO ASIÍ (překlad Karel Zlín)

Co děláš, luno, na nebi? Řekni mi, co děláš,
Mlčenlivá luno?
Večer vycházíš a jdeš
Kontemplovat pouště, pak miziš.
5 Neunavila tě věčná pouť
Po nekonečných cestách?
Nemáš už dost stále snít
Při pohledu na tato údolí?
Tvému životu podobá se
10 Život pastýře.
I on vstává s prvním svítáním,

Move la greggia oltre pel campo, e vede
Greggi, fontane ed erbe;
Poi stanco si riposa in su la sera:
Altro mai non ispera.
Dimmi, o luna: a che vale
Al pastor la sua vita,
La vostra vita a voi? dimmi: ove tende
Questo vagar mio breve,
Il tuo corso immortale?

(...)

Dico fra me pensando:
A che tante facelle?
Che fa l'aria infinita, e quel profondo
Infinito seren? che vuol dir questa
Solitudine immensa? ed io che sono?
Così meco ragiono: e della stanza
Smisurata e superba,
E dell'innumerabile famiglia;
Poi di tanto adoprare, di tanti moti
D'ogni celeste, ogni terrena cosa,
Girando senza posa,
Per tornar sempre là donde son mosse;
Uso alcuno, alcun frutto
Indovinar non so. Ma tu per certo,
Giovinetta immortal, conosci il tutto.
Questo io conosco e sento,
Che degli eterni giri,
Che dell'esser mio frale,
Qualche bene o contento
Avrà fors'altri; a me la vita è male.

(...)

IL PENSIERO DOMINANTE

Dolcissimo, possente
Dominator di mia profonda mente;
Terribile, ma caro
Dono del ciel; consorte
Ai lúgubri miei giorni,
Pensier che innanzi a me si spesso torni.

Žene krajem svůj houf a vidí
Stáda, prameny a trávu;
Potom spočívá unaven, když padá soumrak:
15 A v jiné nedoufá.
Řekni mi, luno, k čemu je
Pastýři jeho život?
A náš život? Řekni mi, kam vede
Má bludná efemérní pouť,
20 Tvá nekonečná cesta?

(...)

85 V hloubi duše sebe sama se ptám:
Proč ale tolik ohňů?
Co činí nekonečné nebe, nekonečno
Hlubin oblohy? Co znamená
Ta nezměrná samota? A já, kdo jsem?
90 Takto se táží v hloubi sebe sama: z nitra
Tohoto nezměrného sídla, uprostřed nádhery
Nespočetného lidu
A tolikerého úsilí, a pohybu
Nebeských těles i těch pozemských,
95 Kroužících v ustavičném oběhu,
Aby se vrátily tam, odkud vyšly,
Bez cíle a bez důvodu,
Jenž by mi byl zjevný; ty však jistě,
Mladičká dívka, ty znáš vše.
100 Já znám a cítím,
Že z věčného kroužení,
Z mého křehkého bytí
Jiní snad dojdou dobrodiní
Nebo radosti. Pro mne však život je zlem.

(...)

DOMINANTNÍ MYŠLENKA

Překlad Karel Zlín

Přívětivá a mocná,
Dominující svou hloubkou mé mysli,
Hrůzná, také však milá,
Seslaná nebem; průvodkyně
5 Mých ponurých dnů,
Myšlenko, jež sledována, stále se vracíš.

Di tua natura arcana
Chi non favella? il suo poter fra noi
Chi non senti? Pur sempre
Che in dir gli effetti suoi
Le umane lingue il sentir propio sprona,
Par novo ad ascoltar ciò ch'ei ragiona.

Come solinga è fatta
La mente mia d'allora
Che tu quivi prendesti a far dimora!
Ratto d'intorno intorno al par del lampo
Gli altri pensieri miei
Tutti si dileguar. Siccome torre
In solitario campo,
Tu stai solo, gigante, in mezzo a lei.

(...)

Per còr le gioie tue, dolce pensiero,
Provar gli umani affanni,
E sostener molt'anni
Questa vita mortal, fu non indegno;
Ed ancor tornerei,
Così qual son de' nostri mali esperto,
Verso un tal segno a incominciare il corso:
Che tra le sabbie e tra il vipereo morso,
Giammai finor sì stanco
Per lo mortal deserto
Non venni a te, che queste nostre pene
Vincer non mi paresse un tanto bene.

Che mondo mai, che nova
Immensità, che paradiso è quello
Là dove spesso il tuo stupendo incanto
Parmi innalzar! dov'io,
Sott'altra luce che l'usata errando,
Il mio terreno stato
E tutto quanto il ver pongo in obbligo!
Tali son, credo, i sogni
Degl'immortali. Ahi finalmente un sogno
In molta parte onde s'abbella il vero
Sei tu, dolce pensiero;
Sogno e palese error. Ma di natura,
Infra i leggiadri errori,
Divina sei; perchè sì viva e forte,
Che incontro al ver tenacemente dura,

To, co v sobě skrýváš,
Kdo zde nevypráví? Kdo tady, mezi námi,
Nepocítil tvou moc? A mezitím,
10 Pokaždé, když lidský jazyk
Zde promlouvá,
To, co je slyšeno, připadá znít novostí.

Jak zdá se být osamocena
Má mysl, od chvíle,
15 Kdy jsi se v ní usídlila!
Náhle všude, všude v mém nitru, jako by
Bleskem, mé ostatní myšlenky
Se ztrácejí. Podobná věži,
Uprostřed pusté pláně,
20 Ty sama zvedáš se ve své velikosti.

(...)

Dotknout se tvých radostí, sladká myšlenko,
Zakoušet lidské utrpení
90 A snášet dlouhé dny
Tohoto smrtelného života nebylo nedůstojné;
A znovu jsem připraven
Podstoupit bolesti, jichž jsem znalcem,
A vydat se, ve tvém znamení, znovu na cestu:
95 Neboť nikdy, až do tohoto dne,
Přicházejí k tobě smrtelnou pouští,
Pískem a mezi hady,
Jsem nebyl tolik unaven, aby toto blaho
Mi nepřipadalo být větší nežli všechny naše obtíže.

100 Vstříc jakému světlu, vstříc jakému novému
Nekonečnu, a jakému nebi
Tvé podivuhodné kouzlo, zdá se mi, mě často
Odnáší! Nahoře,
V jiném světle, nežli je to naše bloudící,
105 Zapomínám na svůj vezdější stav
I celou jeho realitu.
Takové, zdá se mi, jsou sny
Nesmrtelných. Vždyť, konečně, ty nejsi než sen,
Má něžná myšlenko, jímž často
110 Okrašluješ skutečnost.
Sen a zjevný klam. Avšak mezi půvabnými
Iluzemi v podstatě jen ty
Jsi božská, neboť, plná záře a života, jsi
115 Odolnější než sama pravda,

E spesso al ver s'adegua,
Nè si dilegua pria, che in grembo a morte.

(...)

AMORE E MORTE

Fratelli, a un tempo stesso, Amore e Morte
Ingenerò la sorte.

Cose quaggiù sì belle
Altre il mondo non ha, non han le stelle.
Nasce dall'uno il bene,
Nasce il piacer maggiore
Che per lo mar dell'essere si trova;
L'altra ogni gran dolore,
Ogni gran male annulla.
Bellissima fanciulla,
Dolce a veder, non quale
La si dipinge la codarda gente,
Gode il fanciullo Amore
Accompagnar sovente;
E sorvolano insiem la via mortale,
Primi conforti d'ogni saggio core.
Nè cor fu mai più saggio
Che percosso d'amor, nè mai più forte
Sprezzò l'infausta vita,
Nè per altro signore
Come per questo a perigliar fu pronto:
Ch'ove tu porgi aita,
Amor, nasce il coraggio,
O si ridesta; e sapiente in opre,
Non in pensiero invan, siccome suole,
Divien l'umana prole.

(...)

Ai fervidi, ai felici,
Agli animosi ingegni
L'uno o l'altro di voi conceda il fato,
Dolci signori, amici
All'umana famiglia,
Al cui poter nessun poter somiglia
Nell'immenso universo, e non l'avanza,
Se non quella del fato, altra possanza.

S níž jsi srovnatelná,
A rozpouštíš se teprve v srdci smrti.

(...)

LÁSKA A SMRT (překlad Karel Zlín)

Sestry, Láska a Smrt se zrodily ve stejný den,
Stvořeny osudem.
Nic nemá jejich krásu na zemi, ani nad námi
Mezi hvězdami.

- 5 První rodí blaho,
Nejmocnější radost,
Již v sobě nese oceán bytí;
Druhá odnímá žal,
Největší bolest: žití.
- 10 Smrt, líbezná dívka,
Ne taková,
Jak si ji představuje bázlivý,
Ráda provází
Mladou Lásku;
- 15 Obě spolu letí nad cestami smrtelných,
Přinášejíce útěchu moudrým srdcím:
Neboť srdce není nikdy moudřejší,
Než když je zraněno láskou, a nikdy silnější,
Než když pohrdá nešťastným životem,
- 20 A žádný jiný pán je nikdy neučinil
Odvážnějším: Lásko,
Těm, jimž přinášíš pomoc,
Znovuzrozena, vrací se
Odvaha, a není to rozjímání,
- 25 Nýbrž akce, jež přináší
Moudrost lidem.

(...)

- Zaníceným, šťastným,
Nadaným duším,
- 90 Necht' osud dopřeje jednu z vás
Sladké paní, přítelkyně
Lidské rodiny, jejichž moci,
V nekonečném vesmíru se nevyrovná,
Mimo té, již vlastní osud, žádná jiná moc.
- 95 A ty, kterou od počátku svých pradávnych let

E tu, cui già dal cominciar degli anni
 Sempre onorata invoco,
 Bella Morte, pietosa
 Tu sola al mondo dei terreni affanni,
 Se celebrata mai
 Fosti da me, s'al tuo divino stato
 L'onte del volgo ingrato
 Ricompensar tentai,
 Non tardar più, t'inchina
 A disusati preghi,
 Chiudi alla luce omai
 Questi occhi tristi, o dell'età reina.
 Me certo troverai, qual si sia l'ora
 Che tu le penne al mio pregar dispieghi,
 Erta la fronte, armato,
 E renitente al fato,
 La man che flagellando si colora
 Nel mio sangue innocente
 Non ricolmar di lode,
 Non benedir, com'usa
 Per antica viltà l'umana gente;
 Ogni vana speranza onde consola
 Se coi fanciulli il mondo,
 Ogni conforto stolto
 Gittar da me; null'altro in alcun tempo
 Sperar, se non te sola;
 Solo aspettar sereno
 Quel dì ch'io pieghi addormentato il volto
 Nel tuo virgineo seno.

CONSALVO

Presso alla fin di sua dimora in terra,
 Giacea Consalvo; disdegnoso un tempo
 Del suo destino; or già non più, che a mezzo
 Il quinto lustro, gli pendea sul capo
 Il sospirato obbligo. Qual da gran tempo,
 Così giacea nel funeral suo giorno
 Dai più dilette amici abbandonato:
 Ch'amico in terra al lungo andar nessuno
 Resta a colui che della terra è schivo.
 Pur gli era al fianco, da pietà condotta
 A consolare il suo deserto stato,
 Quella che sola e sempre eragli a mente,
 Per divina beltà famosa Elvira;

Jsem vždycky ctíl, volám tě,
 Krásná Smrti, ty jež na světě
 Jediná máš soucit s pozemskými strastmi,
 Jestliže jsem tě slavil,
 100 Jestliže jsem se pokoušel skrze
 Tvou božskost napravit urážku,
 Zasazenou lidem bez paměti,
 Neodkladně zde vysliš
 Mou nezvyklou modlitbu,
 105 Královno věků,
 Uzavři světlu tyto smutné oči,
 Neboť mě nalezněš v jakoukoli hodinu
 Tam, kde nad mou prosbou rozepneš křídla.
 Hrdé čelo, ozbrojen,
 110 Nedbaje osudu,
 Jehož ruce jsou potřísněny
 Mou nevinnou krví,
 bez chvalozpěvu,
 bez požeňání, jak, pro dávný strach,
 115 je to zvykem u lidí,
 bez marného doufání, jímž svět
 se konejší tak jako dítě,
 a odmítaje každou
 nemožnou útěchu; a už nikdy
 120 nedoufaje v nic jiného, než v tebe samu,
 sám, klidně očekávaje den,
 kdy mě uspíš,
 skláním svou tvář
 do tvého panenského lůna.

CONSALVO

(překlad Kamil Bednář)

U konce své pozemské dráhy ležel
 Consalvo; ten, jenž pohrdal tak vzdorně
 Svým osudem, teď ztichl, neboť v půli
 Pátého lustra sklánělo se k němu
 5 Vysněné zapomenutí. Již dlouho
 Tak polehával na smrtelném loži,
 Opuštěn nejdražšími ze svých přátel –
 Nezbude totiž zde na zemi přítel
 Tomu, kdo zošklivil si samu zemi.
 U něho prodlévala ze soucitu
 10 A chtějíc potěšit ho v osamění,
 Ta, na niž jedinou vždy vroucně myslil,
 Elvíra, proslulá svou božskou krásou;

Conscia del suo poter, conscia che un guardo
Suo lieto, un detto d'alcun dolce asperso,
Ben mille volte ripetuto e mille
Nel costante pensier, sostegno e cibo
Esser solea dell'infelice amante:
Benchè nulla d'amor parola udita
A vess'ella da lui. Sempre in quell'alma
Era del gran desio stato più forte
Un sovrano timor. Così l'avea
Fatto schiavo e fanciullo il troppo amore.

(...)

A SE STESSO

Or poserai per sempre,
Stanco mio cor. Perì l'inganno estremo,
Ch'eterno io mi credei. Perì. Ben sento,
In noi di cari inganni,
Non che la speme, il desiderio è spento.
Posa per sempre. Assai
Palpitasti. Non val cosa nessuna
I moti tuoi, nè di sospiri è degna
La terra. Amaro e noia
La vita, altro mai nulla; e fango è il mondo.
T'acqueta omai. Dispera
L'ultima volta. Al gener nostro il fato
Non donò che il morire. Omai disprezza
Te, la natura, il brutto
Poter che, ascoso, a comun danno impera,
E l'infinita vanità del tutto.

ASPASIA

Torna dinanzi al mio pensier talora
Il tuo sembiante, Aspasia. O fuggitivo
Per abitati lochi a me lampeggia
In altri volti; o per deserti campi,
Al di sereno, alle tacenti stelle,
Da soave armonia quasi ridesta,
Nell'alma a sgomentarsi ancor vicina
Quella superba vision risorge.

15 Znalá své moci, věděla, že její
Jediný úsměv, nežné slovo, stokrát
Jím v duchu opakované, dřív byly
Pro věrnou mysl zamilovaného
Vzpruhou i lékem, třebaže až dosud
20 Jediné slovo lásky neslyšela
Z úst jeho. Neboť vždycky v jeho duši
Převažovala nejněžnější bázeň
Nad touhou vášně. Tak přemíra lásky
Ho učinila otrokem i děckem.

(...)

SÁM SOBĚ

(překlad Kamil Bednář)

Navždy teď odpočiň si,
Znavené srdce! Poslední klam zhasl,
Jenž zdál se věčný. Zhasl. V drahé klamy
Už nedoufáme; zchřadla
5 V nás nejen naděje – i touhy samy.
Navždy již spočin! Dostí
Jsi bušilo! Zde vše je příliš nízké
Pro tlukot tvůj a vzdechů hodna není
Země! Jen hořkost, nuda
10 Je život, a ne víc; a svět je bláto.
Utichni! Naposledy
Zoufej! Nám smrtelným jen smrt dal osud.
Pohrdni sebou, přírodou i krutou
Mocí, jež ve skrytosti
15 Vládne nad kletbou společné nám bědy
I nekonečnou všeho nicotností.

ASPASIA

Překlad Kamil Bednář

5 V myšlenkách, Aspasiie, přepadá mne
Občas tvůj obraz. Někdy z jiných tváří
Prchavě zazáří mi mezi lidmi
Uprostřed města, jindy v pustých polích
Za bíla dne či při mlčících hvězdách;
Snad probuzeno sladkou harmonií
Vyvstává v duši, ještě vyplašené,
To vidění tak nádherné a skvělé.

(...)

Raggio divino al mio pensiero apparve,
Donna, la tua beltà. Simile effetto
Fan la bellezza e i musicali accordi,
Ch'alto mistero d'ignorati Elisi
Paion sovente rivelar. Vagheggia
Il piagato mortal quindi la figlia
Della sua mente, l'amorosa idea,
Che gran parte d'Olimpo in se racchiude,
Tutta al volto ai costumi alla favella
Pari alla donna che il rapito amante
Vagheggiare ed amar confuso estima.
Or questa egli non già, ma quella, ancora
Nei corporali amplessi, inchina ed ama.

(...)

Nè tu finor giammai quel che tu stessa
Inspirasti alcun tempo al mio pensiero,
Potesti, Aspasia, immaginar. Non sai
Che smisurato amor, che affanni intensi,
Che indicibili moti e che deliri
Movesti in me; nè verrà tempo alcuno
Che tu l'intenda. In simil guisa ignora
Esecutor di musici concenti
Quel ch'ei con mano o con la voce adopra
In chi l'ascolta. Or quell'Aspasia è morta
Che tanto amai. Giace per sempre, oggetto
Della mia vita un dì: se non se quanto,
Pur come cara larva, ad ora ad ora
Tornar costuma e disparir. Tu vivi,
Bella non solo ancor, ma bella tanto,
Al parer mio, che tutte l'altre avanzi.
Pur quell'ardor che da te nacque è spento:
Perch'io te non amai, ma quella Diva
Che già vita, or sepolcro, ha nel mio core.

(...)

Cadde l'incanto,
E spezzato con esso, a terra sparso
Il giogo: onde m'allegro. E sebben pieni
Di tedio, alfin dopo il servire e dopo
Un lungo vaneggiar, contento abbraccio

(...)

35 Tvá krása zjevila se mi, ó paní,
Jako odlesk božství. Stejně okouzlující
krása a souzvuky, v nichž zvučí hudba,
jež zdají se nám jevit skrytých rájů
hluboká tajemství. Ach, zraněn touží
smrtelník po pledu své obraznosti,
40 po milované představě, jež skrývá
veliký podíl olympského blaha,
jsou tváří podobna i řečí, gestem
té ženě, o níž milenec si myslí,
že po ní touží v nenasytné lásce.
45 Však ne tu živou ženu, nýbrž přelud
v objetí jejím miluje a laská.

(...)

Ani ty, Aspasié, nemohla sis
Představit, co jsi po nějakou dobu
Vzbouzela ve mně. Netušíš, jak velkou
Nesmírnou lásku, jaká žhavá muka,
65 Jeak nevýslovný cit a poblouznění
Jsi ve mně budila a nikdy, nikdy
To nepochopíš – stejně jako neví
virtuos hudebník, když koncertuje,
co v posluchačích probouzí svou rukou
70 a tónem. Milovaná Aspasié
je mrtva. Navždy v stín se rozplynula,
života mého smysl kdysi; přesto
jak drahý přelud vracívá se občas
a opět mizí. Ach ty žiješ, krásná,
75 ba dokonce jsi krásnější než jiné,
jak se mi zdá. Jen onen plamen ve mně,
který jsi zažehla, už zcela zhasl:
neboť jsem nemiloval tebe, nýbrž
bohyni, jež kdys život, avšak nyní
hrob má v mém srdci.

(...)

(...) Ted' zašlo
to kouzlo, a s ním zašlo, rozmetáno,
mé jho; a nad tím plesám! Třeba znuděn,
po dlouhém třeštění a zotřčení
105 ted' spokojeně objímám a vítám

Senno con libertà. Che se d'affetti
Orba la vita, e di gentili errori,
È notte senza stelle a mezzo il verno,
Già del fato mortale a me bastante
E conforto e vendetta è che su l'erba
Qui neghittoso immobile giacendo,
Il mar la terra e il ciel miro e sorrido.

SOPRA UN BASSO RILIEVO ANTICO SEPOLCRALE

Dove una giovane morta é rappresentata in atto di
partire, accomiattandosi dai suoi

(...)

Morte ti chiama; al cominciar del giorno
L'ultimo istante. Al nido onde ti parti,
Non tornerai. L'aspetto
De' tuoi dolci parenti
Lasci per sempre. Il loco
A cui movi, è sotterra:
Ivi fia d'ogni tempo il tuo soggiorno.
Forse beata sei; ma pur chi mira,
Seco pensando, al tuo destin, sospira.

(...)

I lúgubri suoi lampi il ver baleni;
Come vapore in nuvoletta accolto
Sotto forme fugaci all'orizzonte,
Dileguarsi così quasi non sorta,
E cangiar con gli oscuri
Silenzi della tomba i di futuri,
Questo se all'intelletto
Appar felice, invade
D'alta pietade ai più costanti il petto.

(...)

Come, ahi come, o natura, il cor ti soffre
Di strappar dalle braccia
All'amico l'amico,
Al fratello il fratello,
La prole al genitore,

rozum i svobodu. A třebas život
bez citů milosrdných a a sladkých klamů
je zimní nocí bez jediné hvězdy,
nenacházím, nesa úděl smrtelníka,
110 pomstu i útěchu, když ležím v trávě
volně a bez hnutí, a vidím moře,
zemi i nebesa a usmívám se.

NA BASRELIÉF ANTICKÉHO HROBU, ZOBRAZUJÍCÍ MLADOU MRTVOU VE CHVÍLI, KDY SE LOUČÍ SE SVÝMI BLÍZKÝMI (překlad Karel Zlín)

(...)

Volá tě smrt; na počátku dne,
V jeho první chvíli. Do hnízda, z něhož se vzdaluješ,
20 Už se nevrátíš. Obraz
tvých milovaných rodičů tě navždy
opouští. Místo,
kam jdeš, je pod zemí:
tam zůstaneš navždy.
25 Možná jsi šťastná, ten však, kdo vidí, co bylo
Ti přisouzeno, hluboko ve svém nitru si povzdechne.

(...)

35 Než proti čistému čelu
Realita začně zvedat své truchlivé ohně,
Jejichž kouř se mění ve stoupající dým,
Formující se na horizontu, kde mizí,
Rozptylován takřka nenarozený,
40 A mění v temnotu
Ticha hrobu tvé příští dny,
To zde, i když rozum tě pokládá
Za šťastnou, naplňuje hlubokým
Soucitem i tu nejvyrovnanější duši.

(...)

Proč, ach, proč, Přírodo, tvé srdce
100 Snáší utrpení vytrhnout
Z rukou milovaného milovanou,
Bratra bratru,
Otce dětem,

All'amante l'amore: e l'uno estinto,
L'altro in vita serbar? Come potesti
Far necessario in noi
Tanto dolor, che sopravviva amando
Al mortale il mortal? Ma da natura
Altro negli atti suoi
Che nostro male o nostro ben si cura.

**SOPRA IL RITRATTO D'UNA BELLA
DONNA
SCOLPITO NEL MONUMENTO
SEPOLCRALE DELLA MEDESIMA**

Tal fosti: or qui sotterra
Polve e scheletro sei. Su l'ossa e il fango
Immobilmente collocato invano,
Muto, mirando dell'etadi il volo,
Sta, di memoria solo
E di dolor custode, il simulacro
Della scorsa beltà. Quel dolce sguardo,
Che tremar fe, se, come or sembra, immoto
In altrui s'affisò; quel labbro, ond'alto
Par, come d'urna piena,
Traboccare il piacer; quel collo, cinto
Già di desio; quell'amorosa mano,
Che spesso, ove fu porta,
Senti gelida far la man che strinse;
E il seno, onde la gente
Visibilmente di pallor si tinse,
Furo alcun tempo: or fango
Ed ossa sei: la vista
Vituperosa e trista un sasso asconde.

(...)

Natura umana, or come,
Se frale in tutto e vile,
Se polve ed ombra sei, tant'alto senti?
Se in parte anco gentile,
Come i più degni tuoi moti e pensieri
Son così di leggeri
Da sì basse cagioni e desti e spenti?

PALINODIA

Milence lásce: prvnímu určit smrt
A druhého zde nechat žít? Proč
105 Působíš tuto bolest, jež je nám
Osudová: nechat přežít milujícího,
Smrtného smrtelnými? Ale bytí
Svémi díly sleduje
Něco jiného než naše dobro nebo naše zlo.

**NA NÁHROBNÍ PODOBIZNU KRÁSNÉ DÁMY,
VYTESANOU DO KAMENE JEJÍHO HROBU
Překlad Karel Zlín**

Už jsi jen byla: nadále pod zemí
Pouze kostra a prach. Na kostech v blátě,
Marně zabezpečena nehybností,
Němá, sledující let věků,
5 Jen pamět bdí
A žal hlídá přelud
Ztracené krásy. Ten sladký pohled,
Jenž rozechvíval, jako dnes, ty, na nichž
Spočinul; tyto rty, jimž z nitra,
10 Tak jako z naplněné urny,
Vyvěrala radost; toto hrdlo, které ještě nedávno
Bylo vášnivě objímáno; tato milovaná ruka,
Jež, uchopena, často
Pocítovala stoupat chlad z prstů, které ji tiskly,
15 A řádra, pro něž
Muži bledli před očima ostatních,
Už dotvořil čas: nadále bláto
A kosti: jejichž hanbu a smutek
Ukryvá pohledu zde tento kámen.

(...)

50 Lidská přírodo,
Křehká a plná mrzkosti,
Jsi-li jen stín a prach, jak můžeš dýchat tady nahoře?
A je-li v tobě vznešenost,
Jak je možné, že tvůj elán a tvoje myšlenky
55 Mohou tak rychle,
Uprostřed nízkosti, procitnout a zemřít?

PALINODIE

Al Marchese Gino Capponi

(...)

Ghiande non ciberà certo la terra
Però, se fame non la sforza: il duro
Ferro non deporrà. Ben molte volte
Argento ed or disprezzerà, contenta
A polizze di cambio. E già dal caro
Sangue de' suoi non asterrà la mano
La generosa stirpe: anzi coverte
Fien di stragi l'Europa e l'altra riva
Dell'atlantico mar, fresca nutrice
Di pura civiltà, sempre che spinga
Contrarie in campo le fraterne schiere
Di pepe o di cannella o d'altro aroma
Fatal cagione, o di melate canne,
O cagion qual si sia ch'ad auro torni.
Valor vero e virtù, modestia e fede
E di giustizia amor, sempre in qualunque
Pubblico stato, alieni in tutto e lungi
Da' comuni negozi, ovvero in tutto
Sfortunati saranno, afflitti e vinti;
Perchè diè lor natura, in ogni tempo
Starsene in fondo. Ardir protervo e frode,
Con mediocrità, regneran sempre,
A galleggiar sortiti. Imperio e forze,
Quanto più vogli o cumulate o sparse,
Abuserà chiunque avralle, e sotto
Qualunque nome. Questa legge in pria
Scrisser natura e il fato in adamante;
E co' fulmini suoi Volta nè Davy
Lei non cancellerà, non Anglia tutta
Con le macchine sue, nè con un Gange
Di politici scritti il secol novo.
Sempre il buono in tristezza, il vile in festa
Sempre e il ribaldo: incontro all'alme eccelse
In arme tutti congiurati i mondi
Fieno in perpetuo: al vero onor seguaci
Calunnia, odio e livor: cibo de' forti
Il debole, cultor de' ricchi e servo
Il digiuno mendico, in ogni forma
Di comun reggimento, o presso o lungi
Sien l'eclittica o i poli, eternamente
Sarà, se al gener nostro il proprio albergo

Markýzi Ginovi Capponimu
(překlad Kamil Bednář)

(...)

55 Už nebude svět žaludy se živit,
Pokud snad hlad jej k tomu nedonutí;
Leč zbraně neodloží! Pohrdne též
Stříbrem i zlatem zhusta, spokojiv se
Jen směnkami. A též to skvělé plémě
60 Nezadrží svou pěst před drahou krví
Svých bratří: hrozné krveprolévání
Zaplaví Evropu i druhé břehy
Atlantiku, jež kolébkou jsou čerstvou
Té čisté civilisace - až začnou
65 Bratrská vojska boj při strašném sporu
O pěpř či skořici a jiné druhy
Koření nebo o třtinový cukr
Či cokoli, co může vynést zlato.
Skutečná hodnota, ctnost, tichá skromnost
70 A věrnost, láska ke spravedlnosti
Vždy budou v každém státě stávat v koutku,
Vzdáleny veřejnosti, nebo potká
Je neúspěch a budou potlačeny
Po vůli přírody, jež ve všech dobách
75 Jim dává podlehnout. A drzost, podvod
A prostřednost vždy budou vládnout světu,
Určeny k vítězství. A každý, kdo zde
Bude mít – sám či jenom jako podíl –
Sílu a moc, ten toho zneužije
80 Pod různým heslem! Tento zákon vryly
Příroda, osud v démantové desky,
A Volta ani Davy svými blesky
Jej nesmažou, ba ani Angličané
Se svými stroji, ani nová doba
85 S úplnou Gangou politických spisů!
Vždy bude dobrák trpět, kdežto lotr
A padouch budou plesat; vždy se spiknou
Veškeré třídy společnosti k boji
S ušlechtilými duchy; vždycky bude
90 Pravá čest štvána závistí a zlobou!
Pohlí silní slabé, před boháči
Plazit se bude hladem štváný žebrák,
Ať bude forma vlády jakákoliv,
Blíž či dál od rovníku nebo pólů,
95 Což bude trvat věčně, dokud lidstvo

E la face del dì non vengon meno.

GINESTRA

O il fiore del deserto

E gli uomini vollero piuttosto
le tenebre che la luce.
Giovanni, III, 19

Qui su l'arida schiena
Del formidabil monte
Sterminator Vesevo,
La qual null'altro allegra arbor nè fiore,
Tuoi cespi solitari intorno spargi,
Odorata ginestra,
Contenta dei deserti. Anco ti vidi
De' tuoi steli abbellir l'erme contrade
Che cingon la cittade
La qual fu donna de' mortali un tempo,
E del perduto impero
Par che col grave e taciturno aspetto
Faccian fede e ricordo al passeggero.
Or ti riveggo in questo suol, di tristi
Lochi e dal mondo abbandonati amante,
E d'afflitte fortune ognor compagna.

(...)

Qui mira e qui ti specchia,
Secol superbo e sciocco,
Che il calle insino allora
Dal risorto pensier segnato innanti
Abbandonasti, e volti addietro i passi,
Del ritornar ti vanti,
E procedere il chiami.
Al tuo pargoleggiar gl'ingegni tutti,
Di cui lor sorte rea padre ti fece
Vanno adulando, ancora
Ch'a ludibrio talora
T'abbian fra se. Non io
Con tal vergogna scenderò sotterra;
Ma il disprezzo piuttosto che si serra

Obývat bude zem a vídat slunce!

(...)

KRUČINKA

Neboli květ pouště
(překlad Karel Zlín)

A lidé dávají přednost
Temnotám před světlem.
Jan, III, 19

Tady, na zprahlé šíji
Hrozivé hory,
Na smrtonosném Vesuvu,
Ježž neoživuje strom ani květ,
5 Ty prostíráš své osamělé trsy,
Vonná kručinko,
Spokojující se s pustinou. Kdysi jsem tě viděl
Krášlit svými výhonky končiny,
Obklopující města
10 V jiných dobách panující světu
Z nitra zaniklé říše
Tvůj obraz, plný ticha a vážnosti,
Posílá poutníkovi svědectví a připomínku.
Teď nalézám tě na této půdě, v místech
15 Plných smutku, opuštěných světem, přítelkyně,
Doprovázející ty, kteří jsou skličováni osudem.

(...)

Pohlédni sem, nádherné
A marnivé století, a uvidíš,
Že jsi opustilo cestu,
55 Až do nedávna sledovanou moudrostí
Renesance, ty, které kráčejíce zpět
Se honosíš svým úpadkem
nazýváš je pokrokem.
Skvělí duchové velebí
60 Tvé dětinskosti, jejichž otcovství
Je ti prisuzováno, i když často,
Ve svém nitru,
se baví na tvůj účet. Já však
S tou hanbou nesestoupím pod zem,
65 Neskryji pohrdání,

Di te nel petto mio,
Mostrato avrò quanto si possa aperto:
Ben ch'io sappia che obbligo
Preme chi troppo all'età propria increbbe.
Di questo mal, che teco
Mi fia comune, assai finor mi rido.
Libertà vai sognando, e servo a un tempo
Vuoi di novo il pensiero,
Sol per cui risorgemmo
Della barbarie in parte, e per cui solo
Si cresce in civiltà, che sola in meglio
Guida i pubblici fati.
Così ti spiacque il vero
Dell'aspra sorte e del depresso loco
Che natura ci diè. Per questo il tergo
Vigliaccamente rivolgesti al lume
Che il fe palese: e, fuggitivo, appelli
Vil chi lui segue, e solo
Magnanimo colui
Che se schernendo o gli altri, astuto o folle,
Fin sopra gli astri il mortal grado estolle.

(...)

Nobil natura è quella
Che a sollevar s'ardisce
Gli occhi mortali incontra
Al comun fato, e che con franca lingua,
Nulla al ver detraendo,
Confessa il mal che ci fu dato in sorte,
E il basso stato e frale;
Quella che grande e forte
Mostra se nel soffrir, nè gli odii e l'ire
Fraternali, ancor più gravi
D'ogni altro danno, accresce
Alle miserie sue, l'uomo incolpando
Del suo dolor, ma dà la colpa a quella
Che veramente è rea, che de' mortali
Madre è di parto e di voler matrigna.
Costei chiama inimica; e incontro a questa
Congiunta esser pensando,
Siccome è il vero, ed ordinata in pria
L'umana compagnia,
Tutti fra se confederati estima
Gli uomini, e tutti abbraccia
Con vero amor, porgendo

Svírající mou hrud',
Jež pociťuji vůči tobě,
I když vím, že stíháš zapomenutím
Ty, kteří se znelíbili svému věku.
70 Zlu, jímž jsme všichni postiženi,
Jsem se vždycky vysmíval.
Ty, jež sníš o svobodě zde, kde vše
Vždy znovu zotročuje myšlení, jedině,
Jemuž vděčíme za znovuzrození
75 Uprostřed barbarství, měnícího se tak
V civilizaci, řídící snad lépe
Lidský osud.
Ty, jež jsi rmouceno pravdou
Našeho trpkého údělu v těchto krutých
80 Místech, určených nám přírodou: zbaběle
Jsi se otočilo zády ke světlu,
Díky kterému vše je viditelné, a mrzkým dezertérem
Nazáváš toho, jenž je sleduje,
A pouze toho velkým,
85 Kdo sobě i ostatním k potupě, prohnane a bláznivě,
Vynáší až ke hvězdám svou smrtelnost.

(...)

Ne, vznešeným je ten,
Jenž se odvažuje pozvednout
Své smrtelné oči vstříc
Fatálnímu údělu, a svobodně,
115 Nic neměně na pravdě, přiznává,
Že bolest je zde naším údělem,
Tak jako tento nuzný stav, plný křehkosti.
Ty, jenž se ukazuješ být velkým
A silným v utrpení, zlobou
120 A bratrskou nenávisť, horší
Než všechno zlo, nezvětšuj
Svou bídu, obviňuje člověka
Pro jeho bolest, ale nařkni tu, jež nese
Opravdovou vinu, tu, která přesto, že je po krvi,
125 Matku smrtelných, je jim macechou bez srdce.
Jen ji považuj za svou nepřítelkyni,
Ale proti ní shromažďuj žaloby,
Tvořící a svazující od počátku
Lidskou společnost,
130 Druhé považujou za své spojence,
Všechny je tady objímej
Skutečnou lásku, přinášeje

Valida e pronta ed aspettando aita
Negli alterni perigli e nelle angosce
Della guerra comune. (...)

(...)

Così, dell'uomo ignara e dell'etadi
Ch'ei chiama antiche, e del seguir che fanno
Dopo gli avi i nepoti,
Sta natura ognor verde, anzi procede
Per sì lungo cammino
Che sembra star. Caggiono i regni intanto,
Passan genti e linguaggi: ella nol vede:
E l'uom d'eternità s'arropa il vanto.

E tu, lenta ginestra,
Che di selve odorate
Queste campagne dispogliate adorni,
Anche tu presto alla crudel possanza
Soccomberai del sotterraneo foco,
Che ritornando al loco
Già noto, stenderà l'avarò lembo
Su tue molli foreste. E piegherai
Sotto il fascio mortal non renitente
Il tuo capo innocente:
Ma non piegato insino allora indarno
Codardamente supplicando innanzi
Al futuro oppressor; ma non eretto
Con forsennato orgoglio inver le stelle,
Nè sul deserto, dove
E la sede e i natali
Non per voler ma per fortuna avesti;
Ma più saggia, ma tanto
Meno inferma dell'uom, quanto le frali
Tue stirpi non credesti
O dal fato o da te fatte immortali.

IL TRAMONTO DELLA LUNA

Quale in notte solinga,
Sovra campagne inargentate ed acque,
Là 've zefiro aleggia,
E mille vaghi aspetti
E ingannevoli obbietti

Rychlou a zdatnou pomoc, očekávanou ostatními
Za nejružnějších nebezpečí a strastí
135 Vzájemných válek. (...)

(...)

Ignorujíc člověka i věk,
290 Jím nazývaný antikou, ignorujíc
Průvod dětí, přicházejících po těch,
Kteří odešli, příroda se vždy zazelená,
Vždyť kráčí tak dlouhou cestou,
Že zdá se, jako by stála. Zmizela království
A zizel lid i jeho jazyky: ona nic nevidí.
295 A člověk se chlubí, že je věčným.

A ty, ohebná kručinko,
Pokrývající vonnými keři
Pustiny tohoto venkova,
300 Také ty brzy podleheš
Krutým silám ohně, jež se vracejí
Do těchto míst, kde vše pohřbívají,
Tady, kde všechno znají, přehodí
Přes tvé křehké keře svůj hladový závoj. A ty
305 Klesneš pod jeho smrtelnou tíží.
Tvá nevinná hlava
Se nikdy nesklonila v marné prosbě
Před přicházejícím
Násilníkem, a není to
310 Bláznivá pýcha, ukazovaná
Hvězdám a poušti, ani proto,
Že je to tvým přáním, ale pouhá náhoda
Tě vedla vyvolit si tento pobyt;
Ty, která předčíš člověka moudrostí,
315 Už proto, že jsi nikdy nevěřila,
Že by tě milost osudu či tvé vlastní úsilí,
Ve tvé křehkosti, učinilo nesmrtelnou.

ZÁPAD LUNY

(překlad Karel Zlín)

Tehdy, když nosí samotna,
Nad stříbrnými pláněmi, ve vodách,
Jimiž pluje vánek
A tisíce nejasných zdání,
5 I klamných preludů,

Fingon l'ombre lontane
Infra l'onde tranquille
E rami e siepi e collinette e ville;
Giunta al confin del cielo,
Dietro Apennino od Alpe, o del Tirreno
Nell'infinito seno
Scende la luna; e si scolora il mondo;
Spariscon l'ombre, ed una
Oscurità la valle e il monte imbruna;
Orba la notte resta,
E cantando, con mesta melodia,
L'estremo albor della fuggente luce,
Che dianzi gli fu duce,
Saluta il carrettier dalla sua via;

Tal si dilegua, e tale
Lascia l'età mortale
La giovinezza. In fuga
Van l'ombre e le sembianze
Dei dilettoni inganni; e vengon meno
Le lontane speranze,
Ove s'appoggia la mortal natura.

(...)

Voi, collinette e piagge,
Caduto lo splendor che all'occidente
Inargentava della notte il velo,
Orfane ancor gran tempo
Non resterete; che dall'altra parte
Tosto vedrete il cielo
Imbiancar novamente, e sorger l'alba:
Alla qual poscia seguitando il sole,
E folgorando intorno
Con sue fiamme possenti,
Di lucidi torrenti
Inonderà con voi gli eterei campi.
Ma la vita mortal, poi che la bella
Giovinezza sparì, non si colora
D'altra luce giammai, nè d'altra aurora.
Vedova è insino al fine; ed alla notte
Che l'altre etadi oscura,
Segno poser gli Dei la sepoltura.

Tvořících vzdálené stíny,
Mezi poklidnými vlnami,
Kde větve, keře, návrší a stavení
Se dotýkají hranic oblohy, daleko
10 Za Apeninami, za Alpami, nebo v Tyranském moři,
V jeho nekonečném zálivu,
Zapadáš, luno: tehdy svět hasne.
Stíny se ztrácejí a naprostá
Tma zavaluje údolí i nejvyšší štít;
15 Zůstává jen oslepená noc.
Zpívaje potom nápěv plný teskné melodie,
Poslední zásvit mizející záře,
Jež ho provázela,
Vozka zdraví z hloubi svojí cesty.

20 Stejně tak mizí, a stejně
Tak nás opuští smrtelné
Mládí. Prchavé
Připadají nám stíny, zdání
Našich milovaných chyb; a hasne
25 Vzdalující se naděje,
K níž upíná se zde smrtelná příroda

(...)

Vy, návrší a pláně,
Když hasne svít, který tam na západě
Stříbřil závoj noci,
Příliš dlouho osiřelé
55 Nezůstanete: zakrátko
Spatříte na druhé straně břehu
Znovu se zvedat světlo svítání,
A tehdy slunce, jež je následuje
Zářivým třpytem
60 Svých mocných paprsků
Současně vedle vás zaplaví
Svým světlem nebeské pláně.
Život smrtelných však tehdy, když pomine
Líbezná mládí, už nikdy se nerozjasní
65 Novou září, novým svítáním,
Ovdovělý až do svého konce; a během noci,
Která vždy ještě zatemňuje stáří všech,
Bohové zde jako mezník umisťují hrob.